

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

A Sárvíz-patak mente (HUBF20052) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve

Debrecen
2014

Ügyfél

BioAqua Pro Környezetvédelmi Szolgáltató és Tanácsadó Kft.

Együttműködő partnerek

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

Gyöngybagolyvédelmi Alapítvány

Vezető szakmai koordinátor

Megyer Csaba

Szakmai koordinátor

Dr. Juhász Péter

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Kiss Béla

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Megyer Csaba

Közreműködő szakértők

Megyer Csaba

Óvári Miklós

Görföl Tamás

Dr. Juhász Péter

Mizsei Edvárd

Dr. Gulyás Gergely

Csiszár Viktor

Meilinger Kornél

Csipkés Roland

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv.....	5
1. A terület azonosító adatai.....	6
1.1. Név.....	6
1.2. Azonosító kód.....	6
1.3. Kiterjedés.....	6
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	6
1.4.1. Jelölő élőhelyek.....	6
1.4.2. Jelölő fajok.....	6
1.5. Érintett települések.....	6
1.6. Egyéb védettségi kategóriák.....	7
1.7. Tervezési és egyéb előírások.....	8
1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv.....	8
1.7.2. Településrendezési eszközök.....	8
1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek.....	9
1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek.....	10
1.7.5. Halgazdálkodási tervek.....	10
1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv.....	10
2. Veszélyeztető tényezők.....	11
3. Kezelési feladatok meghatározása.....	14
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	14
3.2. Kezelési javaslatok.....	15
3.2.1. Élőhelyek kezelése.....	16
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	51
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések.....	55
3.2.4. Kutatás, monitorozás.....	55
3.2.5. Mellékletek.....	57
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében.....	59
3.3.1. Agrártámogatások.....	59
3.3.2. Pályázatok.....	63
3.3.3. Egyéb.....	63
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	64
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök.....	64
3.4.2. A kommunikáció címzettjei.....	65
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi szervekkel.....	67
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció.....	70
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése.....	71
1.1. Környezeti adottságok.....	71
1.1.1. Éghajlati adottságok.....	71
1.1.2. Vízrajzi adottságok.....	71
1.1.3. Talajtani adottságok.....	71
1.2. Természeti adottságok.....	72
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek.....	75
1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok.....	80
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok.....	80
1.3. Területhasználat.....	89
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás.....	89
1.3.2. Tulajdoni viszonyok.....	89
1.3.3. Területhasználat és kezelés.....	89
2. Felhasznált irodalom.....	94
3. Térképek.....	95

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Sárvíz-patak mente kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT)

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUBF20052

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	1186.05 ha

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 91E0* - Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)
- 6430 - Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai
- 6440 - Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei
- 6510 - Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
- 7230 - Mészkedvelő üde láp- és sásrétek

*kiemelt jelentőségű élőhely

1.4.2. Jelölő fajok

- tompa folyamkagyló (*Unio crassus*)
- nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
- vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*)
- rétcsík (*Misgurnus fossilis*)
- vöröshasú unka (*Bombina bombina*)
- balin (*Aspius aspius*)
- vágó csík (*Cobitis taenia*)
- halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Település	Megye	Érintett terület (ha)	Település területének érintettsége (%)
Andrásfa	Vas	90,48	10,99
Gersekarát	Vas	89,26	4,48
Győrvár	Vas	176,81	10,66
Halastó	Vas	42,49	7,52
Hegyhátszentpéter	Vas	22,70	3,32
Pácsony	Vas	12,01	1,20
Petőmihályfa	Vas	167,94	16,88
Sárfimizdó	Vas	37,52	5,03
Egervár	Zala	210,82	20,47
Gősfá	Zala	103,78	9,93
Lakhegy	Zala	25,07	2,92
Vasboldogasszony	Zala	89,23	7,59
Zalaszentiván	Zala	53,88	4,11

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés	Védetté nyilvánító jogszabály száma
egyedi hatósági határozattal lehatárolt határvonalú ex lege védett láppal érintett ingatlanok	-	Egervár 02061 a, b, c, c, f, g, 02062/37 a, 02063/1 a, b, c, 0263/2 a, b, c, 02079/4, 02079/5, 02079/6, 02079/11, 02082, 02087/2, 02087/12, 02087/13, 02087/14, 02087/15, 02087/18 a, b, c, 02087/20, 02087/21, 02087/26 a, b, c, 02091/17 a, b, d, f, 02091/18, 02091/19 b, c, d, f, Gősfá 01010/15 a, b, 01010/16 a, b, 01010/17 a, b, 01010/18, 01010/19 a, b, 01010/20 a, b, 01010/21 a, b, 01010/22 a, b, 01010/23 a, b, 01010/24 a, b, 01010/25 a, b, 01010/26 a, b, 01010/27, 01010/28, 01010/29, 01010/32, 01010/33, 01015/1, 01015/2, 01015/3, 01015/4, 01015/5, 01015/6, 01026/1, 01026/2, 01026/3, 01028/5, 01028/6, 01028/7, 01028/8, 01028/9, 01028/11, 01028/13, 01028/14, 01028/15, Vasboldogasszony 01015/4, 01017/6, 01020 a, 01024/14 a, n, 01026, 01051, Andrásfa 02/10, 03/3, 03/13, 03/14, 03/15, 010, 042/2, 044/2, 044/3, 044/4, Gersekarát 059/1, 062, 063/1, 063/2, 066/3, 066/4 a, b, c, d, 066/5, 0110/2, 0125/4, 0125/5, 0126, 0130/3, Győrvár 044/3 a, b, c, 044/5, 044/6, 044/7, 045, 049, 050, 051, 052, 053, 054, 055, 0257, 0258, 0259/1, 0259/2, 0259/3, 0259/4, 0259/5, 0268, 0298, Halastó 053, 054, 055/1, 056, 057 a, b, 058 b, 062/7, 062/8, 064, 065, 067, 069/2, 070, 071, 0103, 0104/1, 0104/2, 0105/2, 0105/3, 0107, 0108/1, Hegyhátszentpéter 08/2 a, b, 020/1, 020/2, 021, 022/2, 022/3, 022/4, Petőmihályfa 08, 020/2, 020/3, 020/5, 020/6, 020/7,		1996. LIII. tv. A természet védelméről

Típus	Kód	Név	Kiterjedés	Védetté nyilvánító jogszabály száma
		020/8, 020/9, 020/11, Pácsony 029/15, 029/16, 029/17, Sárhimizdó 04/2, 05, 08/8, 036/5, 036/6, 040, 041/4, 041/6, 041/8, 041/9, 042/2		
egyedi hatósági határozattal történő lehatárolásra váró ex lege védett láppal érintett ingatlanok	-	Pácsony 0/28	a lápok kiterjedésének lehatárolása még nem történt meg	1996. LIII. tv. A természet védelméről
Helyi jelentőségű TT	19/123/TT/92	Egervári-égerliget	6	1/1992. (II.3.) Önkorm. rend.
Helyi jelentőségű TT	19/90/TT/92	Egervári-vadgesztenyesor	0	1/1992. (II.3.) Önkorm. rend.

A tervezési terület 99%-a az országos ökológiai hálózat része, magterület 48%, ökológiai folyosó 51%.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

Védett természeti területtel nem fed át a tervezési terület, ezért természetvédelmi kezelési terv nem vonatkozik rá.

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Andrásfa Község Önkormányzata Képviselő-testületének településrendezési, -szerkezeti és szabályozási terve, Helyi Építési Szabályzata; Jogszabály: 1/2007 (I.23.) ök. hat.; 39/2005 (VII.22.) konc. hat.; 1/2007 (I.25.) ök. rend.; Elfogadás dátuma: 2007.01.23.
- Gersekarát község Önkormányzata Képviselő-testületének településrendezési, -szerkezeti és szabályozási terve, Helyi Építési Szabályzata; Jogszabály: 3/2007 (II.14.) ök. hat.; 1/2007 és 2/2007 (II.15.) ök. rend.; Elfogadás dátuma: 2007.02.14.
- Győrvár Község Önkormányzata Képviselő-testületének településrendezési, -szerkezeti és szabályozási terve, Helyi Építési Szabályzata; Jogszabály: 30/2004 (VIII.11.) ök. hat.; 10/2002 (V.06.) konc. hat.; 8/2004 (VIII.24.) ök. rend.; Elfogadás dátuma: 2004.08.11. (módosítva: 6/2010 (VI. 1.) ök. rend., 13/2010 (V.5.) ök. hat., 7/2012. (III. 27.) ök. rend., 12/2012. (III. 26.) ök. hat.)

- Halastó Község településrendezési, -szerkezeti és szabályozási terve, Helyi Építési Szabályzata; Jogszába: 4/2008. (IV. 21.) ök. rend., 6/2008. (IV. 21.) ök. hat.; Elfogadás dátuma: 2008.04.21.
- Hegyhátszentpéter Község Önkormányzata Képviselő-testületének településrendezési, -szerkezeti és szabályozási terve, Helyi Építési Szabályzata; Jogszába: 1/2007 (I.26.) ök. hat.; 26/2005 (VII.25.) konc. hat.; 1/2007 (I.30.) ök. rend.; Elfogadás dátuma: 2007.01.26.
- Pácsony Község Önkormányzata Képviselő-testületének településrendezési, -szerkezeti és szabályozási terve, Helyi Építési Szabályzata; Jogszába: 9/2002 (IV.29.) ök. hat.; 13/1999 (V.13.) konc. hat.; 6/2002 (IV.30.) ök. rend.; Elfogadás dátuma: 2002.04.29.
- Petőmihályfa Község Önkormányzata Képviselő-testületének településrendezési, -szerkezeti és szabályozási terve, Helyi Építési Szabályzata; Jogszába: 6/2007 (II.26.) ök. hat.; 25/2005 (XII.18.) konc. hat., 2/2007 (II.27.) ök. rend.; Elfogadás dátuma: 2007.02.26.
- Sárfimizdó község Önkormányzata Képviselő-testületének Helyi Építési Szabályzata; Jogszába: 10/2006. (08.17.) ök. rend.
- Egervár Község Önkormányzati-képviselő testületének településrendezési terve, szabályozási terve és Helyi Építési Szabályzata; Jogszába: 109/2004 (XI.25.) ök. hat.; 15/2004 (XII.01.) ök. rend.; Elfogadás dátuma: 2004.11.25. (módosítva: 14/2008 (II.25.) ök. hat; 3/2008 (II.20.) ök. rend., 14/2012. (XI. 30.) ök. rend., 79/2012. (XI. 29.) ök. hat.)
- Gősa Község Önkormányzati-képviselő testületének településszerkezet és szabályozási terve, Helyi Építési Szabályzata; Jogszába: 98/2004 (XI.30.) ök. hat., 16/2004 (XII.01.) ök. Rend.; Elfogadás dátuma: 2004.11.30. (módosítva: 1/2008 (II.1.) ök. rend.)
- Lakhegy Község Önkormányzati-képviselő testületének településrendezési, -szerkezeti és szabályozási terve, Helyi Építési Szabályzata; Jogszába: 37/2006 (V.20.) ök. hat., 8/2006 (VII.01.) ök. rend.; Elfogadás dátuma: 2006.05.20. (módosítva: 11/2008 (IX.01.) ök. rend., 57/2008 (VIII.21.) ök. hat.)
- Vasboldogasszony Község Önkormányzati Képviselő-testületének településrendezési, -szerkezeti és szabályozási terve, Helyi Építési Szabályzata; Jogszába: 46/2006 (V.19.) ök. hat., 7/2006 (VI.01.) ök. rend.; Elfogadás dátuma: 2006.05.19. (módosítva: 7/2006. (VI. 1.) ök. rend., 12/2012. (VII. 1.) ök. rend., 61/2012. (VI. 28.) ök. hat.)
- Zalaszentiván Község Önkormányzat Képviselő-testületének településszerkezeti-, szabályozási terve és Helyi Építési Szabályzata; Jogszába: 94/2006. (VII. 20.) ök. hat., 8/2006. (VII. 25.) ök. rend.; Elfogadás dátuma: 2006.07.20. (módosítva: 8/2006. (VII. 25.) ök. rend., 40/2014. (IV. 29.) ök. hat., 8/2014. (VII. 15.) ök. rend., 46/2014. (VII. 9.) ök. hat.)

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- Vasvári Erdészeti Tervezési Körzet Második Erdőterve; érvényes: 2008. január 1. - 2017. december 31., körzeti erdőterv jóváhagyási száma: 1417/1/2008. (Vas megyei területekre)
- Körmendi Erdészeti Tervezési Körzet Második Erdőterve; érvényes: 2006. január 1. - 2015. december 31., körzeti erdőterv jóváhagyási száma: 35110/2006. (Vas megyei területekre)
- Zalaegerszegi Erdőtervezési Körzet Erdőterve; érvényes: 2006. január 1. - 2015. december 31., körzeti erdőterv jóváhagyási száma: 103.340/20/2006 (Zala megyei területekre)

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

- IV/1. Zala-dél-vasi nagyvadas körzet vadgazdálkodási terve. Kelt: 2004.02.24.
- Zalavölgye Vadásztársaság (vadgazdálkodási egység kódszáma 20-201410-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényes: 2017.02.28. Kelt: 2007.06.20. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.
- 201510 számú Földtulajdonosi közösség (vadgazdálkodási egység kódszáma 20-201510-1-3-0) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényes: 2017.02.28. Kelt: 2007.10.16. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

- Horgász Egyesületek Zala megyei Szövetsége. - Zala folyó halászati vízterületének 5 éves halgazdálkodási terve 2011-2015
- Sporthorgász Egyesületek Vas megyei Szövetsége. – Gersekarát Sárvíz-tóhalászati vízterületének 5 éves halgazdálkodási terve 2011-2015

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

Vízyűjtő-gazdálkodási terv 4-1. jelű, Zala vízyűjtő 2009. (2009-2015) (közreadta: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság és a Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság), felülvizsgálat éve: 2015

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.03	gyepterület átalakítása szántóvá	L	1,5	Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510), Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440): ha felszántják a gyepet, az élőhely kiterjedése csökken
				Vérfü-hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>), nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): elpusztítja a tenyészterületet, a fajnak megfelelő élőhely mérete csökken
A03.03	Kaszálás felhagyása/hiánya	M	6	Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510), Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440): az élőhelyek becserjésedését okozza, ami miatt az élőhelyek elvesztik gyepterületük jellegüket, helyenként megszűnnek, kiterjedésük csökken
				Vérfü-hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>), nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): csökkenti az élőhely minőségét, hosszú távon az élőhely teljes pusztulását okozhatja (biológiai invázió, beerdősülés)
A04.01	Intenzív legeltetés	M	2,3	Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510), Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440), síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430), mészkevelő üde lág- és sásrétek (7230): élőhelyek degradációját, valamint a védett fajok állományainak csökkenését eredményezi. Hosszú távon az élőhelyek lokálisan átalakulhatnak, megszűnhetnek, így összes kiterjedésük csökken. A mészkevelő üde lág- és sásrétek (7230) szinte teljesen eltűnt a területről a túllegeltetés miatt.
				Vérfü-hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>), nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): gyomosodást okoz, elpusztíthatja a korai fejlődési stádiumokat, így közvetve és közvetlenül is káros a fajok állományaira nézve.
A08	trágyázás	M	4	Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510), Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440): A karámos legeltetésnél, ill. az egyéb túllegeltetésnél nemkívánatos mértékben kerül trágya a területre. Ez nitrogénfelhalmozódást okoz, ami pedig gyomosodást. Az elgyomosodott gyepek már nem tekinthetők jelölő élőhelynek.
B01	Erdőtelepítés	M	3	Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510), Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440): az élőhely területi csökkenéséhez vezet
				Vérfü-hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>), nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): elsősorban nemesnyár

				ültetvények telepítése okoz élőhelypusztulást.
F03.01.01	vadak károkozása (túltartott vadállomány)	H	24	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0*): a jelentős vadlétszám károsítja az aljnövényzetet, így a ligeterdők nem tudnak megfelelően újulni, természetességük csökken
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	M	8	Sík- és dombvidéki kaszálórét (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis) (6510), Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440): a természetes gyepársulások időszakos degradációjához (pl: aranyvessző fajok (Solidago sp.)), vagy helyenként végleges pusztulásához vezet Vérfü-hangyaboglárka (Maculinea teleius), nagy tűzlepke (Lycaena dispar): csökkenti az élőhely minőségét, hosszú távon helyenként az élőhely teljes pusztulását okozhatja. Így csökken a fajok egyedszáma
J02.03	csatornázás és vízelvezetés	L	1,5	Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélyársulásai (6430), mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230): az élőhely kiszáradását, hosszú távon a fajkészlet átalakulását, az élőhely eltűnését okozza Vöröshasú unka (Bombina bombina): A vizek túlságosan szabályozottak, emiatt a faj számára alkalmas élőhelyek száma rendkívül limitált. A területen található vizes élőhelyek 1-2%-a alkalmas a faj számára.
J02.04.02	Árvizek hiánya	H	14	Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440): A Sárvíz és a befolyóinak szabályozása miatt megszűntek az évi rendes áradások, így a rétek szárazodnak, a vizes élőhelyek visszaszorulnak. Az élőhely kiterjedésének csökkenéséhez vezet.
J02.06.01	Felszíni vízkivétel mezőgazdasági célra	L	0,5	Mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230): A Sárvíz menti lápok meliorációs csatornáinak vizét öntözésre használják, továbbá a Sárvízből való vízkivétel is veszélyeztető tényező. Ezek összeadódva rontják az élőhely vízellátottságát, az kiszárad és átalakul más élőhellyé.
J03.02.02	diszperzió akadályozása	M	1,3	rétcsík (Misgurnus fossilis), balin (Aspius aspius), vágócsík (Cobitis taenia), halványfoltú küllő (Gobio albipinnatus): A Sárvíz-patakon észlelt mesterséges zúgók gátolják a fajok szabad hosszirányú mozgását, így megnehezítik az új vízfolyás szakaszok benépesítését.
M01.02	aszály és csapadékmennyiség csökkenés	L	0,5	Mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230): A nyári időszak csapadékhiánya a meliorált területeken jelentős károkat okoz az utóbbi 15 évben, a lápi védett fajok állománya folyamatosan csökken, így az élőhely kiterjedése is.
Kód	A területre kívülről	Jelentősége	Érintett terület	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?

	ható veszélyeztető tényező neve		nagysága (%)	
H01.05	diffúz felszíni vízszennyezés mezőgazdasági, vagy erdészeti tevékenység miatt	L	1,3	réticsík (<i>Misgurnus fossilis</i>), balin (<i>Aspius aspius</i>), vágócsík (<i>Cobitis taenia</i>), halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i>): A vízfolyások közvetlen szomszédságában nagy kiterjedésű mezőgazdasági területek vannak, ahonnan a növénytermesztéshez használt vegyi anyagok diffúz úton a vízbe juthatnak. Ez méreg a halak számára.
Kód	Potenciális veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
M01.02	aszály és csapadékmennyiség csökkenés	H	14	réticsík (<i>Misgurnus fossilis</i>): A forró, csapadékszegény nyári időszakban csökken az élőhelyek kiterjedése, szélsőséges esetben a vízfolyások akár ki is száradhatnak (főként a forrásrégióban). A kiszáradt mederben még ez a faj sem képes tartósan túlélni, így az állomány csökken.
				Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0*): az aszály, csapadékhiány hosszú távon az élőhely átalakulását, megszűnését eredményezi, mivel az élőhely nedvességkedvelő, talajvízfüggő.
B02.01.02	erdő felújítás idegenhonos fajokkal	H	24	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0*): Az akácok, nemesnyarasok, tájidegen lombosok, illetve tájidegen fenyvesek a puhafás ligeterdők potenciális termőhelyét foglalják el.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A Sárvíz-patak mente kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület általános természetvédelmi célkitűzés a tervezési terület esetében az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása. Kiemelten a közösségi jelentőségű védett és fokozottan védett fajok által is reprezentált, hazai és közösségi szinten is egyedülálló természetes és természetszerű élőhelyek megőrzése, úgy mint a magaskórósok (6430), a kaszálórétek (6510), a mocsárrétek (6440), a láp- és sásrétek (7230) és a puhafás ligeterdők (91E0). valamint további cél emellett hosszútávon egyes élőhelyek kiterjedésének növelése (szántók, degradált, gyomos területek kaszálórétté való átalakítása, faültetvények erdővé alakítása).

Szintén kiemelkedő jelentőségű a közösségi jelentőségű, védett növény- és állatfajok állományának, egyedszámának, populációi életképességének megőrzése, különös tekintettel a következő fajokra: tompa folyamkagyló (*Unio crassus*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), réticsík (*Misgurnus fossilis*), balin (*Aspius aspius*), vágó csík (*Cobitis taenia*) és halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*). A gyepterületeket veszélyeztető legfőbb tényező a fenntartó jellegű hagyományos extenzív gazdálkodás (legeltetés, kaszálás) elmaradása és az ennek következtében bekövetkező cserjésedés, gyomosodás, valamint az inváziós fajok térnyerése. A megfelelő tájhasználat újbóli kialakításának elősegítése szükséges a fenti kedvezőtlen jelenség felszámolása érdekében..

A gyepek emberi tevékenység (gyepfeltörés, energiaerdő telepítés) által előidézett degradációjának mérséklése a további felszínbolygatási tevékenységek fokozatos felszámolásával, és a keletkezett tájsebek regenerációjának elősegítésével.

A területre jellemző magas biodiverzitás megőrzése érdekében a mozaikosság fenntartása, a mélyen fekvő üde területek megfelelő vízellátottságának biztosítása.

A Sárvíz partján található, a rétekről a vizet a patakba vezető árkok megszüntetendők a mocsár és láprétek kiszáradásának mérséklése céljából.

A Sárvíz-patak kedvező ökológiai állapotának fenntartása és helyreállítása a kívülről érkező szennyező hatások csökkentésével, illetve a meder és a partvonal állapotát, a hosszirányú átjárhatóságot és a vízminőséget érintő egyéb negatív hatások megelőzésével (különösen a réti csík (*Misgurnus fossilis*) kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartásához / eléréséhez).

A nedves gyepterületeken elő kell segíteni a társulást veszélyeztető özőnfajok visszaszorítását (magas aranyvessző (*Solidago gigantea*), fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*), japán keserűfű fajok (*Fallopia sp.*)) a területhasználókkal együttműködve.

Elő kell segíteni a gyepek részarányának növelését, az arra alkalmas szántóföldek visszagyepesítésével. A szántó terület zárványokon csökkenteni kell a vegyszerhasználatot, támogatni kell az alternatív, ill. integrált növényvédelmi rendszereket.

A természetes erdőállományok kiterjedésének hosszú távon történő növekedése kívánatos, főként a tájidegen faültetvények (fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*)) fokozatos letermelésével és a talaj és vízviszonyoknak megfelelő természetes erdőtársulás kialakításával.

Kiemelt jelentőségű a védett, és Natura 2000 jelölő állatfajok állományának, egyedszámának, populációi életképességének megőrzése, a vizes élőhelyek fenntartásával, helyreállításával.

3.2. Kezelési javaslatok

A Sárvíz-patak mente kezelési egységeinek lehatárolása a 2014-ben aktualizált ÁNÉR 2011 alapú élőhelytérkép alapján történt.

A területre vonatkozó kezelési javaslatok alapvetően két nagy csoportba sorolhatóak.

Az elsőbe a gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatok tartoznak, amelyeket általánosan területszinten értelmezünk, de ezek kötődhetnek kezelési egységhez is. Itt jelennek meg a gazdálkodókon túli egyéb érintetteknek szóló (beruházók, fejlesztők, területrendezők, vállalkozók: ipari, turisztikai), a területhasználatra vonatkozó elvek, a kritikus pontok azonosításával (egyes tevékenységek korlátozás nélkül, feltételekkel vagy egyáltalán nem végezhetők, bizonyos irányú fejlesztések nem kívánatosak). Például a gersekaráti Sárvíz-tó esetében az eddig nem bolygatott területek bevonása az intenzívebb turisztikai hasznosításba nem javasolt. Külön odafigyelést igényel emellett a telepítési gyakorlat, mivel az idegenhonos fajok tömeges behurcolásával járhat az úgynevezett fenéki hal telepítése halastavi lehalászatok után.

Az intézkedések második csoportját a gazdálkodáshoz köthető kezelési javaslatok adják, amelyeket kezelési egységhez kell kötni. Ezek lehetnek általános kezelési javaslatok, vagy támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok.

Az engedély nélkül létesült energianövény ültetvényeket (Egervár, Vasboldogasszony) fel kell számolni, területüket vissza kell gyepesíteni.

Az általános kezelési javaslatok a kezelési egységekre vonatkozó, a gazdálkodás mikéntjére adott nem előírásszerű javaslatok.

A támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok konkrét, agrártámogatási programoknak megfeleltethető előírások, illetve előírás-javaslatok. Ezek lehetnek már jelenleg is jogszabályban megadott (pl. Natura 2000 gyepekre vonatkozó kompenzációs rendelet) kötelezően betartandó előírások, vagy a jövőbeli támogatási rendszerek megalapozását szolgáló és kizárólag a támogatási rendeletben történő megjelenésük esetén, önkéntesen vállalható előírás-javaslatok. A támogatási rendszerbe illeszthető kezelési-előírás-javaslatok elsősorban a legeltetett területekre – jobbára Zalaszentiván és Zalaszentlőrinc térségében – vonatkoznak.

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok A tervezési területen a mezőgazdasági vagy erdészeti hasznosítású területek beépítése, illetve az úthálózat bővítése természetvédelmi szempontból nem kívánatos, ez alól csak az élőhelyek bemutatását, fenntartását és védelmét közvetlenül szolgáló infrastruktúra lehet kivétel.

Apontszerűen, diszjunkt módon jelentkező illegális szemétkerakások felszámolása..

A terület jelenleg turisztikai szempontból alig hasznosított (Gersekarát, Sárvíz-tó környéke), noha a terület jellemzően közepes természetessége, a védett fajok viszonylag alacsony száma az ökoturisztikai hasznosítást nem zárja ki. A kirándulók tudatos irányításával, a túraútvonalak megfelelő kijelölésével, karbantartásával az általuk okozott terhelés minimalizálható. Fontos fejlesztés lenne a Natura 2000 területet bemutató infrastruktúra létrehozása, hogy a látogatók tisztában legyen a terület státuszával és természeti értékeikkel. Ezt egyrészt tájékoztató táblák kihelyezésével lehetne elérni a területre bevezető forgalmasabb közutak és turistautak mentén, másrészt a területet bemutató szóróanyagokkal, amelyeket helyi turisztikai irodákban és önkormányzatoknál lehetne elérhetővé tenni.

3.2.1.1. Gazdálkodáshoz köthető kezelési javaslatok

Gyepek

A közösségi jelentőségű élőhelyek többségének fenntartása csak a megfelelő extenzív gazdálkodással biztosítható.

A területen előforduló, jó természetességű félszáraz (KE-1), üde és nedves gyepeken (KE-2-3-4) az elsődleges cél ennek az állapotnak a fenntartása, ennek érdekében a jelenlegi időszakos túllegeltetést meg kell szüntetni, a környéken jelenlévő inváziós fajok (elsősorban a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) visszaszorítása, illetve a megfelelő kezelés révén a gyepekbe történő behatolásuk megakadályozása. A terület leromlott állapotú és inváziós fajokkal fertőzött gyepeiben cél a területek természetességi állapotának javítása az újra indított kezeléssel, ezzel a megfelelő természetesség elérése, az értékes élőhelyek kiterjedésének növelése. A gyepek közé kerültek besorolásra a cserjésedő területek (KE-6) is, melyek esetében az inváziós növényfajok visszaszorításán túl a gyepek ésszerű és természetvédelmi szempontból helyes helyreállítása is cél: kaszálásra vagy legeltetésre alkalmas állapotba kell hozni. A legeltetés során a szarvasmarhával történő kíméletes legeltetés csak az üde gyepeken támogatandó, a száraz gyepek esetében a juhval történő extenzív legeltetés az elfogadható. A gyepek szegélyén, vagy foltszerűen a gyeppen cserjések, fasorok fennhagyandóak, ezek igen fontosak több védett faj, pl. tövisszűrő gébics (*Lanius collurio*), karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*) számára, és a gyepek mikroklimáját is befolyásolják. A láprétek kezelésében fontos az időközben előkerült hangyaboglárka-fajok szempontjából megfelelő kaszálási időzítés, illetve a bűvósávok kötelező meghagyása. A gyepekre telepített energia ültetvényeket meg kell szüntetni, a gyepeket helyre kell állítani.

Erdőgazdálkodás

Az erdei élőhelyek, illetve a fafajok által uralt élőhelyek alapvetően öt egységre oszthatóak (KE7-11). A tervezési terület erdő művelési ágú ingatlanjainak természetességi állapota közepes-jó között változik, a degradáltság többnyire a szárazodásnak, a kezelés elmaradásának, valamint a tájidegen fajok uralta szomszédos élőhelyekről érkező invázióknak tudható be. Pontszerűen kommunális hulladék illegális elhelyezése is megfigyelhető. Hosszú távon a tájidegen fafajokból álló ültetvények honos fafajokból álló erdökké való átalakítása kívánatos: akác (*Robinia pseudoacacia*), amerikai köris (*Fraxinus pennsylvanica*), zöld juhar (*Acer negundo*), nemesnyár (*Populus hybrida*), fenyők (*Abies alba*, stb.). A területen található tájidegen fafajok őshonos fafajokra való lecserélése

mind a denevéreknek táplálékot jelentő rovarok mennyiségének és fajgazdagságának növekedését, mind bújóhelyet jelentő odvas fák megjelenését eredményezheti.

Vadgazdálkodás

A tervezési területen a vadászat elsődlegesen természetvédelmi és nem vadászati célokat felmutató formáját kell megvalósítani.

A nagyvadállomány leginkább az erdei élőhelyekre jelent veszélyt, de a túltartott vaddisznó állomány a vizes élőhelyekben és gyepekben is jelentős károkat okoz. Az erdei élőhelyek esetében tervezett fejlesztések megvalósulásához elengedhetetlen a nagyvadállomány csökkentése.

Vízgazdálkodás

A vízállásos területeken a víz időszakos megtartása fontos, ugyanakkor a vízkormányzás lehetőségének megteremtése elengedhetetlen. A csatornák, vízfolyások partjának kaszálása csak június közepétől megengedhető. A vízfolyások mentén található őshonos fák, erdők kiemelten kezelendők, az állandó erdőborítás és árnyékolás megtartása mellett, száraló módon termelendőek le.

A vízi és vízparti vegetációt érintő fenntartási munkák egyes jelölő fajok esetében csökkentik a meghatározó, természetes élőhelyfoltok (vízbe lógó fák, gyökerek) kiterjedését, valamint csökkentik a víztér leárnyékoltságát. A vízfolyásokat, csatornákat kísérő fasorok őshonos fafajokkal történő szélesítése növelné ökológiai folyosó szerep erősítése miatt fontos fejlesztési cél.

A fentiek miatt a vízfolyásokon évenkénti, ill. rendszeresen ismétlődő vízkárelhárítási, és vízrendezési fenntartási munkák kivitelezését megelőzően, természetvédelmi-ökológiai szempontokat figyelembe vevő, aktuális vízkárelhárítási és vízrendezési terv készítését és egyeztetését javasoljuk a működési terület szerint illetékes Nemzeti Park Igazgatóságokkal. A fenntartási feladatok ellátásánál figyelembe kell venni az árvízvédelmi és településvédelmi vízügyi feladatok ellátásának szükségességét.

A szántók a Sárvíz mentén néhány esetben közvetlenül a vízfolyások töltéséig érnek, ezért ott nagy a kemikáliák bemosódásának veszélye. A bemosódott vegyszerek elősegíthetik az eutrofizációt, illetve toxikus hatásúak lehetnek, ezért a partok menti pufferzónák kialakítása a vizes élőhely sérülékenységet jelentős mértékben csökkenti.

3.2.1.2. Kezelési egységek

Kezelési egység	Elnevezés	Érintett élőhelytípusok	Natura 2000 élőhelyek
KE-0	kezelést igénylő terület nem	U2 Kertvárosok, szabadidős létesítmények; U3 Falvak, falu jellegű külvárosok; U4 Telephelyek, roncssterületek és hulladéklerakók; U10 Tanyák, családi gazdaságok; U11 Út- és vasúthálózat; OB Jellegtelen üde gyepek; D6 Ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegélynövényzet	6430 Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai
KE-1	kaszálórétek,	E1 Franciaperjés rétek; E2 Veres csenkeszes rétek; OB Jellegtelen üde gyepek	6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)
KE-2	láprétek	D1 Meszes láprétek, rétlápok (<i>Caricion davallianae</i>); D2 Kékperjés rétek	6410 Kékperjés láprétek meszes, tözegecs vagy agyagbemosódásos talajokon (Molinion)

Kezelési egység	Elnevezés	Érintett élőhelytípusok	Natura 2000 élőhelyek
			caeruleae) 7230 Mészkedvelő üde láp- és sásrétek
KE-3	mocsárrétek	D34 Mocsárrétek; OB Jellegtelen üde gyepek	6440 Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei
KE-4	nem zsombékoló magassárrétek	B5 Nem zsombékoló magassárrétek	-
KE-5	inváziós lágyszárúak állományai	OB Jellegtelen üde gyepek; OC Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek; OD Lágyszárú özönfajok állományai	-
KE-6	cserjések	P2a Üde és nedves cserjések; P2b Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések	-
KE-7	Égerlápok, éger- és puhafás ligeterdő	J2 Láp- és mocsárerdők; J4 Fűz-nyár ártéri erdők; J5 Égerligetek J4xOB J4xODRA Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok; RB Őshonos fajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők; RC Őshonos fajú keményfás jellegtelen erdők; P1 Őshonos fajú fiatalosok; RDb őshonos lombos fajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők; P3 Újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fajú fiatal erdősítés; P6 Parkok, kastélyparkok, arborétumok és temetők az egykori vegetáció maradványaival vagy regenerálódásával; P8 Vágásterületek	91E0 Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas köris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
KE-8	keményfás ligeterdők, gyertyános tölgyesek	K1a Gyertyános-kocsányos tölgyesek; K2 Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek; K5 Bükkösök	91G0 Pannon gyertyános tölgyesek <i>Quercus petraea</i> -val és <i>Carpinus betulus</i> -szal; 9130 Szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>)
KE-9	spontán fásodó területek és jellegtelen faállományok, vágás területek	RA Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok; RB Őshonos fajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők; RC Őshonos fajú keményfás jellegtelen erdők; P1 Őshonos fajú fiatalosok; RDb őshonos lombos fajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők; P3 Újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fajú fiatal erdősítés; P6 Parkok, kastélyparkok, arborétumok és temetők az egykori vegetáció maradványaival vagy regenerálódásával; P8 Vágásterületek	
KE-10	nem őshonos, telepített erdők, vágás területeik, fásítások	P3 Újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fajú fiatal erdősítés; S1 Akácültetvények; S2 Nemesnyárasok; S4 Ültetett erdei- és feketefenyvesek; S5 Egyéb ültetett tájidegen fenyvesek; S6 Nem őshonos fajok spontán állományai	
KE-11	energia	T12 Élő energianövények ültetvényei	

Kezelési egység	Elnevezés	Érintett élőhelytípusok	Natura 2000 élőhelyek
	ültetvények		
KE-12	Sárvíz-patak és más kisvízfolyások, csatornák, tavak	U8 Folyóvizek; U9 Állóvizek; OD Lágyszárú özönfajok állományai; OB Jellegtelen üde gyepek; P2a Üde és nedves cserjések	
KE-13	nádas	B1a Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások	
KE-14	parlagok, vadföldek és szántóterületek	T1 Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák; T5 Vetett gyepek, füves sportpályák; T6 Extenzív szántók; T10 Fiatal parlag és ugar; OB Jellegtelen üde gyepek	

Kezelési egység kódja: KE-0

Kezelési egység meghatározása: kezelést nem igénylő területek: falvak, tanyák, köz- és mezeiút hálózat. Összesen 33,7 ha kiterjedéssel.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *Érintett ÁNÉR élőhelyek:* U2 Kertvárosok, szabadidős létesítmények; U3 Falvak, falu jellegű külvárosok; U4 Telephelyek, roncssterületek és hulladéklerakók; U10 Tanyák, családi gazdaságok; U11 Út- és vasúthálózat; OB Jellegtelen üde gyepek; D6 Ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegélynövényzet
- *Érintett Natura 2000 élőhelyek:* 6430 Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai

Kezelési javaslatok indoklása: Fenti élőhelyek kezelést nem igényelnek vagy esetükben nem értelmezhető a kezelés. Jellegüknél és funkciójuknál fogva nem vagy csak mérsékelten alkalmasak arra, hogy jelölő élőhelyeket lehessen fenntartani vagy kialakítani rajtuk. A magaskórósok önfenntartó, kezelést nem igénylő élőhelyek.

Kezelési egység kódja: KE-1

Kezelési egység meghatározása: kaszálórétek, legelők. Napjainkban többnyire kaszált területek a Sárvíz mentén mindenütt megtalálhatóak. A kezelt területek mellett jelentős a magára hagyott, vagy nem megfelelően, vagy nem minden évben kezelt terület, melyek gyomosodnak, cserjésednek. Összterületük:137,1 ha

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *Érintett ÁNÉR élőhelyek:* E1 Franciaperjés rétek; E2 Veres csenkeszes rétek; OB Jellegtelen üde gyepek
- *Érintett Natura 2000 élőhelyek:* 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások: A tervezési területre az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet és a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet előírásait kell alkalmazni.

Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

- GY01 Felülvetés nem megengedett.
- GY02 Vegyszeres gyomirtás nem megengedett
- GY08 Dobkaszó és talaj meghajtású rendszerek, kezelő használata tilos.
- GY09 Fogasolás nem megengedett
- GY10 Tárcsázás nem megengedett.
- GY11 Hengerezés nem megengedett.
- GY12 Gyepszellőztetés nem megengedett.
- GY13 Kiszántás nem megengedett.
- GY14 Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
- GY15 Tüzpázták létesítése nem megengedett.
- GY24 A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet.
- GY26 Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
- GY27 Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.
- GY28 A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
- GY29 Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
- GY30 A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsméret felett) és a vadgyümölcsök (törzsméret megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
- GY32 A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.
- GY33 A gyepterületen előforduló őshonos hagymafák, hagyma csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett.
- GY34 Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni.
- GY43 Legeltetési sűrűség 0,6-1,0 állategység/ha.
- GY48 Szakaszoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
- GY64 Kaszáló sarjulegeltetését a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.
- GY67 Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
- GY70 Legeltethető állatfaj: lófélék.
- GY71 Kaszálás június 15. előtt a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt egyeztetés alapján lehetséges.

- GY79 Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
- GY82 A gyepet évente legfeljebb kétszer lehet kaszálni.
- GY92 A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása.
- GY101 Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezdeni.
- GY104 Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges.
- GY106 Legalább 2 évente tisztító kaszálás elvégzése kötelező.
- GY107 Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.
- GY108 Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell.
- GY109 A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
- GY110 A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: szeptember 1.
- GY116 A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.
- GY117 Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és ideiglenes karámok helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges.
- VA03 A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető.

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területén a fentiekben felsorolt kezelési előírás-javaslatok betartásával végzett kezelésen túlmenően élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési beavatkozások tervezése nem indokolt.

Kezelési javaslatok indoklása: A kezelési egységbe tartozó, zömében franciaperjés rétek, veres csenkeszes rétek, ill. több helyen lágyszárú özönfajokkal fertőzött jellegtelen üde gyeppek jellemzően a vízfolyás völgytalpától magasabb térszínen, az elárasztástól mentes zónában helyezkednek el tápanyagokban és humuszban gazdag üde vagy középszáraz termőhelyeken, zömében erdőtalajokon. A kezelési egységbe tartozó gyepterületek jellemző területhasználati és kezelési módja jelenleg a kaszálás kiegészítve legeltetéssel. A kezelési egység leválasztását indokolja más gyep jellegű kezelési egységektől, hogy hat (GY64, GY67, GY70, GY71, GY82 és GY110) olyan kezelés szerepel a kezelési egységre vonatkozó önkéntesen vállalható kezelési előírás-javaslatok között, melyek egyik más gyepjellegű kezelési egység vonatkozásában sem szerepelnek. A terület üde gyepjeinek hosszú távú fejlesztését célozná, ha a hasznosítás tekintetében jelentős változás történne a legeltetés jelenlegi gyakorlatán. A legeltetés kapcsán a terepi tapasztalataink azt mutatják, hogy az aktuálisan villanypásztorral körbekerített részekben az 1 állat/ha állatsűrűség többszöröse legel, tartósan túllegeltetve a területet, majd a következő évekre a teljes állományt a következő területekre terelik át, ennek következtében a gyeppek aktuálisan hasznosításba vont részei erősen degradálódnak. Ezen használat mellett a túllegeltetés után a legeltetés teljes hiánya továbbfokozza a kedvezőtlen hatásokat. A kezelés feladata a kezelési egységen belül található gyeppek természetességi állapotának hosszú távú fenntartása, illetőleg a [magas aranyvesszővel (*Solidago gigantea*)] gyomosodó gyepfragmentumok természetközeli állapotba kerülésének elősegítése. Ennek érdekében a fentiekben meghatározott módon

folytatandók a gyepterkezelési munkák. Az élőhelyek spontán cserjésedésének, beerdősülésének megelőzése érdekében szükség van az emberi területhasználatra, ezért a fentiekben meghatározott előírás-javaslatok betartásával végzett kaszálás és legeltetés egyaránt szükséges a természetvédelmi szempontból optimális élőhelystruktúra és fajösszetétel hosszabb távú megőrzése érdekében.

A lágyszárú özönfajokkal erősen fertőzött foltok esetében évi háromszori sokkoló kaszálással várható, hogy az egyszikű vázfajok borítása [pl.: Francia perje (*Arrhenatherum elatius*)] növekedni képes az inváziós fajok borításának rovására, visszaszorítva a zömében kétszikű özönfajok [pl.: magas aranyvessző (*Solidago gigantea*)] állományait ezáltal az állapot javulása érhető el és később az őshonos kétszikűek [pl.: tejoltógalaj (*Galium verum*)] nagyobb arányú megjelenésének is kedvezőbb feltételei lesznek.

Kezelési egység kódja: KE-2

Kezelési egység meghatározása: láprétek A terület keleti részén, Győrvár és Egervár térségében találhatóak, összesen 22,8 ha kiterjedéssel.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *Érintett ÁNER élőhelyek:* D1 mészkedvelő üde láprétek; D2 Kékperjés rétek
- *Érintett Natura 2000 élőhelyek:* 6410 Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*), 7230 Mészkedvelő üde láp- és sásrétek

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások: A tervezési területre az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet és a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet előírásait kell alkalmazni.

Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

- GY01 Felülvetés nem megengedett.
- GY02 Vegyszeres gyomirtás nem megengedett
- GY08 Dobkaszó és talaj meghajtású rendszerek, kezelő használata tilos.
- GY09 Fogasolás nem megengedett
- GY10 Tárcsázás nem megengedett.
- GY11 Hengerezés nem megengedett.
- GY12 Gyepszellőztetés nem megengedett.
- GY13 Kiszántás nem megengedett.
- GY14 Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
- GY15 Tüzpázták létesítése nem megengedett.
- GY20 Kizárólag kaszálással történő hasznosítás.
- GY24 A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet.
- GY26 Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
- GY27 Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.

- GY28 A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
- GY29 Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
- GY30 A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
- GY32 A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.
- GY33 A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett.
- GY35 A legeltetés tilos.
- GY34 Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni.
- GY79 Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
- GY80 A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni.
- GY92 A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása.
- GY103 Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani.
- GY104 Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges.
- GY107 Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.
- GY109 A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
- GY116 A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.
- GY118 Élőhelyrekonstrukció
- GY126 Kézzel történő kaszálás. (A gépi taposásra leginkább érzékeny mészkedvelő üde sás és láprétek élőhelytípusba tartozó élőhelyfoltok esetében, melyekből csak kis foltok maradtak fenn napjainkra. Összterületük mintegy 4 ha.)
- VA03 A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető.

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok: Az élőhelytípus vízellátottságának időszakonkénti biztosításával azok természetességi állapota javítható. Javasoljuk megvizsgálni, hogy a kezelési egységhez tartozó területeken található melioráció rendszerek megszüntetése, mely környező területek talajvízháztartására lennének tényleges hatással. Javasoljuk továbbá annak a vizsgálatát is, hogy a kezelési egységhez tartozó lápréteken a meliorációs rendszer megszüntetése milyen változást idézne elő magunknak a lápréteknek a talajvízszintjében és a talajvízszint dinamikájában. Előzetes terv szinten olyan műszaki megoldások tervezését javasoljuk, melyek a

meliorációs rendszer részleges megszüntetésével, műszaki átalakításával vagy az érintett működési egységeinek lezárásával a talajvízháztartásra gyakorolt várható hatások hatásterületét minél inkább a kezelési egységhez tartozó láprétek területére korlátozza. Az érintett tulajdonosokkal történő egyeztetés után, sikeres egyeztetés esetén javasoljuk a láprétek vízháztartását javító (tartós, kis változékonyságú talajfelszín-közeli talajvízszint kialakulását elősegítő), élőhelyrekonstrukciós célú, a kezelési egység területén a meliorációs rendszer működését megszüntető vagy korlátozó beavatkozások megvalósítását.

Kezelési javaslatok indoklása: A kezelési egységbe tartozó, zömében mészkedvelő üde láprétek, ill. kékperjés rétek jellemzően a Sárvíz völgytalpának legmélyebb fekvő, legmagasabb talajvízállású területein nagyobb kalcium-karbonát tartalmú talajokon találhatók. A kezelési egységbe tartozó réteket jelenleg helyenként legeltetéssel, helyenként kaszálással hasznosítják. Gősa térségében a legeltetéssel történő hasznosítás okoz jelentős mértékű degradációt. Helyenként, főleg Egervár térségében a kezelés (kaszálás) teljes hiánya jelent problémát. A kezelési egység jellegében és a javasolt kezelési előírások vonatkozásában is közel áll a KE-3 kezelési egységhez, melytől az különbözteti meg, hogy a KE-2 kezelési egységhez tartozó láprét jellegű élőhelyek esetében a talajvízháztartás stabilabb, kisebb mértékű az ingadozás, a talaj legfelső rétege optimális esetben még nyár második felében sem szárad kis, még ekkor is magas nedvességtartalmú, ill. vízzel átitatott. Ennek köszönhetően a levegőellátottsága nem kedvező, minek következtében jellemző a tűzegfelhalmozódás, ill. a mohásodás. A két kezelési egység különválasztását indokolta például, hogy két (GY118, GY126) olyan kezelés szerepel a kezelési egységre vonatkozó önkéntesen vállalható kezelési előírás-javaslatok között, melyek nem szerepelnek a KE-3 kezelési egységnél. A kezelés feladata a kezelési egységen belül található gyepek természetességi állapotának javítása és a kedvező állapot hosszú távú fenntartása, illetőleg a gyomosodás megelőzése, valamint visszaszorítása, melyet a fentiekben meghatározott módon folytatott gyepterkezelési munkák elősegítenek. A jelenlegi kezelésből adódó problémák, mint például a legeltetéssel történő hasznosítás okozta degradáció a továbbiakban elkerülhető a fentii kezelési előírás-javaslatok betartásával. A kezelés optimalizálásával a kezelési egység területén található védett és természetvédelmi szempontból értékes növényfajok, mint például a vitézkosbor (*Orchis militaris*), a csermelyaszat (*Cirsium rivulare*), a buglyos szegfű (*Dianthus superbus*), ill. a telelősas (*Cladium mariscus*) maroknyi állománya várhatóan gyarapszik. A kedvezőtlen kezelés és a vízháztartást érintő változásokra érzékeny kékperjés láprétek hosszú távú fenntartása tervszerű és szabályozott kezelést igényel, hiszen a kezelés hiányában például Egervár térségében degradáció jelei észlelhetők.

A kékperjés lápréteken és üde lápréteken is a kizárólag évi egyszeri kezelő kaszálás a legoptimálisabb kezelés. A jelenlegi kezelési gyakorlat tapasztalataiból arra lehet következtetni, hogy a legeltetés nem megfelelő kezelés, így minden formája kerülendő. A cserjésedés és gyomosodás ellen a kézi módszerek a legmegfelelőbbek, mert így oldható meg a cserjék és gyomok legkíméletesebb, legkisebb taposási kárral járó eltávolítása.

A kezelési egységhez tartozó élőhelyfoltokon költ a fokozottan védett, földön fészkelő haris (*Crex crex*), melynek szaporodási sikerét veszélyeztetheti a kaszálás. A kaszálás okozta károkozás kivédését szolgálja a GY103-as önkéntesen vállalható kezelési előírás-javaslat.

Kezelési egység kódja: KE-3

Kezelési egység meghatározása: mocsárrétek, Többnyire mélyebb fekvésű, higrofil gyepek, melyeket kaszálóként hasznosítanak. Összterületük: 141,8 ha

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *Érintett ÁNÉR élőhelyek:* D34 Mocsárrétek; OB Jellegtelen üde gyepek
- *Érintett Natura 2000 élőhelyek:* 6440 Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások: A tervezési területre az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet és a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet előírásait kell alkalmazni.

Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

- GY01 Felülvetés nem megengedett.
- GY02 Vegyszeres gyomirtás nem megengedett
- GY08 Dobkaszó és talaj meghajtású rendszerek, kezelő használata tilos.
- GY09 Fogasolás nem megengedett
- GY10 Tárcsázás nem megengedett.
- GY11 Hengerezés nem megengedett.
- GY12 Gyepszellőztetés nem megengedett.
- GY13 Kiszántás nem megengedett.
- GY14 Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
- GY15 Tüzpázták létesítése nem megengedett.
- GY20 Kizárólag kaszálással történő hasznosítás.
- GY24 A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet.
- GY26 Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
- GY27 Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.
- GY28 A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
- GY29 Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
- GY30 A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsméret felett) és a vadgyümölcsök (törzsméret megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
- GY32 A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.
- GY33 A gyepterületen előforduló őshonos hagymafák, hagyma csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett.
- GY34 Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni.
- GY35 A legeltetés tilos. (Kivéve az augusztus 31. utáni időszakot.)
- GY78 Kaszálás október 1. után lehetséges. (Csak az ismert vérfű hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) előfordulásával érintett élőhelyfoltokban indokolt.)

- GY79 Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
- GY80 A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni.
- GY92 A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása. GY103 Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani.
- GY104 Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges.
- GY107 Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.
- GY109 A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
- GY111 A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: október 1.
- GY116 A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.
- VA03 A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető.

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok: A mocsárrétek esetében érvényesül a Sárvíz-patak áradásainak hiánya, illetve alacsony vízszintje, ezért a vízügyi kezelővel folytatott szakmai egyeztetés és koncepcionális tervezés keretében javasoljuk megvizsgálni, hogyan segíthető elő, hogy a jelenlegi középvízi és nagyvízi medermorfológiai sajátosságok és az utóbbi évekre jellemző, ill. a jövőben is várható hidrometeorológiai sajátosságok mellett a Sárvíz-patak mentén található vizes élőhelyek, mint például a mocsárrétek vízháztartási viszonyai javuljanak anélkül, hogy a természetvédelmi kezelést is szolgáló gyepterületgazdálkodás, valamint a környező területeken folytatott intenzív mezőgazdasági tevékenység feltételeit jelentősen rontanák. Ilyen beavatkozás lehet például fenékküszöbök létesítése. Ilyen típusú beavatkozásoknak már az előzetes tervezéséhez is jelentős volumenű felmérésekre, például geodéziai felmérésekre van szükség. Amennyiben a vízügyi kezelővel és a potenciálisan érintett tulajdonosokkal folytatott kölcsönös érdek- és feladategyeztetés, más kezelési egységekre gyakorolt várható hatások elemzése, valamint az előzetes tervezés alapján a tervezet beavatkozás megfelelő hatékonyságú és a megvalósításnak nincs egyéb akadálya, akkor javasoljuk a KE-3 kezelési egységbe tartozó élőhelyek vízháztartását javító élőhely-rekonstrukciós, ill. élőhely-rehabilitációs beavatkozások részletes tervezését és megvalósítását. Az élőhely-rekonstrukcióhoz szükséges beavatkozás várhatóan túlnyomórészt a KE-12 kezelési egységben (Sárvíz-patak és befolyó csatornák, mellékvízfolyások medre) valósulhat meg, de a hatása a KE-3 kezelési egységet is érinti majd.

Kezelési javaslatok indoklása: A kezelési egységbe tartozó, zömében mocsárrétek, ill. kisebb részben jellegtelen üde gyepek jellemzően a Sárvíz völgytalpán, az elárasztással érintett zónában helyezkednek el, jó vízellátottságú, nedves termőhelyeken, zömében rétitalajokon. A kezelési egységbe tartozó gyepterületek jellemző területhasználati és kezelési módja jelenleg a kaszálás, ill. legeltetés. A kezelési egység jellegében és a javasolt kezelési előírások vonatkozásában is közel áll a KE-2 kezelési egységhez, melytől az különbözteti meg, hogy a KE-3 kezelési egységhez tartozó mocsárrét jellegű élőhelyek esetében a talajvízháztartás kevésbé stabil, nagyobb mértékű az ingadozás, a talaj legfelső rétege nyár második felére általában kiszárad, ezzel párhuzamosan a levegőellátottsága javul, minek következtében nem jellemző a tözegfelhalmozódás. A két kezelési egység különválasztását indokolta például, hogy két (GY78, GY111) olyan kezelés szerepel a

kezelési egységre vonatkozó önkéntesen vállalható kezelési előírás-javaslatok között, melyek nem szerepelnek a KE-2 kezelési egységnél. A kezelés feladata a kezelési egységen belül található gyepek természetességi állapotának hosszú távú fenntartása, illetőleg a gyomosodó magas aranyvesszős (*Solidago gigantea*) gyeppragmentumok természetközeli állapotba kerülésének elősegítése, melyet a fentiekben meghatározott módon folytatott gyepterkezelési munkák elősegítenek. A védett buglyos szegfű (*Dianthus superbus*) nyár végi virágzása indokolja, hogy a legeltetés csak a termésérést követő időszakban, augusztus vége után elfogadható. Az elgyomosodott, inváziós fajokkal fertőzött, kezeletlen mocsárrétek extenzív kezeléssel jobb természetességi állapotba hozhatók. A terepi tapasztalataink azt mutatják, hogy a legeltetett üde gyepek a jelenlegi legeltetési gyakorlat – villanypásztorral körbekerített részekben az 1 állat/ha többszöröse legel – során degradálódnak. A kezelés feladata a kezelési egységen belül található gyepek természetességi állapotának hosszú távú fenntartása, illetőleg a degradált gyomosodó gyeppragmentumok természetközeli állapotba kerülésének elősegítése, melyet a fentiekben meghatározott módon folytatott gyepterkezelési munkák elősegítenek. A vegetáció átalakulása az élőhelyhez kötődő jelölő és védett vagy fokozottan védett fajokat veszélyeztetik. Ezek közé tartozik a kezelési egységben szórványosan előforduló közösségi jelentőségű jelölő vérfű hangyaboglárka (*Maculinea teleius*), melynek megőrzésében és állományának gyarapításában a jó állapotú, fajgazdag, természetvédelmi szempontok betartásával kezelt mocsárrétek fenntartása kulcsfontosságú kérdés. A faj megőrzése és állomány gyarapítása szempontjából kedvező, ha az ismert élőhelyein csak október 1. után történik kaszálás. A vérfű hangyaboglárka imágók július elején/közepén jelennek meg, de folyamatosan kelnek friss példányok még augusztus végén is, így a rajzás esetenként szeptember közepéig eltarthat. A lepkék mozgékonyak, sokat repülnek, ám élőhelyüket nem hagyják el. A nőstények kikelésük után rövid időn belül párosodnak. Mindkét ivar fő nektárforrása az őszi vérfű (*Sanguisorba officinalis*), ugyanakkor a vérfű még ki nem nyílt virágait a nőstények peterakás céljából is látogatják. Ilyen virágzatok különösen július közepétől augusztus közepéig találhatók bőséggel, noha kisebb mennyiségben még a rajzás vége felé is rendelkezésre állnak. A hernyó a növény tápanyagokban leggazdagabb részét – a virág pollenjét vagy az éppen kifejlődő magocskákat – fogyasztja. A vérfű virágvacakában töltött szűk egy hónap alatt az első négy vedlésen átesve éri el azt a fejlettségi kort, amikor elhagyja a virágzatot, és vékony szövédékszálon a talajra ereszkedik. A túl korai (azaz október 1-je előtt végzett) kaszálás azért okozhat jelentős kárt a populációban, mert a lárvák ekkor még a tápnövényen, és nem a hangyafészkekben tartózkodnak. A Sárvíz-patak mentén található mocsárrétek jelentik a jelölő közösségi jelentőségű nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) élőhelyét. Ezen élőhelytípus természetességi állapotának javítása, a gyomosodás visszaszorítása és az optimális kezelés a nagy tűzlepke populációk hosszabb távú fennmaradását és az állomány gyarapodását szolgálja.

A kezelési egységhez tartozó élőhelyfoltokon költ a fokozottan védett haris (*Crex crex*), mely földön fészkelő faj lévén szaporodási sikerét tekintve ki van téve a kaszálás okozta veszélynek. A kaszálás okozta károsodást kivédését szolgálja a GY103-as önkéntesen vállalható kezelési előírás-javaslat.

Kezelési egység kódja: KE-4

Kezelési egység meghatározása: nem zsombékoló magassárrétek. A természetes szárazodás következtében alapvetően vízfolyások és tavak szegélyében, parti zónájában, vagy árkokban fellelhető mozaikos élőhelyek. Összterületük 73 ha.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *Érintett ÁNER élőhelyek:* B5 Nem zsombékoló magassárrétek
- *Érintett Natura 2000 élőhelyek:* -

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások: A tervezési területre az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet és a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet előírásait kell alkalmazni.

Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

- GY01 Felülvetés nem megengedett.
- GY08 Dobkaszó és talaj meghajtású rendszerek, kezelő használata tilos.
- GY15 Tüzipaszterek létesítése nem megengedett.
- GY26 Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
- GY27 Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.
- GY30 A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
- GY35 A legeltetés tilos.
- GY103 Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani.
- GY104 Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges.
- GY106 Legalább 2 évente tisztító kaszálás elvégzése kötelező.
- GY107 Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.
- GY108 Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell.
- GY109 A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
- GY116 A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.
- GY118 Élőhelyrekonstrukció
- VA03 A területen szóró, vadetető, szóó nem létesíthető.

Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok: Az élőhelytípus vízellátottságának időszakos biztosításával azok természetességi állapota javítható. Javasoljuk megvizsgálni, hogy a kezelési egységhez tartozó területeken található melioráció rendszerek megszüntetése, mely környező területek talajvízháztartására lennének tényleges hatással. Javasoljuk továbbá annak a vizsgálatát is, hogy a kezelési egységhez tartozó sásréteken a meliorációs rendszer megszüntetése milyen változást idézne elő magunknak a réteknek a talajvízszintjében és a talajvízszint dinamikájában. Előzetes terv szinten olyan műszaki megoldások tervezését javasoljuk, melyek a meliorációs rendszer részleges megszüntetésével, műszaki átalakításával vagy az érintett működési egységeinek lezárásával a talajvízháztartásra gyakorolt várható hatások hatásterületét minél inkább a kezelési egységhez tartozó sásrétek területére korlátozza. Az érintett tulajdonosokkal történő sikeres egyeztetés esetén javasoljuk a láprétek vízháztartását javító (tartós, kis változékonyságú talajfelszín-közelbeli talajvízszint kialakulását elősegítő), élőhelyrekonstrukciós célú, a kezelési egység területén a meliorációs rendszer működését megszüntető vagy korlátozó beavatkozások megvalósítását.

Kezelési javaslatok indoklása: A fent meghatározott kezelési előírás-javaslatok betartása és végrehajtása az emberi beavatkozások és a klimatikus szárazodás következtében a talaj szerkezetének átalakulása, a gyomosodás (magas aranyvessző (*Solidago gigantea*)), becserjésedés kökénnyel (*Prunus spinosa*) és a vegetáció átalakulásának megakadályozása miatt szükséges. A magassásosok kezelésének természetvédelmi szempontból a legoptimálisabb módja a száraz időszakban történő évi egyszeri kaszálás. A kezelés fontos feltétele annak, hogy a kezelési egységhez tartozó élőhelyek hosszabb távon fajgazdag, magas természetességi állapotban fenntarthatóak legyenek. A kaszálással a betelepülő özőnnövények kolonizációja visszatartható (*Solidago gigantea*, *Echinocystis lobata*, *Fallopia sp.*). Fontos, hogy a keletkezett biomassa, azaz a kaszálék ne maradjon a területen, hanem le legyen hordva. Szártépőzéses kezelés nem fogadható el. Túlzott mértékű kaszálás, legeltetés az élőhely átalakulásához vezet, ezért nem kívánatos. Évi többszöri, akár háromszori sokkoló kaszálás vagy tisztító kaszálás csak a kezelési egységhez tartozó azon élőhelyfoltokban javasolt, ahol nagyon jelentős mértékű a kétszikű özőnnövények [pl.: aranyvessző-fajok (*Solidago spp.*)] okozta fertőzöttség. Vadetető, szórók létesítése azért nem kívánatos, mert a jelentős vadmozgás és például a vaddisznók (*Sus scrofa*) túrása következtében fellépő bolygatás megbontja az üledék és talajfelszín, ill. a növényzet struktúráját, ami különösen a kiszáradó, nem megfelelő vízellátottságú élőhelyfoltok esetében növeli a gyomosodás intenzitását.

A kezelési egységhez tartozó tartósabb vízborítással jellemezhető élőhelyfoltok alkalmas élőhelyek és szaporodóhelyek a közösségi jelentőségű jelölő vöröshasú unka (*Bombina bombina*) és a réti csík (*Misgurnus fossilis*) számára. Ebből következően a kezelési egységre vonatkozóan javasolt élőhelyrekonstrukciós beavatkozások, és kezelési előírás-javaslatok a fajok élőhelyének és szaporodóhelyének állapot-javításán keresztül a fajok állománygyarapodását szolgálják.

Kezelési egység kódja: KE-5

Kezelési egység meghatározása: inváziós lágyszárú magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) állományai, a tervezési területen szórványosa, több foltban fordul elő 122,5 ha kiterjedésben.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *Érintett ÁNÉR élőhelyek:* OB Jellegtelen üde gyepek; OC Jellegtelen száraz- félszáraz gyepek; OD Lágyszárú özőnfajok állományai
- *Érintett Natura 2000 élőhelyek:* -

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások: A tervezési területre az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet és a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet előírásait kell alkalmazni.

Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

- GY13 Kiszántás nem megengedett.
- GY14 Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
- GY15 Tüzpászták létesítése nem megengedett.
- GY24 A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet.
- GY26 Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
- GY27 Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.

- GY28 A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
- GY29 Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
- GY30 A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
- GY32 A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.
- GY33 A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett.
- GY34 Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni.
- GY43 Legeltetési sűrűség 0,6-1,0 állategység/ha.
- GY48 Szakaszzóló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
- GY79 Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
- GY81 A gyepterület évente legalább kétszer kell kaszálni.
- GY101 Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezdeni.
- GY105 Minden évben tisztító kaszálás elvégzése kötelező.
- GY107 Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.
- GY108 Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell.
- GY109 A lekaszált inváziós növényeket a területéről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
- GY112 Tisztító kaszálás, szárzúzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárzúzás.
- GY116 A területen trágyadeponia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.
- GY117 Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges.
- GY118 Élőhelyrekonstrukció.
- VA03 A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető.

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok: Mivel az elgyomosodott, inváziós fajokkal (főképp *Solidago gigantea*) fertőzött, kezeletlen területeken a gyepterület eredeti fajkészlete megtalálható, ezért intenzív tisztítást és a helyreállítást követően extenzív kezeléssel (kaszálás/legeltetés) jobb

természetességi állapotba hozandóak. Szárazúzózással és azt követő rendszeres – évi 2-3 – kaszálással segíthető a regenerálódás. Az özöngyomok jelenlétekor a kaszálások idejét azok virágzási idejére kell koncentrálni, hiszen az egyik nagyon fontos feladat a termésérés megakadályozása. Ebben az esetben is a kezelés igen fontos része a keletkezett biotermészék eltávolítása a területről. Az élőhelyrekonstrukció célja, hogy az inváziós lágyszárúak visszaszorításával az érintett területeken lehetőleg magas természetességű, a terület termőhelyi adottságaitól függően a kevésbé jó vízellátottságú területeken 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórét (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis), a jobb vízellátottságú területeken 6440 Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei élőhelytípusba sorolható élőhelyek alakuljanak ki. Ezen élőhelyátalakítási folyamat meggyorsítása érdekében javasoljuk a térségben található KE-1 kezelési egységhez tartozó 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórét (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis) élőhelytípusba sorolható területekről, ill. KE-3 kezelési egységekbe tartozó 6440 Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei élőhelytípusba sorolható területekről származó kaszálékkal, illetve magaratásból származó fűmaggal történő felülvetést. A beavatkozással megteremtődik a későbbi gyeptermészetesség lehetőség.

Kezelési javaslatok indoklása: Az inváziós növények visszaszorításával a cél a területek természetességi állapotának javítása, ezzel hosszabb távon a Sárköz-patak mente kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen értékes közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedésének növelése. A kezelés feladata a kezelési egységen belül található, inváziós magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) által erősen fertőzött gyepek természetességi állapotának helyreállítása és hosszú távú fenntartása, melyet a fentiekben meghatározott módon folytatott gyepterápolási munkák elősegítenek. A lágyszárú özöngyfajokkal nagyon erősen fertőzött foltok esetében évi háromszori sokkoló kaszálással várható, hogy az egyszikű évelő vázfajok [pl.: réti ecetpázsit (*Alopecurus pratensis*)] borítása növekedni képes az inváziós fajok borításának rovására, visszaszorítva a zömében kétszikű özöngyfajok [pl.: magas aranyvesszővel (*Solidago gigantea*)] állományait ezáltal az állapot javulása érhető el és később az őshonos kétszikűek [pl.: tejoltógalaj (*Galium verum*)] nagyobb arányú megjelenésének is kedvezőbb feltételei lesznek. Egyértelműen az inváziós fajok visszaszorítását szolgálja a javasolt kezelések közül, az azok virágzási időszakában történő kaszálás, mellyel megakadályozható, hogy az inváziós fajok propagulumkészlete növekedjen a talajban. Ugyanilyen célt szolgál az inváziós fajokkal erősen fertőzött foltok esetében a kaszálék 30 napon belül történő eltávolítására vonatkozó kezelési javaslat. Az inváziós lágyszárúak által borított degradált élőhelyeken történő mocsárrét jellegű élőhelyek kialakítása potenciálisan új élőhelyet jelent az ilyen típusú élőhelyekhez kötődő jelölő, közösségi jelentőségű nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) számára, így közvetve a faj állományának gyarapodását szolgálja.

Kezelési egység kódja: KE-6

Kezelési egység meghatározása: cserjések. Elbokrosodott rétek, bokorsorok, gyomos bokorfüzesek, és üde cserjések több helyen előfordulnak. Legnagyobb kiterjedésben Andrásfa és Petőmihályfa térségében találhatóak. Összterületük: 47,7 ha.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- Érintett ÁNÉR élőhelyek: P2a Üde cserjések; P2b Galagonyás-kökényes-borókás cserjések
- Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások: A tervezési területre az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet előírásait kell alkalmazni.

Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

- GY14 Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
- GY15 Tűzpázták létesítése nem megengedett.
- GY24 A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet.
- GY26 Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
- GY27 Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.
- GY30 A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
- GY32 A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.
- GY33 A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett.
- GY34 Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni.
- GY79 Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
- GY101 Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezdeni.
- GY107 Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.
- GY109 A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
- GY116 A területen trágyadeponia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok: A közösségi jelentőségű jelölő (vérfű hangyaboglárka (*Maculinea teleius*)) és a szintén közösségi jelentőségű zanótboglárka (*Maculinea nausithous*) állományának gyarapítása érdekében a Petőmihályfa és Andrásfa között elterülő nagy kiterjedésű cserjés-aranyvesszős (*Solidago gigantea*) élőhelyfoltokat vérfűves (*Sanguisorba officinalis*) mocsárrét jellegű élőhellyé javasoljuk átalakítani a vízháztartás javításával, az inváziós lágyszárúak visszaszorításával, ill. a cserjék nagyobb részének eltávolításával. A vízháztartás javítását a belvízelvezető csatorna- és árokrendszerben történő medertározással javasoljuk megvalósítani, mely csak az érintett földtulajdonosokkal és a belvízelvezető csatornahálózat kezelőjével közös koncepcionális tervezés és egyeztetés után, ezek sikeres lefolytatása esetén valósítható meg. Az inváziós lágyszárúak visszaszorítását az évi többszöri, akár háromszori sokkoló jellegű, az inváziós fajok virágzási időszakában végrehajtott kaszálással, valamint a kaszálék mihamarabbi eltávolításával javasoljuk megvalósítani. Az élőhelyrekonstrukciós folyamat eredményességének javítása érdekében javasoljuk a KE-3 kezelési egységekbe tartozó jó állapotú 6440 Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei élőhelytípusba sorolható területekről származó kaszálékkal történő terítést, illetve ezen területeken folytatott magaratásból származó fűmaggal történő felülvetést.

Kezelési javaslatok indoklása: Petőmihályfa és Andrásfa között a cserjések eltávolításával a természetes élőhelyek, főleg a 6440 *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei élőhelytípusba sorolható jelölő élőhelyek kiterjedése növelhető. A cserjések fontos madár fészkelő- és táplálkozó területek, valamint a kökényes szegélyek a sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) potenciális élőhelyeit képezik. A sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) élőhelyigénye miatt cserjék, elsősorban a kökény (*Prunus spinosa*) 3-4 éves rotációban történő vágása lenne célszerű, ami többszöri beavatkozást igényel a területhasználótól. A sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) legjobb élőhelyeit ugyanis a fiatal néhány éves kökényes cserjés szegélyek jelentik. A kezelés eredményeként megnő az esélye annak, hogy a sárga gyapjasszövő közösségi jelentőségű lepkefajmegjelenik a területen és hosszabb távon önfenntartó populációja alakul ki. A kezelési egység részét képező üde, nedves cserjések foltjai több helyen jelentős mértékben fertőzöttek az idegenhonos és inváziósan terjedő magas aranyvesszővel (*Solidago gigantea*). Ezen inváziós fajnak több helyen szinte monodomináns foltjai alakultak ki, kiszorítva az élőhelytípus jellemző őshonos lágyszárú fajait, mint például a keskenylevelű békakorsó (*Sium erectum*) vagy a sárga nőszirm (*Iris pseudachorus*). Ezen élőhelyfoltok természetességének javulását a magas aranyvessző visszaszorításával eredményesen lehetne elősegíteni. Ezt a célt szolgálja az inváziós gyomok virágzásban történő kötelező kaszálására vonatkozó javaslat., valamint az inváziós növények kaszálékának a területéről történő eltávolítására vonatkozó javaslat.

Az inváziós lágyszárúak által borított degradált cserjés élőhelyeken történő mocsárrét jellegű élőhelyek kialakítása potenciálisan új élőhelyet jelent az ilyen típusú élőhelyekhez kötődő jelölő, közösségi jelentőségű nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) számára, így közvetve a faj állományának gyarapodását szolgálja.

Kezelési egység kódja: KE-7

Kezelési egység meghatározása: Égerlápok, éger- és puhafás ligeterdők. Nagyobb állományai Vas Megyében, és a Sárvíz alsó folyásánál találhatóak. Összterületük 274,6 ha.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *Érintett ÁNÉR élőhelyek:* J2 Láp- és mocsárerdők; J4 Fűz-nyár ártéri erdők; J5 Égerligetek
- *Érintett Natura 2000 élőhelyek:* 91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok: A természetesség és az elegyfajok arányának növelése kívánatos. Javasoljuk az erdőborítás megőrzését, illetve az idegenhonos fajok (leginkább az akác) eltávolítását

Kötelezően betartandó előírások:

A tervezési területre az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet, és a 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet előírásait kell alkalmazni.

Az érintett erdőterületeken folytatható gazdálkodást a Körmendi erdőtervezési körzet erdőterve (2006-2015-ig), Vasvári erdőtervezési körzet erdőterve (2008-2017-ig) és Zalaegerszegi erdőtervezési körzet erdőterve (2006-2015-ig) alapján végezheti a gazdálkodó.

Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

- E01 A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében.
- E04 Községi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetszerű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fajok telepítésének korlátozása.

- E06 Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése.
- E07 Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése.
- E08 Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
- E09 A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével jelölhető ki.
- E15 A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is).
- E16 A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m³/ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása
- E19 Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok minden egyedének megkímélése.
- E25 Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).
- E26 Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
- E28 Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre szorítása, illetve ehetőség szerinti teljes eltávolítása.
- E29 A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása.
- E31 A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása. E38 Őshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
- E39 A mikroélőhelyek fenntartása.
- E40 A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
- E46 Fakitermelés augusztus 15. és december 15. között.
- E47 Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés elhagyása.
- E49 Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítést és a tuskózás elhagyása.
- E50 A vágásterületen történő égetés mellőzése.
- E58 Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.
- E66 Meghatározott szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítása.
- E71 A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása.

- E75 Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.
- E81 Faanyag közelítése csak fagyott vagy száraz talajon.
- E82 Tuskóprizmák, tuskópászták nem létesíthetők.
- E83 Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy- és fásszárúak továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) történő megakadályozása.
- E84 A felújítással érintett erdőrészlet szomszédos állományainak kora legalább a vágásérettségi kor felét eléri.
- E85 A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.
- E86 A letermelt faanyag április 30-ig történő elszállítása a xilofág rovarfajok védelme érdekében.
- VA01 Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egységben élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés nem javasolt.

Kezelési javaslatok indoklása: A javasolt kezelési előírások fő célja a tervezési területen található liget és láperdők természetességének javítása és hosszú távú fenntartása. Hosszabb távon a több fafajból álló, változatos korösszetételű, inváziós fajok fertőzöttségétől mentes erdők kialakítása kívánatos. A fehérfüzesek (*Salix alba*) állományaiba jelenleg sokfelé a tájidegen amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) elegyedik, mely a természetességet rontja. A természetesség javításához elengedhetetlen a területen jelenlévő idegenhonos fafajok egyedeinek teljes mértékű eltávolítása, valamint erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése. A kezelési egységbe tartozó természetszerű erdők 200 m-es körzetében az idegenhonos fajok telepítésének mellőzése segítene megakadályozni azt, hogy a nem őshonos fafajok visszajussanak a területre, és ott újra megtelepedjenek. Az égerligetek, éger dominanciájú erdőfoltok aljnövényzetüket tekintve jobb természetességűek, zártabbak a gyomfajokkal szemben. Állományaikban helyenként a hóvirág (*Galanthus nivalis*), is megjelenik az aljnövényzetben. Az aljnövényzet megóvása érdekében azon állományokban, ahol a felújítás teljes talajelőkészítés nélkül megoldható, ott mindenképpen kerülni kell a tuskózást, tuskóprizmák kialakítását, ill. a talajelőkészítést. Az élőhelyek állapotának javítása a hozzájuk köthető közösségi jelentőségű fajok állományának is kedvez, ill. újabb közösségi jelentőségű fajok megjelenését segítheti elő. A változatos korösszetételű, idős odvas fákat, holt fát is tartalmazó erdők körises, struktúrált szegélye jelenti a területen helyenként most is előforduló közösségi jelentőségű díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) élőhelyét. A holt faanyag mennyiségének tudatos növelése már néhány éven belül maga után vonhatja a szintén közösségi jelentőségű skarlábogár (*Cucujus cinnaberinus*) megjelenését. Az égeres erdőfoltok fentiekben javasolt kezelése a most csupán kis egyedsűrűségben, szórványosan előforduló védett kis apollólepke (*Parnassius mnemosyne*) állománymegőrzését és gyarapítását is elősegíti. Az idős odvas fák arányának növelése maga után vonhatja a Felső-Zala-völgy irányából a közönséges denevér (*Myotis myotis*) és a nagyfülű denevér (*Myotis bechsteini*) megjelenését.

Kezelési egység kódja: KE-8

Kezelési egység meghatározása: keményfás ligeterdők, gyertyános tölgyesek, bükkösök Kisebb állományok fordulnak elő a terület nyugati felén, összterületük 4,4 ha.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *Érintett ÁNÉR élőhelyek:* K1a Gyertyános-kocsányos tölgyesek; K2 Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek; K5 Bükkösök
- *Érintett Natura 2000 élőhelyek:* 91G0 Pannon gyertyános tölgyesek *Quercus petraea*-val és *Carpinus betulus*-szal; 9130 Szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*)

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások:

A tervezési területre az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet, és a 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet előírásait kell alkalmazni.

Az érintett erdőterületeken folytatható gazdálkodást a Körmentéri erdőtervezési körzet erdőterve (2006-2015-ig), Vasvári erdőtervezési körzet erdőterve (2008-2017-ig) és Zalaegerszegi erdőtervezési körzet erdőterve (2006-2015-ig) alapján végezheti a gazdálkodó.

Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

- E01 A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében.
- E03 A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.
- E04 Községi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetközeli erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása.
- E06 Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése.
- E07 Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése.
- E08 Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
- E09 A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével jelölhetők ki.
- E12 A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
- E13 Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
- E15 A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is).
- E19 Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok minden egyedének megkímélése.
- E25 Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).

- E26 Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
- E28 Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.
- E29 A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása.
- E31 A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.
- E33 Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.
- E38 Őshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
- E39 A mikroélőhelyek fenntartása.
- E40 A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrésztlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
- E44 Fakitermelés augusztus 15. és február 1. között.
- E47 Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés elhagyása.
- E49 Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítést és a tuskózás elhagyása.
- E50 A vágásterületen történő égetés mellőzése.
- E51 Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal.
- E57 Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.
- E58 Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.
- E65 Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése.
- E66 Meghatározott szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítása.
- E68 Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lág- és fásszárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
- E69 A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.
- E71 A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása.
- E75 Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.
- E82 Tuskóprizmák, tuskópászták nem létesíthetők.

- E84 A felújítással érintett erdőrészlet szomszédos állományainak kora legalább a vágásérettségi kor felét eléri.
- E85 A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.
- E86 A letermelt faanyag április 30-ig történő elszállítása a xilofág rovarfajok védelme érdekében.
- VA01 Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egységben élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés nem javasolt.

Kezelési javaslatok indoklása: Az előírások fő célja a tervezési területen található erdők természetességének javítása és hosszú távú fenntartása. Hosszabb távon a több fafajból álló, változatos korösszetételű erdők kialakítása, a természetesség és az elegyfajok arányának növelésével. A Sárvíz-patak mente Natura 2000 területen a KE-8 kezelési egységbe tartozó gyertyános-kocsányos tölgyes, gyertyános-kocsánytalan tölgyes és bükkös erdőfoltok csak kis kiterjedésűek és túlnyomórészt közel vannak a vágásérettséghez. Az érintett állományok letermelése már a közeljövőben potenciális veszélyeztető tényező. A letermelés esetén a 91G0 Pannon gyertyános tölgyesek *Quercus petraea*-val és *Carpinus betulus*-szal kiemelt közösségi jelentőségű, ill. a 9130 Szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*) közösségi jelentőségű élőhelytípus eltűnne a Sárvíz-patak mente Natura 2000 területről. Ezen okból kifolyólag fontos lenne a Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése (E01) az érintett kis erdőfoltok esetében, továbbá a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés az érintett erdőrészletekben (E03). A természetközeli aljnövényzet megővését szolgálja a talajelőkészítés mellőzése. A magas vagy magyar kőris elegyes, struktúrált cserjés erdőszegélyek jelentik a területen helyenként most is előforduló közösségi jelentőségű díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) élőhelyét. E közösségi jelentőségű faj állománygyarapodását szolgálja az erdőszegélyek kialakítását célzó E13-as előírásjavaslat.

Kezelési egység kódja: KE-9

Kezelési egység meghatározása: spontán fásodó területek és jellegtelen faállományok, vágás területek. A területen sok helyen előfordul kisebb-nagyobb területen, legtöbbször vízfolyások-árkok és utak mentén, illetve természetes erdők szegélyében, sokszor mozaikos elrendeződésben.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *Érintett ÁNÉR élőhelyek:* RA Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok; RB Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők; RC Őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők; P1 Őshonos fafajú fiatalosok; P3 Újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősités; P6 Parkok, kastélyparkok, arborétumok és temetők az egykori vegetáció maradványaival vagy regenerálódásával; P8 Vágásterületek
- *Érintett Natura 2000 élőhelyek:* -

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások:

A tervezési területre az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet, és a 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet előírásait kell alkalmazni.

Az érintett erdőterületeken folytatható gazdálkodást a Körmendi erdőtervezési körzet erdőterve (2006-2015-ig), Vasvári erdőtervezési körzet erdőterve (2008-2017-ig) és Zalaegerszegi erdőtervezési körzet erdőterve (2006-2015-ig) alapján végezheti a gazdálkodó.

Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

- E01 A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében.
- E03 A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.
- E04 Községi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetszerű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása.
- E06 Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése.
- E07 Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése.
- E08 Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
- E09 A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével jelölhetők ki.
- E12 A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
- E13 Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
- E15 A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is).
- E19 Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok minden egyedének megkímélése.
- E25 Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).
- E26 Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
- E28 Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre szorítása, illetve ehetőség szerinti teljes eltávolítása.
- E29 A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása.
- E31 A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.
- E33 Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.

- E38 Őshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
- E39 A mikroélőhelyek fenntartása.
- E40 A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrézlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
- E44 Fakitermelés augusztus 15. és február 1. között.
- E47 Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés elhagyása.
- E49 Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítést és a tuskózás elhagyása.
- E50 A vágásterületen történő égetés mellőzése.
- E51 Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típusokkal.
- E57 Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.
- E58 Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.
- E65 Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése.
- E66 Meghatározott szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítása.
- E68 Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lág- és fásszárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
- E69 A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.
- E71 A tűzpáztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása.
- E75 Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.
- E82 Tuskóprizmák, tuskópázták nem létesíthetők.
- E83 Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lág- és fásszárúak továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) történő megakadályozása.
- E85 A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.
- E86 A letermelt faanyag április 30-ig történő elszállítása a xilofág rovarfajok védelme érdekében.
- VA01 Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az erdőgazdálkodást élőhelyfejlesztési céllal, úgy kell folytatni, hogy a beavatkozások, fafajcserék segítsék a természetes szukcessziós folyamatokat, ezáltal a jelenlegi jellegtelen, ill. idegenhonos fafajokat [fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), erdei fenyő (*Pinus sylvestris*), fekete fenyő (*Pinus nigra*)] tartalmazó állományok helyén a zonális erdőtársulások fafajkészlete [fekete nyár (*Populus nigra*), fehér nyár (*Populus alba*), fehér fűz (*Salix alba*), kocsányos tölgy (*Quercus robur*), kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*), vénic szil (*Ulmus laevis*), magyar kőris (*Fraxinus angustifolia* subsp. *Pannonica*), enyves éger (*Alnus glutinosa*)] jelenjen meg, pl. az úgynevezett zalai "berekfások". Az átalakítást úgy kell megvalósítani, hogy hosszabb távon újból zonális erdők kialakulásához vezessen. Az élőhely termőhelyi adottságaitól függően, közvetlenül a patakmeder szegélyében a völgytalpon elsősorban 91E0 Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) jelölő élőhelytípusba sorolható égerligetek és puhafás ligeterdők, míg a magasabb térszíneken 91F0 Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) közösségi jelentőségű élőhelytípusba sorolható keményfa ligeterdő jellegű élőhelyek kialakítását kell megcélozni.

Kezelési javaslatok indoklása: Az előírások fő célja a tervezési területen található erdők természetességének javítása és hosszú távú fenntartása. Hosszabb távon a több fafajból álló, változatos korösszetételű erdők kialakítása a cél, a természetesség és az elegyfajok arányának növelésével. Megfelelő, ha a spontán állományokat üzemtervezik, azonban a jelölő erdős élőhely kiterjedésének növelése érdekében szükséges az idegenhonos fajokkal kevert állományok szerkezetátalakítása. A javaslatok betartásával a jelölő enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*) élőhelytípus kiterjedése növelhető a területen, ill. megjelenhet a területen a jelenleg nem található 91F0 Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) közösségi jelentőségű élőhelytípus. Továbbá elősegíthető a xylofág közösségi jelentőségű bogárfajok (skarlábogár (*Cucujus cinnaberinus*), szarvasbogár (*Lucanus cervus*)) megjelenése, megtelepedése az odvas fák és holtfák meghagyásával.

Kezelési egység kódja: KE-10

Kezelési egység meghatározása: nem őshonos, telepített erdők, vágás területeik, fásítások. Több helyen előfordul szórványosan. Nagyobb területeket foglalnak el Petőmihályfa térségében. Összterületük 104,2 ha.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *Érintett ÁNÉR élőhelyek:* P3 Újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősítés; S1 Akácültetvények; S2 Nemesnyárasok; S4 Ültetett erdei- és feketefenyvesek; S5 Egyéb ültetett tájidegen fenyvesek; S6 Nem őshonos fafajok spontán állományai
- *Érintett Natura 2000 élőhelyek:* -

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások:

A tervezési területre az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet előírásait kell alkalmazni.

Az érintett erdőterületeken folytatható gazdálkodást a Körmendi erdőtervezési körzet erdőterve (2006-2015-ig), Vasvári erdőtervezési körzet erdőterve (2008-2017-ig) és Zalaegerszegi erdőtervezési körzet erdőterve (2006-2015-ig) alapján végezheti a gazdálkodó.

Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

- E06 Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése.
- E07 Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése.
- E09 A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével jelölhetők ki.
- E12 A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
- E25 Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).
- E30 Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok minden egyedének megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.
- E31 A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.
- E39 A mikroélőhelyek fenntartása.
- E40 A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
- E51 Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal.
- E54 Idegenhonos fafajú faállomány szerkezetátalakítása (elsősorban azon állományok szerkezetátalakítása, melyek közvetlenül érintkeznek jelenlegi állapotában is 91E0 Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) jelölő élőhelytípusba sorolható erdőfoltokkal).
- E57 Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.
- E58 Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.
- E64 Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználatában a táj- és termőhelyhonos fafajok minden egyedének meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).
- E65 Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése.
- E68 Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú- és fásszárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
- E69 A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.
- E71 A tűzpáztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása.
- E75 Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.
- E81 Faanyag közelítése csak fagyott vagy száraz talajon.

- E83 Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lág- és fásszárúak továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) történő megakadályozása.
- E86 A letermelt faanyag április 30-ig történő elszállítása a xilofág rovarfajok védelme érdekében.
- E88 Fakitermelés csak augusztus 15. és február 28. között végezhető.

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok: A természetes élőhelyek növelése érdekében kívánatos lenne az akácok, nemesnyarasok és fenyvesek letermelése és teljes fafaj cserével szerkezetátalakítás elvégzése. Ennek érdekében egyeztetést szükséges végezni az érintett erdőgazdálkodókkal. Célszerű lenne elsősorban azon állományok szerkezetátalakítása, melyek közvetlenül érintkeznek jelenlegi állapotában is 91E0 Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) jelölő élőhelytípusba sorolható erdőfoltokkal. Ezzel biztosítható lenne a 91E0 kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípusba sorolható állományok veszélyeztetettségének csökkentése az idegen honos fásszárúak betelepülésével szemben. Az akácok esetében a termelést követően vegyszeres kezelés és a talajminőségnek megfelelő őshonos fafajok telepítése javasolt. A többi fafaj esetében a letermelés utáni természetes újulatból történik az őshonos fajokból álló faállomány kinevelése. Az őshonos célállományt a termőhelyi adottságok ismeretében kell meghatározni. Közvetlenül a patakmeder szegélyében a völgytalpon elsősorban 91E0 Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) jelölő élőhelytípusba sorolható égerligetek és puhafás ligeterdők, míg a magasabb térszíneken 91F0 Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) közösségi jelentőségű élőhelytípusba sorolható ligeterdők kialakítását kell megcélozni.

Kezelési javaslatok indoklása: Az előírások fő célja a tervezési területen található idegenhonos ültetvény jellegű állományok arányának csökkentése, és hosszabb távon a több fafajból álló, változatos korösszetételű közösségi és kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípusba sorolható erdők kialakítása, ill. kiterjedésük növelése. A jelölő erdő élőhelytípusok kiterjedésének növelése érdekében szükséges az idegenhonos fajok ültetvény jellegű állományainak szerkezetátalakítása. A javaslatok betartásával a jelölő enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*) élőhelytípus kiterjedése növelhető a területen, ill. megjelenhet a területen a jelenleg nem található 91F0 Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) közösségi jelentőségű élőhelytípus. Továbbá elősegíthető a jelenleg a területen bizonyított előfordulással nem rendelkező xylofág közösségi jelentőségű bogárfajok (skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*), szarvasbogár (*Lucanus cervus*)) megjelenése, megtelepedése az odvas fák és holtfák meghagyásával. A meglévő idegenhonos ültetvények a bennük található inváziósan terjedő idegenhonos fásszárúak és lágyszárúak nagyobb aránya miatt veszélyeztetik a természetszerű, közösségi jelentőségű fásszárú élőhelytípusokat is.

Kezelési egység kódja: KE-11

Kezelési egység meghatározása: energia ültetvények. Energia fűz és energia nyár ültetvények Vasboldogasszony és Zalaszentlőrinc határában találhatóak 7,1 ha kiterjedésben.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *Érintett ÁNÉR élőhelyek:* T12 Évelő energianövények ültetvényei
- *Érintett Natura 2000 élőhelyek:* -

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások:

A tervezési területre az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet előírásait kell alkalmazni.

Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

- GY02 Vegyszeres gyomirtás nem megengedett
- GY14 Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
- GY20 Kizárólag kaszálással történő hasznosítás.
- GY26 Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
- GY27 Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.
- GY29 Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
- GY107 Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.
- GY109 A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
- GY112 Tisztító kaszálás, szárzúzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárzúzás.
- GY116 A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.
- GY118 Élőhelyrekonstrukció.

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok: Az élőhelyrekonstrukciós beavatkozás első lépéseként javasoljuk a fásszárú növényzet letermelését, majd ezt követően a tuskók eltávolítását. Gyökérről nagyon erősen sarjadó klónok esetében szükség lehet a gyökérfésülésre vagy akár teljes talaj-előkészítésre is. Teljes talaj előkészítést követően mindenképpen szükséges kereskedelmi forgalomban kapható 2-3 egyszikű vázfaj (*Poa pratensis*, *Agrostis alba*, *Arrhenatherum elatius*) magjából álló magkeverékkel történő fűmagvetés minimum 25 kg/ha mennyiségben. Ezt követően az élőhelyrekonstrukciós folyamat meggyorsítása érdekében javasoljuk a térségben található KE-1 kezelési egységhez tartozó 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) élőhelytípusba sorolható területekről, ill. KE-3 kezelési egységekbe tartozó 6440 *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei élőhelytípusba sorolható területekről származó kaszálékkal, illetve magaratásból származó fűmaggal történő felületvetést. Az élőhelyrekonstrukció célja, hogy az energiaültetvények felszámolásával az érintett területeken lehetőleg magas természetességű, a terület termőhelyi adottságaitól függően a kevésbé jó vízellátottságú területeken 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*), a jobb vízellátottságú területeken 6440 *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei élőhelytípusba sorolható élőhelyek alakuljanak ki. Amennyiben az eredeti gyepterület váza az adott területen még viszonylag jó állapotban megtalálható, úgy a tuskók eltávolítását követően a talaj-előkészítés és a magvetés kihagyható. Az élőhely-rekonstrukciós beavatkozás megvalósítása után a termőhely jellegétől függően a KE-1 vagy a KE-3 kezelési egységek esetében megfogalmazott kezelési előírás-javaslatok alkalmazása célszerű.

Kezelési javaslatok indoklása: Az energianövény ültetvények minden esetben engedély nélkül, gyepterületeken kerültek kialakításra. Ezeket a területeket mindenképpen indokolt visszagyepesíteni, és ennek megfelelően kezelni. Ennek megtörténteig az inváziós fajok

állományainak visszaszorítása szükséges a környező, közösségi jelentőségű élőhelyek védelme érdekében, melyet a fent megfogalmazott kezelési előírás-javaslatok alkalmazása biztosít.

Az energiaültetvények területén történő mocsárrét jellegű élőhelyek kialakítása potenciálisan új élőhelyet jelent az ilyen típusú élőhelyekhez kötődő jelölő, közösségi jelentőségű nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) számára, így közvetve a faj állományának gyarapodását szolgálja.

Kezelési egység kódja: KE-12

Kezelési egység meghatározása: Sárvíz-patak és más kisvízfolyások, csatornák és tavak. A legnagyobb vízfelület a gersekaráti Sárvíz-tó, amit a Sárvíz-patak felduzzasztásával alakítottak ki. Összterületük: 57,5 ha

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *Érintett ÁNÉR élőhelyek:* U8 Folyóvizek; U9 Állóvizek; OD Lágyszárú özönfajok állományai; OB Jellegtelen üde gyepek; P2a Üde és nedves cserjések
- *Érintett Natura 2000 élőhelyek:* -

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Az alábbi intézkedések beépültek a 4-1 Zala alegység Vízyűjtő-gazdálkodási tervébe:

- HA2: Vízfolyások mellett vízvédelmi puffersáv kialakítása és fenntartása
- HM1: Mederrehabilitáció hegy- és dombvidéki kis- és közepes vízfolyásokon, beleértve fenékküszöbök, fenékgátak átépítését
- VT3: Károsodott, víztől függő védett élőhelyek védelme, rehabilitációja érdekében a felszíni vízhasználatok érintő beavatkozások

Egyéb általános kezelési javaslatok:

Terhelések csökkentése: környezetvédelmi szabályozáson és hatósági ellenőrzésen keresztül megoldandó feladat a víztesteket érő mezőgazdasági és kommunális szennyezések és terhelések mértékének minimalizálása a diffúz és az ismert pontszerű terhelések (tisztított szennyvíz bevezetések) vonatkozásában egyaránt.

Víz kivétel: Jelenleg az érintett vízfolyások medréből számottevő volumenű öntözési és horgászati célú vízkivétel történik. Az engedélyezett vízkivételi volumenből az öntözési célú vízkivétel nagyrészt nyári kisvízes időszakokra esik, ami esetenként indokolhatja az ökológiai vízigény biztosítása érdekében a vízkivételek korlátozását. Ennek érdekében szükséges a mederben hagyandó minimális vízmennyiség (vízhozam, vízszint), az ökológiai vízigény meghatározása. A rendelkezésre álló vízkészlet és az ökológiai vízigény különbségét meghaladó mértékű vízkivétel nem javasolt a vízi és vízhez kötődő jelölő fajok (vágó csík (*Cobitis taenia*), balin (*Aspius aspius*), halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*) számára megfelelő környezeti feltételek biztosítása, élőhelyének és táplálékbázisának megőrzése érdekében.

Víz visszatartás, medertározás: A KE-12 kezelési egységen belül magukban a kezelési egységhez tartozó kisvízfolyások medrében bizonyos szakaszokon javasolható a víz visszatartás, a lefolyás lassítása pl.: a jelölő közösségi jelentőségű réti csík (*Misgurnus fossilis*) érdekében. A víz visszatartás elvi lehetőségére és műszaki feltételeire vonatkozóan a vízügyi kezelővel egyeztetéseket kell folytatni. A víz megtartására (milyen formában, mennyi ideig) irányuló konkrét elképzelések megfogalmazásához vízepítési tervezési folyamat lebonyolítása szükséges (elengedhetetlen pl. a geodéziai felmérés terepmodell létrehozásához). Továbbá a tulajdonviszonyok részletes feltárása is szükséges annak megállapításához, hogy a környező szántókon vagy a Natura területen belül lévő rét-legelőkön okozható-e káros belvízi elöntés, amit el

kell kerülni. Ezek hiányában konkrét elképzelések nem adhatók meg, hiszen ezeknek a kérdéseknek a megválaszolása túlmutat a fenntartási terv keretein.

Kotrás, üledékkitermelés kivitelezésével kapcsolatos javaslat: Az érintett vízfolyások középvízi medrének jelenlegi állapotában (KE-12 kezelési egység) bizonyos szakaszokon jellemzője az üledékfelhalmozódás. A fenntartási munkáknak része a kotrás, és az üledékfelhalmozódás előrehaladtával várható a vízügyi kezelő részéről a meder vízszállító kapacitásának megőrzése érdekében az üledékkitermelésre vonatkozó igény.

Javasolt időbeli korlátozás: A kotrási, üledékeltávolítási munkálatok kivitelezése szempontjából élővilágvédelmi szempontból javasolható időpont a július 01-november 01. közötti időszak.

Javasolt térbeli korlátozás: A kotrási, üledékeltávolítási munkálatok kivitelezése során javasoljuk, hogy kerüljön meghatározásra egy kivitelezési oldal, mely a későbbiekben is fenntartási oldalként funkcionálhat, ill. a másik oldal legyen ún. ökológiai oldal, melynek fő szerepe, hogy élőhelyet biztosítson a vízfolyás és a vízfolyást kísérő növényzet, valamint a hozzá kapcsolódó életközösség számára, ezáltal biztosítsa, hogy a középvízi meder ökológiai folyosó és magterület funkcióját ellássa a fenntartási jellegű munkák ellenére is. A kivitelezési oldalon a kisvízi medret kísérő magasabb rendű növényzet különös tekintettel a kivitelezést akadályozó fásszárú vegetációra eltávolításra kerül, ill. eltávolításra kerül a középvízi meder keresztszelvényének kivitelezési oldal felé eső 50%-ából az üledék, ill. az emerz mocsári- és hínárnövényzet. Ezzel szemben javasoljuk, hogy a kivitelezési oldallal szemközti ökológiai oldalon a kisvízi medret kísérő szegélynövényzet, valamint a középvízi meder keresztszelvényének kivitelezési oldal felé eső 50%-ában az üledék, ill. az emerz mocsári- és hínárnövényzet változatlan formában kerüljön megőrzésre.

Partkezelés: A középvízi meder szegélyében a meder hossz-szelvényében helyenként cserjés-fás szegélyvegetáció található. Javasoljuk, hogy a partkezelés keretében azokon a partszakaszokon ahol a jelenlegi fás-cserjés szegélyvegetációban nincs idős fa, ott egy-egy őshonos fűzfa kiválasztásával és meghagyásával, ill. közvetlen környezetében (2-3 m) a fás-bokros vegetáció ritkításával 50-60 méterenként egy-egy idős őshonos fa felnövését tegyék lehetővé a meder szegélyében, melyek gyökérzete bele lóg a középvízi mederbe. Ezt a kezelést azon part mentén javasoljuk, ahol nem akadályozza a vízügyi kezelő fenntartási munkáját, tehát a fentiekben javasolt ökológiai oldalon.

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások:

A tervezési területre az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet előírásait kell alkalmazni.

- V19 Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos.

Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

- GY118 Élőhelyrekonstrukció.
- V01 A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.
- V07 A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsodása tilos.
- V09 Felszíni vizekből történő öntözés csak az illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.
- V14 A vízi növényzet és a part menti növényzet irtása (vágás, nádégetés, cserjék kivágása) tilos.
- V63 Élőhely-rekonstrukció

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok: A vízfolyáson, illetve befolyóin létesített fenékküszöbökkel, surrantókkal javítható lenne a környező területek vízháztartása. Egy ilyen jellegű beavatkozásnak várhatóan kedvező hatása lenne például az Andrásfa térségében található spontán cserjések égerlappá, mocsárrétté, esetleg sásossá történő átalakulásában. A fenékküszöbök, ill. surrantók létesítésére vonatkozóan előzetes egyeztetés és közös koncepcionális tervezés szükséges a vízügyi kezelővel. A kölcsönös feladat és érdekegyeztetés, ill. a célállapot közös körvonalazása, ill. elfogadása esetén kezdhető meg a részletes tervezés folyamata. Ezen koncepcionális tervezés keretében javasoljuk megvizsgálni annak lehetőségét, hogy főleg a Sárvíz-patak bizonyos szakaszain nyílik-e lehetőség tágabb teret engedni a természetes, főleg oldalirányú mederfejlődési folyamatoknak, melyek változatosabb medermorfológiai viszonyok kialakulását tennék lehetővé. Amennyiben erre bizonyos szakaszokon lehetőség nyílik a vízügyi kezelővel folytatott közös koncepcionális tervezés során, úgy javasoljuk a részletes tervezésbe és a későbbi megvalósításba bevonni az ilyen célokat szolgáló beavatkozásokat is. A vízfolyásokat, csatornákat kísérő zömében keskeny fasorok őshonos fafajokkal [fehér fűz (*Salix alba*), fehér nyár (*Populus alba*), fekete nyár (*Populus nigra*), kocsányos tölgy (*Quercus robur*), kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*)] történő szélesítése növelné a fasorok ökológiai folyosó szerepét.

Kezelési javaslatok indoklása: A KE-12 kezelési egységbe tartozó bizonyos mederszakaszokon a vízviSSzatartásnak, a mederben található átlagos vízszint emelésének várhatóan kedvező hatása lenne a KE-2 kezelési egységbe tartozó 6410 Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*), ill. 7230 Mészkedvelő üde láp- és sásrétek élőhelyek, valamint a KE-3 kezelési egységhez tartozó 6440 *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei élőhelytípus vonatkozásában, hiszen a vízfolyás medrében történő vízviSSzatartás várhatóan stabilabbá tenné a mederrel szomszédos gyp jellegű élőhelyeken a talajvízszintet, ezzel összefüggésben pedig az élőhely vízháztartási viszonyait.

Azért javasoljuk a vízviSSzatartást, hogy a nyár elejétől-közepétől jellemző, forró és aszályos időszakokban is legyenek üde területek. Élőhely- és fajvédelmi szempontból is számos előnnyel járna, ha a vizes élőhelyek kisebb tartóssággal kerülnének szélsőséges vízhiányos állapotba.

Mivel a térség gazdálkodási szerkezetéből adódó vízigény alapvetően öntözési célú vízigény, mely esetében a kitermelés általában egybe esik a vízfolyások kisvízes időszakával, ezért előfordulhat, hogy a potenciális vízkivétellel terhelt érintett meder-szakasz aktuális vízhozama nem éri el az ökológiai vízigény mennyiségét. Ez maga után vonhatja például a víz hőmérséklet túlzott megemelkedését és az oldott oxigéntartalom csökkenését, ill. a mezőgazdasági területek felől a talajvízen keresztül érkező diffúz terhelés mértékének aktuális fajlagos (vízhozamra vetített) növekedését. A kedvezőtlen változások mértéke túllépheti a jelölő fajok (pl.: vágó csík (*Cobitis taenia*), balin (*Aspius aspius*), halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*)) környezeti optimum tartományát, ami az egyedsűrűség csökkenéséhez vezethet.

Az üledékeltávolítási munkák korlátozását azért javasoljuk, mivel indokolt a hínárnövényzet és ezen keresztül több jelölő faj (vágó csík (*Cobitis taenia*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*)) védelme érdekében a hínárnövényzet és emerz mocsári növényzet állandó fenntartása, legalább az egyik parton.

A javasolt időbeli korlátozás betartása esetén csökkenthető a mederben a fiatal halivadékok érintettsége, hiszen idősebb korban jobban képesek elkerülni a veszélyforrásokat

A középvízi meder keresztmetszetének 1/2-én a kivitelezési oldallal szemközi ökológiai oldal mentén érintetlenül maradó üledék, ill. hínárnövényzet és emerz mocsári makrovegetáció menedéket nyújt az érintett életközösséget alkotó fajpopulációk legalább 50%-ának, melyek így túlélnek a kivitelezési munkálatokat és azt követően várhatóan 3-4 vegetációs perióduson belül teljesen rekolonizálják a kisvízi medret.

A középvízi meder szegélyében növő idős fák árnyékoló hatásukkal megbontják a mocsári növényzet folytonosságát, teret engedve nyílt vízfelületek kialakulásának. A meder szegélyében növő idős, odvas fák a gyökérzetükkel és a gyökérzetük között kialakítható üregekkel jó rejtőzködési lehetőséget biztosítanak számos állatfaj, például a területen nem jelölő, de előforduló közösségi jelentőségű közönséges vidra (*Lutra lutra*) számára. A fák vízbe lógó gyökérzete több halfaj számára jelent megfelelő ívóhelyet, mint például a jelölő vágó csík (*Cobitis taenia*).

Kezelési egység kódja: KE-13

Kezelési egység meghatározása: nádasok. Alapvetően vízfolyások és tavak szegélyében, parti zónájában, vagy árkokban fellelhető mozaikos élőhelyek 35,5 ha kiterjedésben.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *Érintett ÁNER élőhelyek:* B1a Nem tözegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások;
- *Érintett Natura 2000 élőhelyek:* -

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások:

A tervezési területre az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet előírásait kell alkalmazni.

- V41 A learatott nád vizes élőhelyről történő kiszállításának nyomvonalát működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetve kell kialakítani.
- V42 A nádaratás megkezdése előtt 48 órával a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot értesíteni kell.
- V45 November 1. és február 15. között lehet nádaratást folytatni, a mindenkori időjárási és talajviszonyok figyelembe vételével.
- V51 A nádas minimum 30-40%-át nem szabad learatni.
- V57 A betakarítás során a nád rizómájának megsértését kerülni kell.

Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok: -

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok: A kezelési egység területén, elsősorban a nagyobb kiterjedésű és nem vékony sávszerű nádas állományok esetében élőhely-rekonstrukció javasolt. A gyomos és nem aratott nádasok területén a vízellátottságot javítani szükséges, lehetőleg a még esetlegesen megmaradt, medermaradványok revitalizációjával. A revitalizáció lehetséges útja a rendszeres vízpótlás biztosítása a vízfolyásból. Ezért a vízügyi kezelővel folytatott szakmai egyeztetés és koncepcionális tervezés keretében javasoljuk megvizsgálni, hogy milyen műszaki megoldásokkal lehet a jelenlegi medermorfológiai sajátosságok és az utóbbi évekre jellemző, ill. a jövőben is várható hidrometeorológiai sajátosságok mellett gravitációs úton rendszeresen vizet juttatni az esetlegesen fellelhető medermaradványokba. Ilyen típusú beavatkozásoknak már az előzetes tervezéséhez is jelentős volumenű felmérésekre, például terepmodell készítésére, geodéziai felmérésekre lehet szükség. Amennyiben a vízügyi kezelővel és a potenciálisan érintett hasznosítókkal folytatott kölcsönös érdek- és feladategyeztetés, valamint az előzetes tervezés alapján a tervezet beavatkozás megfelelő hatékonyságú és a megvalósításnak nincs egyéb akadálya, akkor javasoljuk a KE-13 kezelési egységbe tartozó nagyobb kiterjedésű élőhelyek vízháztartását javító vízpótló élőhely-rehabilitációs beavatkozások részletes tervezését és megvalósítását.

Kezelési javaslatok indoklása: A nem túl nagy kiterjedésű nádas foltok vízháztartásának javítása, illetve a gyomoktól, inváziós fajoktól [feketálló farkasfog (*Bidens frondosa*), süntők (*Echinocystis lobata*), aranyvessző fajok (*Solidago spp.*)] való megtisztítása, vágással történő megújítása emelné a

természetesség fokát A nádas állományokban a hagyásfoltok kialakítása jelentősen hozzájárul ahhoz, hogy a következő évben sokszínűbb, változatosabb legyen a nádas élőhely életközössége, hiszen számos ízeltlábú (ilyen például a *Phragmataecia castaneae* molylepkefaj, vagy a *Mythimna obsoleta* nagylepkefaj) áttelelő formái, egyedei a nádszálak belsejében, az összeszáradó avas levelek fonákán vagy a levél és a nádszál találkozásánál várják a tavaszi felmelegedést. Több nádasban fészkelő énekesmadár, pl. a barkóscinege (*Panurus biarmicus*) optimális esetben még azelőtt megkezd a fészekrakást és a költést, mielőtt a téli nádvágás után a nád eléri azt a magasságot és sűrűséget, ami a biztonságos fészkelés lehetőségeit megteremtheti, így a fészkeléshez szükségük van az avas nádfoltokra. A legtöbb gémféle, mint pl. a törpegém (*Ixobrychus minutus*) általában csak több éves avas nádasban fészkelnek, mert ekkor válik alkalmassá a nádas szerkezete a fészkek megtartására. Bár az érintett Natura 2000 terület kijelölésének célja nem a madárfauna védelme, de ahhoz, hogy egy nádas élőhelyfoltot természetes vagy természetközeli állapotúnak és élőhelyi funkcióiban teljes értékűnek tekintsünk hozzátartozik az adott élőhelytípushoz kötődő élővilág teljes vertikumának jó állapota. A kiengedett talajon, laza üledékfelszínen végzett nádaratás károsítja a nádrizómákat, ami a nádas állomány foltszerű, sávyszerű kiritkulásához vezethet, teret engedve a gyomok, inváziós fajok [pl.: feketéllő farkasfog (*Bidens frondosa*), süntök (*Echinocystis lobata*), arany vessző fajok (*Solidago spp.*)] terjedésének.

A kezelési egységhez tartozó tartósabb vízborítással nádas, ill. egyéb emerz mocsárinövény fajok dominanciájával jellemezhető élőhelyfoltok egy része alkalmas élőhelyek és szaporodóhelyek a közösségi jelentőségű jelölő vöröshasú unka (*Bombina bombina*) és réti csík (*Misgurnus fossilis*) számára. Ebből következően a kezelési egységre vonatkozóan javasolt élőhelyrekonstrukciós beavatkozások, és kezelési előírás-javaslatok a fajok potenciális élőhelyeinek és szaporodóhelyeinek állapot-javításán keresztül a fajok állománygyarapodását szolgálják.

Kezelési egység kódja: KE-14

Kezelési egység meghatározása: parlagok, vadföldek és szántóterületek. A teljes területen előfordulnak, nagyobb kiterjedésben azonban inkább a déli-zalai térségben, összterületük 75,7 ha.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *Érintett ÁNÉR élőhelyek:* T1 Egyéves, nagyüzemi szántóföldi kultúrák; T5 Vetett gyepek, füves sportpályák; T6 Kistáblás mozaikok; T10 Fiala parlag és ugar; OB Jellegtelen üde gyepek és magaskórósok
- *Érintett Natura 2000 élőhelyek:* -

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások: A tervezési területre az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet előírásait kell alkalmazni.

Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

- GY02 Vegyszeres gyomirtás nem megengedett
- GY08 Dobkaszó és talaj meghajtású rendszóró, rendező használata tilos.
- GY10 Tárcsázás nem megengedett.
- GY11 Hengerezés nem megengedett.
- GY12 Gyepszellőztetés nem megengedett.
- GY13 Kiszántás nem megengedett.
- GY14 Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.

- GY24 A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet.
- GY26 Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
- GY27 Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.
- GY28 A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
- GY29 Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
- GY30 A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
- GY32 A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.
- GY33 A gyepterületen előforduló őshonos hagyasfák, hagyasfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett.
- GY81 A gyepet évente legalább kétszer kell kaszálni.
- GY101 Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezdeni.
- GY105 Minden évben tisztító kaszálás elvégzése kötelező.
- GY108 Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell.
- GY109 A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
- GY112 Tisztító kaszálás, szárzúzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárzúzás.
- GY116 A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.
- GY117 Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges.
- GY118 Élőhelyrekonstrukció.
- SZ04 Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező.
- SZ07 Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható.
- SZ09 A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni.
- SZ10 Trágya, műtrágya: természetes vizektől mért 200 m-en belül trágya, műtrágya nem deponálható.

- SZ14 A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
- SZ17 Természetközeli állapotú erdőtervi jellel ellátott láperdő és keményfás ligeterdő, illetve vizes élőhely szélétől számított 50 m-es sávban szántóföldi növénytermesztés során kemikáliák és bioregulátorok nem alkalmazhatók.
- SZ19 Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett.
- SZ21 Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos.
- SZ43 Fás szárú és lágy szárú energetikai ültetvény telepítése tilos.
- SZ63 Tájidegen fűmagkeverékkel történő vetés tilos.
- SZ52 Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel.
- SZ54 Szántó füves élőhelyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását.
- SZ55 Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel.
- SZ67 Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyep kialakulásának elősegítése. Tájidegen magkeverék használata tilos, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők.
- SZ74 Őshonos fajokból álló fasorok, facsoportok, szoliter fák, cserjefoltok telepítése.

Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok: Elsősorban a természetközeli gyep jellegű élőhelyek közé ékelődő zárványszántók és a felhagyott parlagok esetében javasolt az élőhelyrekonstrukció, mely célállománya elsősorban 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) közösségi jelentőségű élőhelytípus. A parlagok esetében a megfelelő természetesség elérése érdekében lehetőséget kell biztosítani a térségben található, például a KE-1 kezelési egységhez tartozó 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) élőhelytípusba sorolható területekről származó kaszálékkal, illetve magaratásból származó fűmaggal történő felülvetésre. A művelt szántóterületek esetében ezt megelőzően szükség lehet kereskedelmi forgalomban kapható 2-3 egyszikű vészfaj (*Arrhenatherum elatius*, *Poa pratensis*, *Agrostis alba*) magjából álló magkeverékkel történő fűmagvetésre minimum 25 kg/ha mennyiségben az élőhely vázának kialakításához.

Kezelési javaslatok indoklása: A vadföldek, parlagok hol szántó, hol pedig gyep művelési ágban vannak, a rajtuk lévő vegetációtól függetlenül. A parlagok, jellegtelen üde gyepek a nem megfelelő kezelés következtében jöttek létre. Mind a gazdálkodói, mind a természetvédelmi érdek azt diktálja, hogy ezek a leromlott területek mielőbb újra hasznosítva legyenek. A javaslatok betartása és végrehajtása esetén várhatóan növekszik a 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) közösségi jelentőségű élőhelytípus területi kiterjedése és csökken a gyomfajok térhódítására alkalmas degradált területek aránya, csökkentve az inváziós lágyszárúak okozta veszélyeztetés mértékét. A kezelési egységben javasolt kezelési előírás-javaslatok betartása esetén a szántóterületek környezetében található közösségi jelentőségű élőhelytípusokat nem éri jelentős mértékű növényi tápanyagterhelés, ill. a peszticidek maradványai által okozott szennyezés valószínűsége is alacsony szintre csökken.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

A KE-2 kezelési egység esetében az élőhelytípus vízellátottságának időszakonkénti biztosításával azok természetességi állapota javítható. Javasoljuk megvizsgálni, hogy a kezelési egységhez tartozó területeken található melioráció rendszerek megszüntetése, mely környező területek

talajvízháztartására lennének tényleges hatással. Javasoljuk továbbá annak a vizsgálatát is, hogy a kezelési egységhez tartozó lápréteken a meliorációs rendszer megszüntetése milyen változást idézne elő magunknak a lápréteknek a talajvízszintjében és a talajvízszint dinamikájában. Előzetes terv szinten olyan műszaki megoldások tervezését javasoljuk, melyek a meliorációs rendszer részleges megszüntetésével, műszaki átalakításával vagy az érintett működési egységeinek lezárásával a talajvízháztartásra gyakorolt várható hatások hatásterületét minél inkább a kezelési egységhez tartozó láprétek területére korlátozza. Az érintett tulajdonosokkal történő egyeztetés után, sikeres egyeztetés esetén javasoljuk a láprétek vízháztartását javító (tartós, kis változékonyságú talajfelszín-közeli talajvízszint kialakulását elősegítő), élőhelyrekonstrukciós célú, a kezelési egység területén a meliorációs rendszer működését megszüntető vagy korlátozó beavatkozások megvalósítását.

A KE-3 kezelési egység mocsárrétjeinek esetében érvényesül a Sárvíz-patak áradásainak hiánya, illetve alacsony vízszintje, ezért a vízügyi kezelővel folytatott szakmai egyeztetés és koncepcionális tervezés keretében javasoljuk megvizsgálni, hogyan segíthető elő, hogy a jelenlegi középvízi és nagyvízi medermorfológiai sajátosságok és az utóbbi évekre jellemző, ill. a jövőben is várható hidrometeorológiai sajátosságok mellett a Sárvíz-patak mentén található vizes élőhelyek, mint például a mocsárrétek vízháztartási viszonyai javuljanak anélkül, hogy a természetvédelmi kezelést is szolgáló gyepgazdálkodás, valamint a környező területeken folytatott intenzív mezőgazdasági tevékenység feltételeit jelentősen rontanák. Ilyen beavatkozás lehet például fenékküszöbök létesítése. Ilyen típusú beavatkozásoknak már az előzetes tervezéséhez is jelentős volumenű felmérésekre, például geodéziai felmérésekre van szükség. Amennyiben a vízügyi kezelővel és a potenciálisan érintett tulajdonosokkal folytatott kölcsönös érdek- és feladategyeztetés, más kezelési egységekre gyakorolt várható hatások elemzése, valamint az előzetes tervezés alapján a tervezet beavatkozás megfelelő hatékonyságú és a megvalósításnak nincs egyéb akadálya, akkor javasoljuk a KE-3 kezelési egységbe tartozó élőhelyek vízháztartását javító élőhely-rekonstrukciós, ill. élőhely-rehabilitációs beavatkozások részletes tervezését és megvalósítását. Az élőhely-rekonstrukcióhoz szükséges beavatkozás várhatóan túlnyomórészt a KE-12 kezelési egységben (Sárvíz-patak és befolyó csatornák, mellékvízfolyások medre) valósulhat meg, de a hatása a KE-3 kezelési egységet is érinti majd.

A KE-4 kezelési egységnél javasoljuk megvizsgálni, hogy a kezelési egységhez tartozó területeken található melioráció rendszerek megszüntetése, mely környező területek talajvízháztartására lennének tényleges hatással. Javasoljuk továbbá annak a vizsgálatát is, hogy a kezelési egységhez tartozó sásréteken a meliorációs rendszer megszüntetése milyen változást idézne elő magunknak a rétekeknek a talajvízszintjében és a talajvízszint dinamikájában. Előzetes terv szinten olyan műszaki megoldások tervezését javasoljuk, melyek a meliorációs rendszer részleges megszüntetésével, műszaki átalakításával vagy az érintett működési egységeinek lezárásával a talajvízháztartásra gyakorolt várható hatások hatásterületét minél inkább a kezelési egységhez tartozó sásrétek területére korlátozza. Az érintett tulajdonosokkal történő sikeres egyeztetés esetén javasoljuk a láprétek vízháztartását javító (tartós, kis változékonyságú talajfelszín-közeli talajvízszint kialakulását elősegítő), élőhelyrekonstrukciós célú, a kezelési egység területén a meliorációs rendszer működését megszüntető vagy korlátozó beavatkozások megvalósítását.

A KE-5 kezelési egységnél, mivel az elgyomosodott, inváziós fajokkal (főképp *Solidago gigantea*) fertőzött, kezeletlen területeken a gyep eredeti fajkészlete megtalálható, ezért intenzív tisztítást és a helyreállítást követően extenzív kezeléssel (kaszálás/legeltetés) jobb természetességi állapotba hozandóak. Szárazúzózással és azt követő rendszeres – évi 2-3 – kaszálással segíthető a regenerálódás. Az özöngyomok jelenlétekor a kaszálások idejét azok virágzási idejére kell koncentrálni, hiszen az egyik nagyon fontos feladat a termésérés megakadályozása. Ebben az esetben is a kezelés igen fontos része a keletkezett biomassa eltávolítása a területről. Az élőhelyrekonstrukció célja, hogy az inváziós lágyszárúak visszaszorításával az érintett területeken lehetőleg magas természetességű, a terület termőhelyi adottságaitól függően a kevésbé jó

vízellátottságú területeken 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórét (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis), a jobb vízellátottságú területeken 6440 Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei élőhelytípusba sorolható élőhelyek alakuljanak ki. Ezen élőhelyátalakítási folyamat meggyorsítása érdekében javasoljuk a térségben található KE-1 kezelési egységhez tartozó 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórét (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis) élőhelytípusba sorolható területekről, ill. KE-3 kezelési egységekbe tartozó 6440 Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei élőhelytípusba sorolható területekről származó kaszálékkal, illetve magaratásból származó fűmaggal történő felületetést. A beavatkozással megteremtődik a későbbi gyepgazdálkodás lehetősége.

A KE-6 kezelési egységnél a közösségi jelentőségű jelölő (vérfű hangyaboglárka (Maculinea teleius)) és a szintén közösségi jelentőségű zanótboglárka (Maculinea nausithous) állományának gyarapítása érdekében a Petőmihályfa és Andrásfa között elterülő nagy kiterjedésű cserjés-aranyvesszős (Solidago gigantea) élőhelyfoltokat vérfűves (Sanguisorba officinalis) mocsárrét jellegű élőhellyé javasoljuk átalakítani a vízháztartás javításával, az inváziós lágyszárúak visszaszorításával, ill. a cserjék nagyobb részének eltávolításával. A vízháztartás javítását a belvízelvezető csatorna- és árokrendszerben történő medertározással javasoljuk megvalósítani, mely csak az érintett földtulajdonosokkal és a belvízelvezető csatornahálózat kezelőjével közös koncepcionális tervezés és egyeztetés után, ezek sikeres lefolytatása esetén valósítható meg. Az inváziós lágyszárúak visszaszorítását az évi többszöri, akár háromszori sokkoló jellegű, az inváziós fajok virágzási időszakában végrehajtott kaszálással, valamint a kaszálék mihamarabbi eltávolításával javasoljuk megvalósítani. Az élőhelyrekonstrukciós folyamat eredményességének javítása érdekében javasoljuk a KE-3 kezelési egységekbe tartozó jó állapotú 6440 Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei élőhelytípusba sorolható területekről származó kaszálékkal történő terítést, illetve ezen területeken folytatott magaratásból származó fűmaggal történő felületetést.

A KE-9 kezelési egységnél az erdőgazdálkodást élőhelyfejlesztési céllal, úgy kell folytatni, hogy a beavatkozások, fafajcserék segítsék a természetes szukcessziós folyamatokat, ezáltal a jelenlegi jellegtelen, ill. idegenhonos fafajokat [fehér akác (Robinia pseudoacacia), erdei fenyő (Pinus sylvestris), fekete fenyő (Pinus nigra)] tartalmazó állományok helyén a zonális erdőtársulások fafajkészlete [fekete nyár (Populus nigra), fehér nyár (Populus alba), fehér fűz (Salix alba), kocsányos tölgy (Quercus robur), kocsánytalan tölgy (Quercus petraea), vénic szil (Ulmus laevis), magyar kőris (Fraxinus angustifolia subsp. Pannonica), enyves éger (Alnus glutinosa)] jelenjen meg, pl. az úgynevezett zalai "berekfások". Az átalakítást úgy kell megvalósítani, hogy hosszabb távon újból zonális erdők kialakulásához vezessen. Az élőhely termőhelyi adottságaitól függően, közvetlenül a patakmeder szegélyében a völgytalpon elsősorban 91E0 Enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) jelölő élőhelytípusba sorolható égerligetek és puhafás ligeterdők, míg a magasabb térszíneken 91F0 Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén Quercus robur, Ulmus laevis és Ulmus minor, Fraxinus excelsior vagy Fraxinus angustifolia fajokkal (Ulmion minoris) közösségi jelentőségű élőhelytípusba sorolható keményfa ligeterdő jellegű élőhelyek kialakítását kell megcélozni.

A KE-10 kezelési egységnél a természetes élőhelyek növelése érdekében kívánatos lenne az akácok, nemesnyarasok és fenyvesek letermelése és teljes fafaj cserével szerkezetátalakítás elvégzése. Ennek érdekében egyeztetést szükséges végezni az érintett erdőgazdálkodókkal. Célszerű lenne elsősorban azon állományok szerkezetátalakítása, melyek közvetlenül érintkeznek jelenlegi állapotában is 91E0 Enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) jelölő élőhelytípusba sorolható erdőfoltokkal. Ezzel biztosítható lenne a 91E0 kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípusba sorolható állományok veszélyeztetettségének csökkentése az idegen honos fásszárúak betelepülésével szemben. Az akácok esetében a termelést követően vegyszeres kezelés és a

talajminőségnek megfelelő őshonos fafajok telepítése javasolt. A többi fafaj esetében a letermelés utáni természetes újulatból történik az őshonos fajokból álló faállomány kinevelése. Az őshonos célállományt a termőhelyi adottságok ismeretében kell meghatározni. Közvetlenül a patakmeder szegélyében a völgytalpon elsősorban 91E0 Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas köris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) jelölő élőhelytípusba sorolható égerligetek és puhafás ligeterdők, míg a magasabb térszíneken 91F0 Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) közösségi jelentőségű élőhelytípusba sorolható ligeterdők kialakítását kell megcélózni.

A KE-11 kezelési egységnél az élőhelyrekonstrukciós beavatkozás első lépéseként javasoljuk a fásszárú növényzet letermelését, majd ezt követően a tuskók eltávolítását. Gyökérről nagyon erősen sarjadó klónok esetében szükség lehet a gyökérfésülésre vagy akár teljes talaj-előkészítésre is. Teljes talaj előkészítést követően mindenképpen szükséges kereskedelmi forgalomban kapható 2-3 egyezikű vázfaj (*Poa pratensis*, *Agrostis alba*, *Arrhenatherum elatius*) magjából álló magkeveréssel történő fűmagvetés minimum 25 kg/ha mennyiségben. Ezt követően az élőhelyrekonstrukciós folyamat meggyorsítása érdekében javasoljuk a térségben található KE-1 kezelési egységhez tartozó 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) élőhelytípusba sorolható területekről, ill. KE-3 kezelési egységekbe tartozó 6440 *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei élőhelytípusba sorolható területekről származó kaszálékkal, illetve magaratásból származó fűmaggal történő felülvetést. Az élőhelyrekonstrukció célja, hogy az energiaültetvények felszámolásával az érintett területeken lehetőleg magas természetességű, a terület termőhelyi adottságaitól függően a kevésbé jó vízellátottságú területeken 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*), a jobb vízellátottságú területeken 6440 *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei élőhelytípusba sorolható élőhelyek alakuljanak ki. Amennyiben az eredeti gyepterület váza az adott területen még viszonylag jó állapotban megtalálható, úgy a tuskók eltávolítását követően a talaj-előkészítés és a magvetés kihagyható. Az élőhely-rekonstrukciós beavatkozás megvalósítása után a termőhely jellegétől függően a KE-1 vagy a KE-3 kezelési egységek esetében megfogalmazott kezelési előírás-javaslatok alkalmazása célszerű.

A KE-12 kezelési egység esetében a vízfolyáson, illetve befolyóin létesített fenékküszöbökkel, surrantókkal javítható lenne a környező területek vízháztartása. Egy ilyen jellegű beavatkozásnak várhatóan kedvező hatása lenne például az Andrásfa térségében található spontán cserjések égerlappá, mocsárrétté, esetleg sásossá történő átalakulásában. A fenékküszöbök, ill. surrantók létesítésére vonatkozóan előzetes egyeztetés és közös koncepcionális tervezés szükséges a vízügyi kezelővel. A kölcsönös feladat és érdekegyeztetés, ill. a célállapot közös körvonalazása, ill. elfogadása esetén kezdhető meg a részletes tervezés folyamata. Ezen koncepcionális tervezés keretében javasoljuk megvizsgálni annak lehetőségét, hogy főleg a Sárvíz-patak bizonyos szakaszain nyílik-e lehetőség tágabb teret engedni a természetes, főleg oldalirányú mederfejlődési folyamatoknak, melyek változatosabb medermorfológiai viszonyok kialakulását tennék lehetővé. Amennyiben erre bizonyos szakaszokon lehetőség nyílik a vízügyi kezelővel folytatott közös koncepcionális tervezés során, úgy javasoljuk a részletes tervezésbe és a későbbi megvalósításba bevonni az ilyen célokat szolgáló beavatkozásokat is. A vízfolyásokat, csatornákat kísérő zömében keskeny fasorok őshonos fafajokkal [fehér fűz (*Salix alba*), fehér nyár (*Populus alba*), fekete nyár (*Populus nigra*), kocsányos tölgy (*Quercus robur*), kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*)] történő szélesítése növelné a fasorok ökológiai folyosó szerepét.

A KE-13 kezelési egység területén, elsősorban a nagyobb kiterjedésű és nem vékony sávyszerű nádas állományok esetében élőhely-rekonstrukció javasolt. A gyomos és nem aratott nádasok területén a vízellátottságot javítani szükséges, lehetőleg a még esetlegesen megmaradt, medermaradványok revitalizációjával. A revitalizáció lehetséges útja a rendszeres vízpótlás biztosítása a vízfolyásból.

Ezért a vízügyi kezelővel folytatott szakmai egyeztetés és koncepcionális tervezés keretében javasoljuk megvizsgálni, hogy milyen műszaki megoldásokkal lehet a jelenlegi medermorfológiai sajátosságok és az utóbbi évekre jellemző, ill. a jövőben is várható hidrometeorológiai sajátosságok mellett gravitációs úton rendszeresen vizet juttatni az esetlegesen fellelhető medermaradványokba. Ilyen típusú beavatkozásoknak már az előzetes tervezéséhez is jelentős volumenű felmérésekre, például terepmodell készítésére, geodéziai felmérésekre lehet szükség. Amennyiben a vízügyi kezelővel és a potenciálisan érintett hasznosítókkal folytatott kölcsönös érdek- és feladategyeztetés, valamint az előzetes tervezés alapján a tervezet beavatkozás megfelelő hatékonyságú és a megvalósításnak nincs egyéb akadálya, akkor javasoljuk a KE-13 kezelési egységbe tartozó nagyobb kiterjedésű élőhelyek vízháztartását javító vízpótló élőhely-rehabilitációs beavatkozások részletes tervezését és megvalósítását.

A KE-14 kezelési egység esetében elsősorban a természetközeli gyepek jellegű élőhelyek közé ékelődő zárványszántók és a felhagyott parlagok esetében javasolt az élőhelyrekonstrukció, mely célállománya elsősorban 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórét (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) közösségi jelentőségű élőhelytípus. A parlagok esetében a megfelelő természetesség elérése érdekében lehetőséget kell biztosítani a térségben található, például a KE-1 kezelési egységhez tartozó 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórét (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) élőhelytípusba sorolható területekről származó kaszálékkal, illetve magaratásból származó fűmaggal történő felülvetésre. A művelt szántóterületek esetében ezt megelőzően szükség lehet kereskedelmi forgalomban kapható 2-3 egyszikű vázfaj (*Arrhenatherum elatius*, *Poa pratensis*, *Agrostis alba*) magjából álló magkeverékkel történő fűmagvetésre minimum 25 kg/ha mennyiségben az élőhely vázáinak kialakításához.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

Az egyes fajokkal kapcsolatosan a fajvédelmi intézkedések túlnyomó részben élőhelykezelési jellegűek, így beépültek a kezelési egységekre megfogalmazott javaslatok közé.

KE-3: vérfű hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)

KE-4: vöröshasú unka (*Bombina bombina*) réti csík (*Misgurnus fossilis*)

KE-5: nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)

KE-6: sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)

KE-7: díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)

KE-8: díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)

KE-12: vágócsík (*Cobitis taenia*), balin (*Aspius aspius*), halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

KE-13: réti csík (*Misgurnus fossilis*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

3.2.4. Kutatás, monitorozás

Élőhelyek: A tervezés alapját jelentő élőhelytérképezés 2013 és 2014 folyamán készült el. A jövőbeni kutatások célja a területen előforduló, illetve potenciálisan megjelenő közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok állományváltozásának követése.

A közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedésének monitorozására javasoljuk az NBmR protokoll szerinti élőhelytérképezés elvégzését 10 évente. Javasolt a jelölő élőhelyek állományainak állapotát is 1-1 mintavételi helyen monitorozni, erre alkalmas módszer a közösségi jelentőségű gyepekre, erdőkre és vizes élőhelyekre kidolgozott vonatkozó módszertan.

A jelölő tompa folyamkagyló (*Unio crassus*) monitorozása NbmR módszertan szerint végezhető, 5 évente.

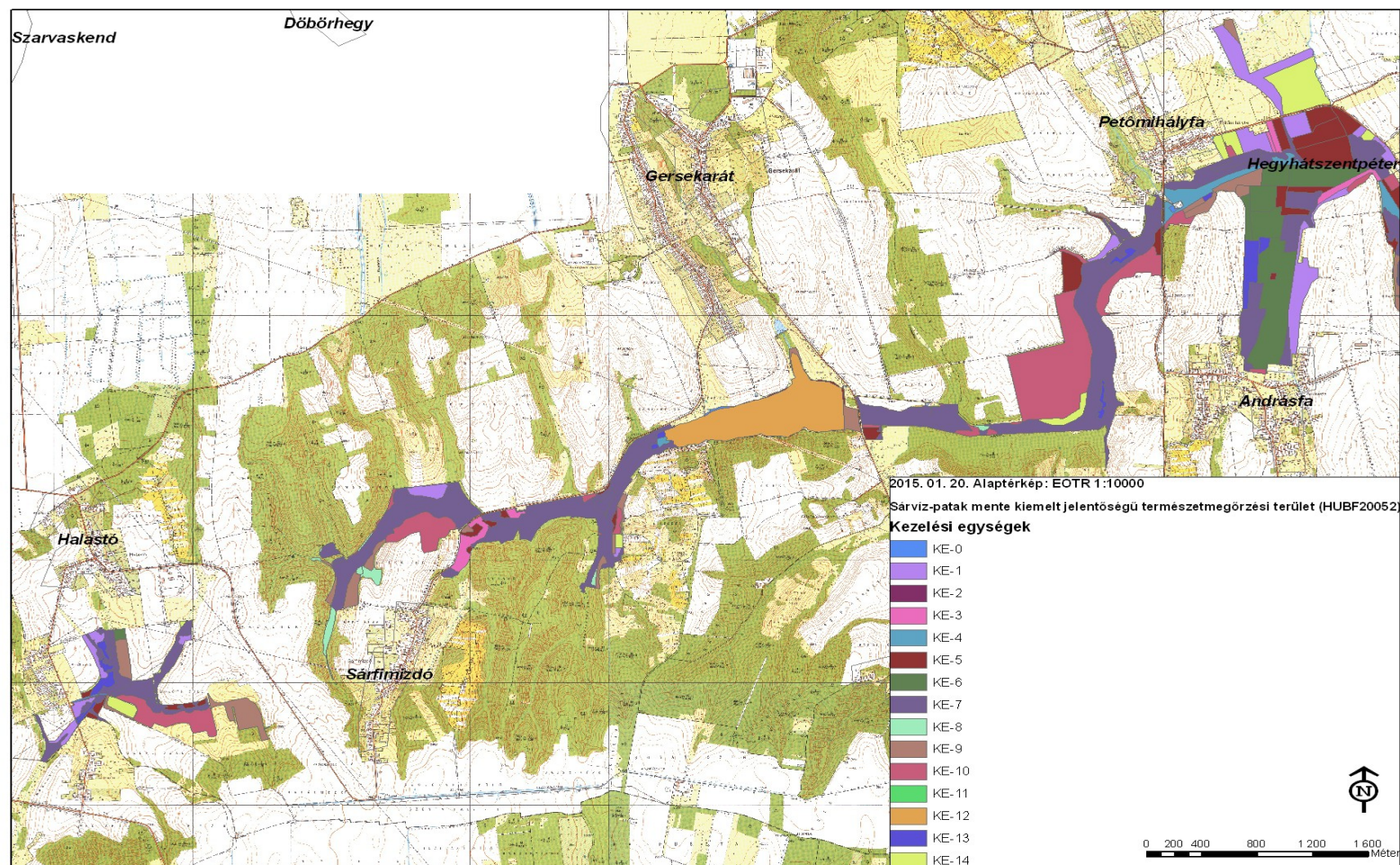
A jelölő lepkefajok monitorozása NbmR módszertan szerint végezhető, 5 évente.

A réti csík (*Misgurnus fossilis*) állománynagyságának, a területen belüli elterjedési mintázatának kutatása, legalább 6 évenkénti monitorozása javasolt, NbmR módszertan szerint.

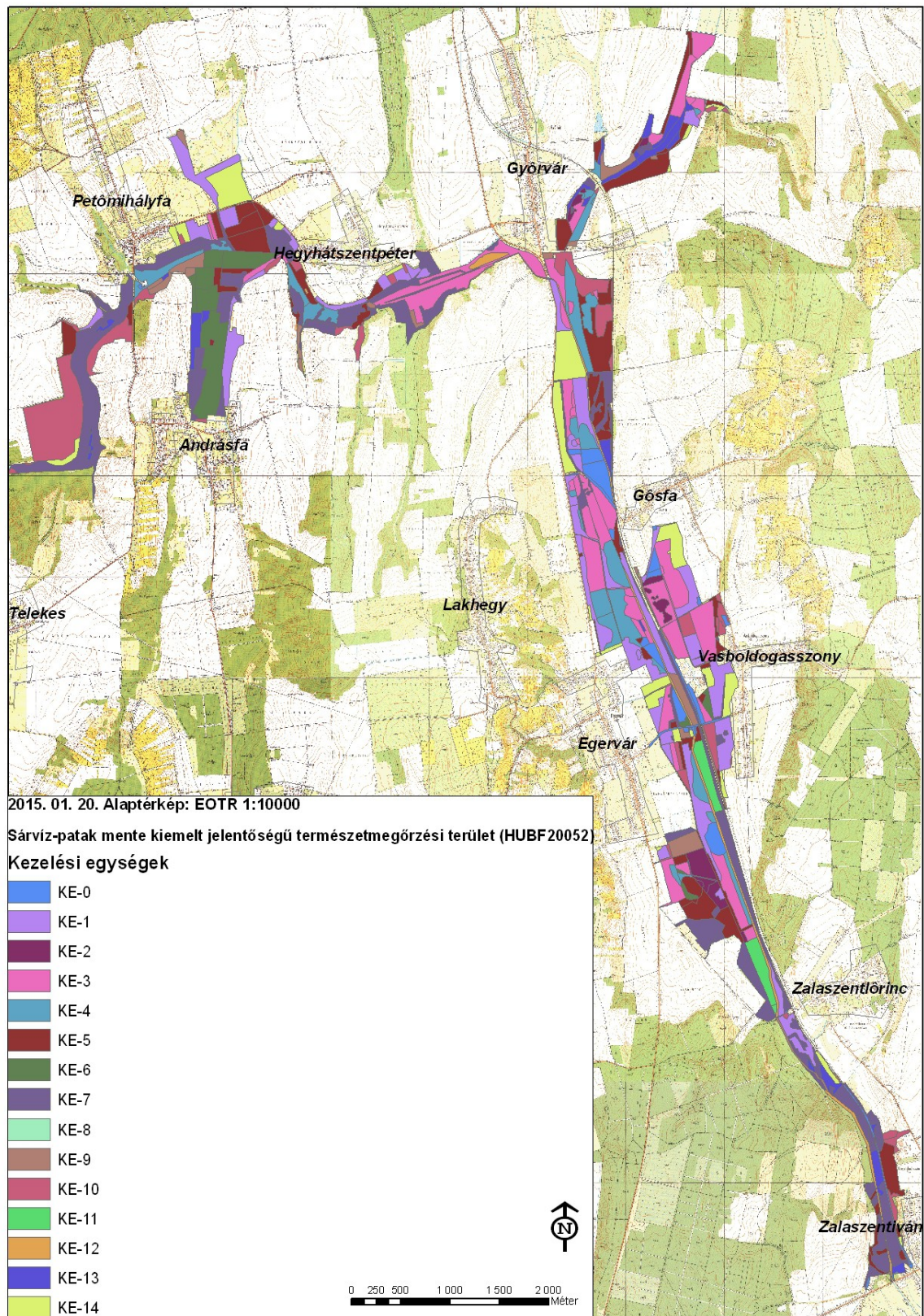
A jelölő vöröshasú unka (*Bombina bombina*) állományát NbmR protokoll szerint javasolt monitorozni, 10 évente.

3.2.5. Mellékletek

A terület kezelési egységeinek térképi ábrázolása.

A tervezési terület kezelési egységei 1.

A tervezési terület kezelési egységei 2.

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület a Sárvíz-patak mente (HUBF20052) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület, így alapvetően a 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet az irányadó.

A tervezési területen Egerváron helyi jelentőségű védett természeti területek találhatók, valamint mind a Vas, mind Zala Megyei területeken ex lege védett lápfoltok melyekre a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény vonatkozik.

Emellett a tervezési terület 99%-a a Nemzeti Ökológiai Hálózat. (ld. 1.6. fejezet).

A gyepterületek nagy részét gazdálkodók hasznosítják. Az erdők jelentős része magánerdő.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszerek

Magyarország 2004. május 1-jén lett az Európai Unió tagja. Ezt követően a régi tagállamokban már működő támogatásokhoz harmonizáló támogatási rendszert vezettek be nálunk is. Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekre az egységes területalapú támogatáson (22/2010. (III.16.) FVM rendelet) felül a mező- és erdőgazdálkodás során igénybe vehető kompenzációt, illetve a környezet- és természetvédelmi célú mező- és erdőgazdálkodási támogatásokat is igénybe lehet venni. Az alább felsorolt támogatások vannak érvényben:

Kötelező földhasználati előírások ellenértékeként igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések:

- A 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet gyepterületekre vonatkozó földhasználati előírásokat fogalmaz meg.
- A 128/2007. (X.31.) FVM rendelet meghatározza a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz felvehető területalapú, kompenzációs támogatást, melynek értéke 38 EUR/ha évente.
- A Natura 2000 irányelvek végrehajtását szabályozó jogszabályok az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészekre is előírhatnak korlátozásokat.
- A 41/2012 (IV. 27.) VM rendelet meghatározza a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz felvehető kompenzációs támogatást, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások:

- A 61/2009. (V.14.) FVM rendelet jelenleg hatályos rendelkezései alapján az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország teljes támogatható föld területén horizontális szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetőek el.
- A 124/2009. (IX.24.) FVM rendelet jelenleg hatályos rendelkezései alapján, erdőterületekre az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései igényelhetőek.

Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása:

- Az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján a 25/2007. (IV.17.) FVM rendelet a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére támogatási lehetőséget biztosít.

- A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások:

A 33/2008. (III.27.) FVM rendelet szabályozza a gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódó, földhasználati tevékenységek után igényelhető támogatásokat. Olyan tevékenységek után igényelhetők, melyek a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, és ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, vagy hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer alapján a „Sárvíz-patak mente (HUBF20052)” Natura 2000 területe az alábbi azonosítóval jelzett fizikai blokkokban található:

MEPAR blokkazonosító	teljes terület (ha)	támogatható terület (ha)	KAT
Y9VMA-9-12	37.45	3.63	-
Y1TDA-P-12	17.28	2.80	-
YM0DA-H-12	22.21	6.75	-
Y1A0A-T-12	9.28	8.93	-
YMELA-5-12	0.3	0.30	-
YJNT4-9-12	15.43	13.12	-
YL6DA-N-12	64.88	0.00	-
YLEL4-W-12	17.16	0.00	-
YQK64-R-12	7.14	2.83	-
YQLD4-1-12	8.81	8.15	-
YPY64-5-12	55.67	37.03	-
YYR64-7-12	34.40	31.56	-
YR51H-L-12	7.90	7.13	-
YQJ04-J-12	1.77	1.70	-
YFY64-W-12	19.11	18.48	-
YQ0D4-D-12	3.47	0.00	-
YD1L4-9-12	20.15	18.76	-
YYLD4-8-12	11.82	3.73	-
YYK64-1-12	10.42	7.39	-
YD8T4-Q-12	20.37	17.58	-
YAVT4-9-12	12.66	9.50	-
YYK64-1-12	12.66	9.50	-
Y9ML4-T-12	10.61	7.47	-
Y9J04-3-12	11.31	8.99	-
YYDD4-2-12	3.75	1.18	-
YY2T4-4-12	7.26	0.74	-
YKK64-L-12	0.81	0.00	-
YYA04-K-12	5.48	4.75	-

YYC64-T-12	5.90	3.08	-
YP404-3-12	2.67	2.61	-
YY8T4-A-12	6.17	0.00	-
Y5ML4-N-12	2.32	0.00	-
Y80D4-W-12	8.72	3.25	-
Y8404-M-12	18.00	14.74	-
YLA04-6-12	14.84	1059	-
YNML4-6-12	26.74	25.11	-
YXDD4-1-12	11.56	8.02	-
YL7L4-P-12	7.87	7.50	-
Y77L4-A-12	10.96	10.96	-
YWJ04-P-12	44.25	41.66	-
YX564-K-12	22.17	20.04	-
YX404-A-12	23.32	22.76	-
Y5LD4-E-12	14.89	10.43	-
YWNT4-N-12	5.73	3.64	-
Y4DD4-6-12	11.57	10.53	-
Y32T4-7-12	7.66	7.12	-
Y2LD4-A-12	19.82	14.60	-
YVDD4-X-12	19.64	18.75	-
Y0R64-7-12	16.66	15.98	-
WU7L4-V-12	47.97	33.78	-
WDL2-J-12	12.24	10.29	-
WW402-5-12	0.67	0.54	-
WMEL2-T-12	27.51	12.56	-
WMFT2-2-12	1.52	1.30	-
WEX02-H-12	1.83	1.64	-
WM7L2-L-12	6.84	2.14	-
WUDD4-U-12	12.62	10.90	-
YU8T4-6-12	10.08	0.00	-
WW2T2-W-12	3.98	0.97	-
WW562-D-12	1.42	1.13	-
WW6D2-M-12	2.72	1.72	-
WUA04-C-12	6.13	5.60	-
YL6D4-F-12	11.13	0.00	-
WL8RR-H-12	22.75	6.67	-
Y1564-M-12	5.98	0.00	-
WLX04-Q-12	1.1	0.00	-
WW7L2-V-12	19.02	14.68	-
WUFT4-A-12	7.47	7.47	-

WL7KR-8-12	7.18	4.15	-
W0LCR-T-12	62.11	62.11	-
WYC5P-9-12	52.98	32.70	-
WYK5P-H-12	0.92	0.92	-
WNUKP-V-12	1.64	0.30	-
WDDCP-X-12	13.49	7.71	-
W0FRR-3-12	98.20	2.89	-
W2TCR-3-12	6.16	3.28	-
W31KR-J-12	5.63	1.46	-
W0R5R-R-12	34.33	0.00	-
W09YR-4-12	12.01	0.00	-
W10CR-7-12	29.98	28.74	-
WK2RR-8-12	4.46	4.08	-
W2R5R-U-12	81.58	2.01	-
W3DCR-P-12	9.69	8.85	-
W41KR-K-12	3.15	2.94	-
W2445-J-12	5.32	1.59	-
W3TCR-4-12	46.29	0.00	-
W2PYR-L-12	35.43	0.00	-
W40CR-A-12	258.99	0.00	-
WTLCR-M-12	0.81	0.00	-
WTTTCR-U-12	0.54	0.54	-
W2X45-C-12	44.24	25.02	-
WN7KR-A-12	1.01	0.87	-
WTNRR-4-12	1.08	1.08	-
W5Y5R-5-12	5.85	5.36	-
W47KR-R-12	59.20	0.00	-
W655R-C-12	25.64	19.93	-
W46CR-J-12	13.71	8.58	-
W43YR-2-12	122.04	2.69	-
WC6D2-3-12	13.61	11.25	-
W4EKR-Y-12	81.78	0.75	-
WVK62-R-12	10.27	9.73	-
WVFT2-9-12	6.33	3.60	-
WULD2-Y-12	25.48	18.21	-
WV2T2-V-12	28.58	26.65	-

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Natura 2000 területekre jelenleg csak az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területeken található gyep- és erdőterületekre létezik kompenzációs kifizetés. Jelenleg nincsen hatályban szántó és halastó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból

fontos élőhelyekre (pl.: láprét, vizes élőhelyek) kidolgozott földhasználati előírás, és ez alapján kompenzációs támogatás. Ebből adódóan ezen területekre csak az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések pedig nem.

3.3.2. Pályázatok

A tervezési területet érintő pályázat nincs folyamatban.

3.3.3. Egyéb

-

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A kommunikációs munka a 43/2012. (V. 3.) VM rendelet 13. mellékletének 5.4. pontja alapján készült. Minden kötelező, és a nyomtatott ismertető kivételével minden szabadon választható kommunikációs eszköz felhasználásra került a fenntartási terv hatékony közzététele érdekében. A kommunikációs események dokumentálása a jogszabályban rögzítettek szerint történt. A postai kiértékelések minden esetben ajánlott levél formájában kerültek kézbesítésre. Az önkormányzati/földhivatali/vadászkamarai kifüggesztések tényét a hivataltól visszakerült aláírt és lepecsételt visszaigazolások, vagy hivatalos email visszaigazolások támasztják alá (szkennelt és eredeti formában is). A sajtómegjelenésről maga a publikáció szkennelve, illetve on-line megjelenés esetén elektronikusan URL címmel együtt lett archiválva.

Eszköz típusa	Dokumentum típusa	Érintettek	Időpont
Önkormányzati közzététel	a kifüggesztésre került anyag PDF másolata	gazdálkodók, tulajdonosok, települési önkormányzatok	Tervezésről szóló hirdetmény: 2013. június 13.; Lakossági fórumokra szóló meghívó és hirdetmény: 2013. november 27.; Tájékoztatás a fenntartási terv munkaverziójának elérhetőségéről: 2014. július 28.
Terepbejárás	jegyzőkönyv	gazdálkodók	2013. július, október
Lakossági és gazdafórum	jelenléti ív és jegyzőkönyv	gazdálkodók, települési önkormányzatok, terület tulajdonosok és vagyonkezelők, nemzeti park igazgatóság	2013.december 18. (Győrvár)
Honlap	www.bfnp.hu/magyar/oldalak / natura_2000_fenntartasi_tervek/	minden érdeklődő	2013. júliustól
Érintettek írásos kiértékelése (levélben és e-mailen)	ajánlott levél, e-mail, e-mail visszaigazolás	gazdálkodók, települési önkormányzatok, terület tulajdonosok és vagyonkezelők, környezetvédelmi	1. értesítés (tervezési folyamat megindulásáról): 2013. június 13. – július 10. 2. értesítés (gazdafórumra meghívó):

		társadalmi szervezetek, nemzeti park igazgatóság, bányászati jogosultságok jogosítottjai	2013.november 27-29. 3. értesítés (tájékoztatás a fenntartási terv munkaverziójának elérhetőségéről): 2014. július 28.
Sajtómegjelenés	http://zaol.hu/hirek/a-termeszetvedok-ismet-megprobalhatjak-elmagyarazni-mi-az-a-natura-2000-1544453 Felhívás megjelenése a gazdafórumról Zalai Hírlapban két alkalommal	minden érdeklődő	1. cikk: 2013. május 23. 2-3. cikk: 2013.december 10., és 16.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

A Sárvíz-patak mente Natura 2000 terület kapcsán a jogszabályban előírt kötelező célcsoportok mindegyikével megtörtént a kapcsolatfelvétel. A 43/2012. (V. 3.) VM rendelet 13. mellékletének 5.3. pontja alapján kötelező hat (a-f) célcsoporton felül az egyeztetési folyamat szempontjából lényeges további két szakmai csoporttal (g-h) is történt egyeztetés:

a) Gazdálkodók

A legjelentősebb gazdálkodókkal (5 fő) terepbejáráson került sor az egyéni észrevételek összegyűjtésére. Annak érdekében, hogy minél több gazdálkodóval sikerüljön egyeztetni, kapcsolatfelvétel történt a falugazdászokkal, illetve a gazdálkodók maguk is felhívták a figyelmet szomszédos földtulajdonosokkal való egyeztetésre. A felkeresett tizenegy gazdálkodóval történt egyeztetés során jegyzőkönyv és jelenléti ív került rögzítésre. Minden oldalt a terepbejáráson résztvevők aláírásukkal hitelesítettek. A terepbejáráson minden alkalommal fel lett hívva a gazdák figyelme a gazdafórumokra, illetve a későbbi véleményalkotás lehetőségére. (Jegyzőkönyveket ld. szkennelve a mellékletek között)

b) a Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyonkezelői

A földtulajdonosok és vagyonkezelők kiértékelése önkormányzati és földhivatali kifüggesztés útján valósult meg. Kiértékelés és kifüggesztés történt a tervezési folyamat megindulásáról, a fórumokról és a munkaanyag nyilvános internetes elérhetőségéről. A kiértékelett földhivatalok: Zala Megyei Kormányhivatal Földhivatala, Vas Megyei Kormányhivatal Földhivatala, Zalaegerszegi Járási Földhivatal, Vasvári Járási Földhivatal.

c) helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet

A tervezési folyamatról 24, a területen tevékenykedő környezetvédelmi szervezet került kiértékelésre (környezet- és természetvédelmi egyesületek, alapítványok, szövetségek, vadásztársaságok, társulások).

A gazdafórumról és a tervezési folyamat lezárásáról már csak azok kaptak kiértékelést, akik ezt külön jelezték. (A kiértékelések időpontjait ld. 3.4.1. fejezet: „Érintettek írásos kiértékelése (levélben és e-mailben)”))

d) a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság

A jelen fenntartási tervben szakértőként nevesített partner a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság, amely a fenntartási terv szakmai megalapozásában teljes mértékben részt vesz. Így külön egyeztetésre nem volt szükség. A gazdálkodókkal folytatott egyeztetés eredményei, azok megvitatása a gazdafórumon a nemzeti parki szakemberekkel szoros együttműködésben valósult meg.

e) Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok

A tervezési terület 15 önkormányzatot érint: Andrásfa, Egervár, Gersekarát, Gősfá, Győrvár, Halastó, Hegyhátszentpéter, Lakhegy, Pácsony, Petőmihályfa, Sárfimizdó, Telekes, Vasboldogasszony, Zalaszentiván, Zalaszentlőrinc. Minden önkormányzat személyesen lett felkeresve első alkalommal (2013. június hó). Az ekkor átadott tájékoztató levélből a tervezési folyamat megindulásáról kaptak hírt. A levélből megismerhették a kapcsolattartás útvonalait és a honlap elérhetőségét. A tájékoztató levél mellé az önkormányzatok egy hirdetőtáblára készített lakossági hirdetményt is kaptak, amelyet a kifüggesztés szabályai szerint közzé tettek. Az önkormányzatok 2013.11.27-én ajánlott küldeményként kaptak lakossági fórumokra szóló meghívót és hirdetményt. További egy alkalommal 2014. 07. 28-án ajánlott levélben értesítést kaptak a fenntartási tervek munkaverzióinak nyilvános internetes elérhetőségéről.

A Zala Megyei Kormányhivatal alá tartozó államigazgatási szervek háromszori alkalommal, ajánlott levélben (és ahol lehetséges volt, e-mailben egyaránt) kerültek kiértékelésre a tervezési folyamatra való felhívásról. Kiemelt figyelmet szenteltünk az erdészeti igazgatósággal való egyeztetésre, mivel a Natura 2000 erdőgazdálkodókhoz csak rajtuk keresztül lehet elérni. Első alkalommal a tervezési folyamat megindulásáról (e-mailen 2013.07.10., ajánlott levél 2013.07.08.), második alkalommal a lakossági fórumon való részvételre történő meghívót küldtük ki (2013.11.29). A Vas Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóság a határos területek okán értesítést kapott a tervezés lépéseiről. A Zala Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóságától érkezett jelzés, hogy szeretnének a lakossági fórumon részt venni. Harmadik alkalommal kiértékelést kaptak a fenntartási tervek munkaverzióinak nyilvános internetes elérhetőségéről (e-mail és ajánlott levél egyaránt 2014.07.28-án került kiküldésre). Az értesítésben érintett államigazgatási szervek:

- Zala Megyei Kormányhivatal Kormány megbízott
- Zala Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatóság
- Zala Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság
- Zala Megyei Kormányhivatal Földhivatala
- Zala Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóság
- Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Zalaegerszegi Kirendeltsége
- Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság
- Nyugat-dunántúli Vízügyi Felügyelet Kirendeltsége - Zalaegerszeg
- Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség
- Vas Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóság

f) bányászati jogosultságok jogosítottjaival, valamint ezek gazdasági érdekképviselői szervei

A bányászattal érintett vállalkozások és szervezetek három alkalommal kerültek kiértékelésre ajánlott levél és email formájában. Az első kiértékelésben tájékoztatást kaptak a tervezési folyamatba való bekapcsolódásra (2013.07.10.). A bányakapitányságtól, illetve a gazdasági

társaságoktól nem érkezett semmilyen igény vagy javaslat a tervdokumentumhoz kapcsolódóan. Második alkalommal a lakossági fórumon való részvételre történő meghívót kapták meg (e-mailen 2013.11.29.). Harmadik alkalommal kiértékelést kaptak a fenntartási tervek munkaverzióinak nyilvános internetes elérhetőségéről (e-mail és ajánlott levél egyaránt 2014. 07. 28-án került kiküldésre).

A Sárvíz-patak mente Natura 2000 terület kapcsán kiértékelte bányászati tevékenységgel kapcsolatos hatóságok és szervezetek: Hidroterra Kft., Ökoker Kft., Bioland Tőzégfeldolgozó Kft., Hahót – Gánt Kő és Tőzeg Kft., Beregi Tőzeg '97 Kft., Agroexim-Kanizsa Mezőgazdasági és Szolgáltató Kft., Pécsi Bányakapitányság, Veszprémi Bányakapitányság, Kerka-Kavics Bányászati Kft., Hödlbeton Kft., Greenvital Kft.

g) Vadászati szakmai képviselő és szövetség

Megtörtént az egyeztetés a Zala Megyei Vadászkamarával (Zala megyei sportvadászok érdekképviselője) és a Zala Megyei Vadászszövetséggel (Zala megyei vadászatra jogosult szervezetek érdekszövetsége). Mindkét szervezet elektronikus levélben kapott értesítést a tervezési folyamatról. A levél mellékleteként megküldésre került a vadászatra jogosultak számára szóló értesítés is, amelyet a szervezet saját belső levelezőrendszerén és hivatalos hirdetőtábláján is közzétett. A Zala Megyei Vadászkamara és Vadászszövetség titkárával személyes egyeztetés is történt 2013.07.10-én Gelsén, ahol ismertetésre került a fenntartási tervek célja, illetve számos, Natura 2000 gyepgazdálkodással és vadgazdálkodással összefüggő kérdés került megvitatásra. Hasonlóan a többi érintetthez további két esetben is sor került a kiértékelésre a fenti szervek esetében (2013.11.29-én a lakossági és gazdafórum időpontjáról, 2014.07.28-án a fenntartási tervek nyilvános internetes elérési helyéről).

h) Vízi társulatok

A Sárvíz-patak mentén nincs külön vízi társulat. A Sárvíz vízfolyás vízgazdálkodását a Nyugat-dunántúli Vízügyi Felügyelet és a Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság irányítja, akik a kormányhivatalon keresztül kaptak kiértékelést az egyeztetés lehetőségéről. Egyeztetésre irányuló igény nem érkezett a fenntartási tervvel kapcsolatban.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi szervekkel

A hatósági és területi szervekkel (részletesen ld. 3.4.2. fejezet) történő egyeztetés elektronikus és postai úton folytatott levelezés formájában, terepbejárás alkalmával és a lakossági fórumon zajlott (ld. 3.4.1. fejezet).

Releváns, beépítésre került észrevételek a Sárvíz-patak mente (HUBF20052) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási tervével kapcsolatban

Észrevétel tette	Észrevétel	Észrevétel kezelése
Gazdálkodókkal folytatott személyes terepbejárások		
Varga Gyula	A második kaszálás sokszor elmarad, mert elsüllyed a gép.	Helyes vízkormányzás megjelenik az előírások és célkitűzések között
Méhes József, Méhes Zsolt	Taposási kár miatt megrovást kaptak, pedig szerintük csak az állatok csapáin volt taposási kár, amit elkerülhetetlen.	A túllegettetés veszélyeztető tényező, ellentét a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelettel, és az A04.01.01 (Intenzív szarvasmarha-telepítés) beépült a

		veszélyeztető tényezők közé.
Gazdafórum 2013. 12. 18., Győrvar		
Méhes (gazdálkodó)	József Fennhagyja az 5-10 %-ot, de utána legeltet, ezért eltűnik a fennhagyott rész. Szabályosan járt-e el? - Megyer Csaba (BfNPI) – Az Európai Unió nem azt nézi, hogy fent volt-e a kaszálatlan rész, hanem, hogy megvan-e az az élőhely vagy faj, amelynek a védelmét szolgálja a Natura 2000 terület.	A kaszálatlan részt a következő kaszálásig, nyári végi kaszálás esetén a következő évi első kaszálásig kell fennhagyni. Ezt a kérdést a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet előírásai szabályozzák.
Név nélkül	Tápanyag utánpótlás hiányában a kaszálók ki fognak merülni. - Megyer Csaba (BfNPI) – mértékletes szerves trágyázás nem ellentétes a természetvédelmi érdekekkel, de a jelenlegi jogi szabályzás ezt tiltja	A trágyázás a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelettel ellentétes. A szerves trágya használata, mint veszélyeztető tényező nem lesz leírva a fenntartási tervbe, de jelenleg jogszabályellenes.
Minden résztvevő	A vad komoly károkat okoz a gazdálkodóknak	A veszélyeztető tényezők közé beépült az F03.01.01 tényező (vadak károkozása (túltartott vadállomány))
Név nélkül	A sárvíz mentén a gazdáknak az a jó, ha száraz év van, mert addig tudják ezeket az üde réteket kezelni. - Megyer Csaba (BfNPI) – Az árvizeknek viszont szerves anyag utánpótlás szerepe is van.	A KE-2, KE-3, és KE-4 kezelési egységek esetében is megjelenik élőhelyrekonstrukciós javaslatként a vízviszatartás, mert a kezelési egységbe tartozó élőhelyek számára kedvező lenne a magasabb talajvízszint az aszályos időszakokban. A javaslat megfogalmazásába belekerült, hogy a beavatkozást alapos előzetes vizsgálatnak, ill. az érintett tulajdonosokkal folytatott egyeztetésnek kell megelőznie. A vízviszatartás csak a sikeres érdekegyeztetés esetén valósítható meg. Természetvédelmi szempontból sem kedvező, ha a rétek fenntartása szempontjából meghatározó fontosságú optimális kezelés nem valósítható meg.
Hatóságok, vagyongazdálkodók észrevételei		
Vas Megyei Kormányhivatal	A fenntartási tervvel kapcsolatos kilenc megjegyzést küldött, melyek az erdőfelújítással, holtfa kezeléssel,	A kért pontosítások mérlegelést követően

Erdészeti Igazgatóság, VAG/EI/3912-2/2014. sz. 2014. július 29-én kelt levele	inváziós fajokkal és vízelvezető árkokkal kapcsolatos veszélyeztető tényezők megfogalmazásainak finomítására vonatkoznak.	megtörténtek a 2. fejezetben.
Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság, 1129-002/2014 sz. 2014. augusztus 13-án keltezett levele	Az igazgatóság több ponton kér pontosítást a fenntartási terv szövegezésében. <i>Az Igazgatóságunk kezelésében lévő vízfolyások egy része már rendelkezik vízjogi üzemeltetési engedéllyel, a többi vízfolyásra a tervek készítése folyamatban van. Egyeztetni szükséges a vízjogi üzemeltetési engedélyezési tervek és a Natura 2000 területek fenntartási terveinek tartalmát. Fontosnak tartjuk, hogy a Natura 2000 jelölésű területek fenntartási tervében a törvény által előírt munkák elvégzésének lehetősége, a vízhasznosítások engedély alapján történő üzemelése, és nemzetközi kötelezettségből adódó feladatok teljesítésének lehetősége biztosítva legyen.</i>	A fenntartási tervben megjelennek vizes élőhely- rekonstrukciós elképzelések (3.2.2. fejezet), de a tervkészítő hangsúlyozza, hogy a csatornahálózatot érintő élőhely-rekonstrukciós beavatkozásoknak már a konceptcionális tervezése is csak a vízügyi kezelő NYUDUVIZIG szakembereivel történő közös feladat és érdekegyeztetéssel valósítható meg

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

1.1.1. Éghajlati adottságok

A terület éghajlata mérsékeltén hűvös – mérsékeltén nedves. Az évi csapadékmennyiség 700-750 mm körüli, bár az utóbbi évek csapadékszegény időszakában az átlagos mennyiség sem hullott le. A csapadék jelentős része a vegetációs időszakban esik, közel 480 mm. A téli félév hótakarós napjainak száma 40-45, az átlagos maximális hóvastagság 30 cm körüli. A legkevesebb csapadék januárban és februárban hullik. Az összegek emelkedése áprilisban indul meg. Az évi maximum eléggé szóródik a május-augusztus időszakban. Az őszi csapadékosabb, mint a tavasz, kialakul tehát az ún. őszi másodmaximum, mert októbertől kezdődően felerősödik az ún. mediterrán ciklontevékenység.

A völgy klímája köd-hajlamos, így gyakorta már augusztusban megfigyelhető a talaj menti köd kialakulása. Uralkodó szélirány az északi, de gyakori a déli szél is; átlagos sebessége 3 m/s körül alakul. Az évi napfénytartam 1900 óra körüli, az évi átlag-hőmérséklet pedig 9,5 °C, a vegetációs időszak sokévi átlaga 15,5 °C. A nyári maximum hőmérsékletek átlaga 32,5 °C, a téli leghidegebb nap minimum-átlaga –17,5 °C körül alakul.

A helyi klíma kedvez az üde gyepek fennmaradásának, de elősegíti a cserjésedést és beerdősülést is.

1.1.2. Vízrajzi adottságok

A térség legjelentősebb vízfolyása a Sárvíz-patak, melyhez az érintett területen több mellékág, kisebb patak (Marina-patak), valamint számtalan árok csatlakozik. Vízellátásához nagyban hozzájárul a teraszon átszivárgó vizek felbukkanása a völgyoldalon fakadó számtalan forrásban. A Sárvíz-patak a vas megyei Halastónál ered, keletre halad, majd Győrvárnál délre fordul, s a zalai szakasz után, Zalaszentiván után torkollik a Zalába. A völgyben a Sárvíz felduzzasztásával Gersekarát, Telekes között korábban, Győrvár mellett, a közelmúltban egy-egy jóléti tó került kialakításra. Az utóbbi évtizedek csapadékhánya a Sárvíz melletti réteken is talajvízhiányt okozott, mely leginkább az ex-lege lápok esetében okoz nagy problémát.

Havi jellemző vízállások a Sárvízen Egervárnál mérve (1985-1994):

(cm)	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
kisvíz	-21	-21	-17	-15	-13	-9	-18	-22	-19	-19	-18	-18
középvíz	9	6	16	7	9	9	-2	0	-3	4	13	11
nagyvíz	227	246	212	236	190	189	89	229	79	172	249	200

1.1.3. Talajtani adottságok

A fennsíkon az uralkodó talajtípus a kavicsteraszokon fejlődött agyagbemosódásos barna erdőtalaj. A völgyben a karbonátos üledéken, kavicsallúviumon, szürke agyagon az egykori árvizek nyomán réti öntéstalajok fejlődtek. Az egykori vízborította lápokon az anaerob szituációban sokféle tőzeg képződött, a mai léprétek ezeken a helyeken találhatók. A nyers réti öntéstalajok tömöttek, levegőtlenek, többnyire kaszálónak, ritkábban legelőnek használják vagy használták őket. A talajok termékenységét elsősorban két tényező befolyásolja: a savanyúság, illetve a vízgazdálkodás. A kevésbé savanyú, illetve meszes talajokon a termékenység jobb, mint a savanyú, kilúgozott talajokon.

1.2. Természeti adottságok

Az észak-zalai növényföldrajzi területhez sorolt vidéket mint a zalai dombság északi határát egyúttal flórahatárnak is tekintették. E vidék növényföldrajzi feltérképezésével viszonylag kevesen foglalkoztak. Az 1960-as években bejárta a vidéket Károlyi Árpád. A lényegében kontinentális klímájú terület lomberdeiben őshonos volt az erdeifenyő (*Pinus sylvestris*). A lombosok közül jellemző volt a tölgy (*Quercus* sp.), a bükk (*Fagus sylvatica*), elegyfaként a szelídgesztenye (*Castanea sativa*), a völgy vízben gazdag részein az éger (*Alnus* sp.) és a fűz (*Salix* sp.). Az éger a völgy középső részén jelentős ligeteket alkotva kísérte végig a Sárvíz mentét. Az erdei fafélék tekintetében nagymértékű változást hozott a XX. század első fele, amely időszakban erdeinket meghódította az akác (*Robinia pseudoacacia*). A cserjeszint leggyakoribb növényei a fekete bodza (*Sambucus nigra*), fekete szeder (*Rubus nigra*), borostyán (*Hedera helix*), fagyal (*Ligustrum vulgare*), vadrózsa (*Rosa canina*), galagonya (*Crataegus* sp.), mogoró (*Corylus avellana*), som (*Cornus* sp.), kecskerágó (*Eunonymus* sp.), kökény (*Prunus spinosus*). A gyepszint vadon élő növényzete széles skálán mozog. (Csak néhány közülük: réti perje (*Poa pratensis*), nagy csalán (*Urtica dioica*), árvacsalán (*Lamium* sp.), hölgypáfrány (*Athyrium filix-femina*), salamonpecsét fajok (*Polygonatum* spp.), harangvirágok (*Campanula* sp.), hóvirág (*Galanthus nivalis*), gyöngyvirág (*Convallaria majalis*), ibolya (*Viola* sp.), eper (*Fragaria vesca*), mohafélék.) Az egykori láprétek a vízkedvelő fajtáknak, a homokos dombhátak a szárazságtűrő fajtáknak kedveztek. A rét védett növényei: buglyos szegfű (*Dianthus superbus*), sárga nőszirm (*Iris pseudacorus*), hússzínű ujjaskosbor (*Dactylorhiza incarnata*), réti aggófű (*Senecio barbareaefolius*). Az ősnövényzet változása elsősorban nem a természeti feltételek módosulásának köszönhető, hanem a mindenkor itt élő emberek természetet átalakító tevékenységének. A települések terjeszkedése, újabb és újabb földterületek (főként erdők) szántófölddé tétele a természetes flóra rovására történt. Az erdők nagymértékű irtása (tűzifa és épületfa kitermelése, a vár erődítési munkái, a hamuzsírfőzés, szántóvá és szőlőhegygé alakítás), a mocsarak lecsapolása visszafordíthatatlan folyamatokat indított el. A XVIII. század elején még méretes tölgyekben (*Quercus* sp.), bükkben (*Fagus sylvatica*) és gyertyánban (*Carpinus betulus*) gazdag lombos erdőkben az akác (*Robinia pseudoacacia*) vált uralkodóvá.

A Sárvíz-patak makroszkopikus vízi gerinctelen faunája átmeneti jelleget mutat a hegylábi patakok és a dombvidéki kis folyók jellegzetes közössége között. Bár a vízfolyásban jelentős számban fordulnak elő a hegylábi patakok jellegzetes fajai [pl.: folyami rák (*Astacus astacus*), kisasszony-szitakötő (*Calopteryx virgo*), *Chaetopteryx fusca*, *Electrogena ujhelyii*, közönséges bolharák (*Gammarus fossarum*), tüskés bolharák (*Gammarus roeselii*), *Halesus digitatus*, *Halesus tessellatus*, *Hydropsyche saxonica*, *Ironoquia dubia*, *Nemoura* sp., *Potamophylax rotundipennis*], már előfordulnak az inkább nagyobb vízhozamú, dombvidéki kisfolyók faunaelemei [pl.: fenékjáró poloska (*Aphelocheirus aestivalis*), *Baetis pentaplebeodes*, *Caspiobdella fadejewi*, kéttüskés bolharák (*Dikerogammarus bispinosus*), *Lithax obscurus*, *Lype reducta*, rajzos csiga (*Theodoxus danubialis danubialis*)] is. A meder vízből kiemelkedő növényzettel jobban benőtt, enyhe áramlású szakaszain gyakoriak az álló- és lassúfolyású vizek jellegzetes, elsősorban a vízinnövények között élő fajai [pl.: nádi aca (*Aeshna mixta*), *Anabolia furcata*, közönséges víziászka (*Asellus aquaticus*), kis mocsárcsiga (*Galba truncatula*), csigapióca (*Glossiphonia complanata*), *Glossiphonia nebulosa*, *Glyphotaelius pellucidus*, *Haemopsis sanguisuga*, *Limnephilus lunatus*, *Limnephilus rhombicus*, közönséges víziskorpió (*Nepa cinerea*), *Notonecta glauca*, *Sigara lateralis*, hókás bolharák (*Synurella ambulans*)] is. A növényzethez kötődő fajok mellett csak elvétve fordulnak elő a homokos aljzatot kedvelő [pl.: nagy borsókagyló (*Pisidium amnicum*), csonka borsókagyló (*Pisidium subtruncatum*), *Ephemera vulgata*], illetve a kifejezetten a durva mederanyaghoz kötődő taxonok [pl.: rajzos csiga (*Theodoxus danubialis danubialis*), *Hydropsyche saxonica*].

A Sárvíz-patak mentén megtalálható halfauna összetételében túlnyomóan a víztestek minősítése érdekében létrehozott kategóriák közül a középhegységi kisvízfolyások, kis folyók kategóriába

tartozó vizekre jellemző fajösszetétellel rendelkezik. A közepes és kis áramlási sebességgel a finomabb szemcse összetételű aljzattal, a helyenként feliszapolódó, növényzettel erősebben benőtt élőhelyfoltokkal színesített vízfolyások jellemző karakterfaja a védett fenékjáró küllő (*Gobio gobio*) és a vágócsík (*Cobitis elongatoides*) jellemző a területre. Helyenként nagy egyedszámban fordulnak elő. A szintén védett halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*) ugyancsak megtalálható a durvább szemcse összetételű szakaszokon. A halfauna kiemelendő eleme a középhegységi kisvízfolyások jellemző, védett karakterfaja a kövi csík (*Barbatula barbatula*), amely a területen a vízfolyások nagyobb áramlással, durvább mederanyaggal jellemezhető részeihez kötődik, ezeken nagy egyedszámban fordulhat elő. Szintén a nagyobb áramlási sebességet kedvelő domolykó (*Leuciscus cephalus*) gyakori a területen, helyenként nagy egyedszámban fordul elő. A növényzettel erősebben benőtt kisebb áramlási sebességgel jellemezhető részeken olyan halfajok találhatunk, mint a sügér (*Perca fluviatilis*) és az inváziós naphal (*Lepomis gibbosus*) a csuka (*Esox lucius*) vagy a bodorka (*Rutilus rutilus*). A helyenként nagyon kis mértékben előforduló mocsári jellegű élőhelyekhez kötődik a területen csak elvétve és kis egyedszámban előforduló védett réti csík (*Misgurnus fossilis*).

A terület növényzeti élőhelytérképe 2008-ban készült el az Általános Élőhelyosztályozási Rendszer (Á-NÉR) kritériumrendszerét követve. Az élőhelytérképezés során az adott élőhelytípusok szerinti lehatárolás alapján élőhelyfolt-térkép készült, melynek adattáblájában minden egyes folt vonatkozásában az alábbiak rögzítésre kerültek: az adott élőhelyfoltok mérete, kiterjedése, természetessége, legfontosabb növényfajok. Az eltelt időszakban nagyobb volumenű változás az élőhelyek kiterjedésében nem történt. A győrvári jóléti tó hatása a terület vonatkozásában negatív.

A jelenlegi terv készítése során 2013-ban és 2014-ben végzett terepbejárások alapján az élőhelytérkép aktualizálva lett, az azóta bekövetkezett változások rögzítésre kerültek, valamint az élőhelyek már a legújabb ÁNÉR 2011 élőhelyútmutató alapján lettek tipizálva.

Élőhely neve	Á-NÉR kód	Kiterjedés fő élőhelyként (ha)	Arány (%)	Natura 2000 élőhely
Nem tűzegképző nádasok	B1a	35,5	2,94	
Nem zombékoló sásosok	B5	72,2	5,99	
Meszes talajú láprétek	D1	3,8	0,42	7230
Mocsárrétek	D34	147,9	12,27	6440
Ártéri magaskórósok	D6	20,6	1,73	6430
Franciaperjés rétek	E1	134,8	11,28	6510
Veres csenkeszes rétek	E2	2,1	0,17	6520
Láp- és mocsárerdők	J2	1,6	0,13	91E0*
Puhafás ligeterdők	J4	39,2	3,28	91E0*
Égerligetek	J5	233,8	19,59	91E0*
Gyertyános kocsányos tölgyesek	K1a	0,3	0,02	91G0*
Gyertyános kocsánytalan tölgyesek	K2	2,5	0,2	91G0*
Bükkösök	K5	1,5	0,12	9130
Jellegtelen nedves gyepek	OB	32,2	2,67	6430
Jellegtelen száraz gyepek	OC	23,6	1,96	

Élőhely neve	Á-NÉR kód	Kiterjedés fő élőhelyként (ha)	Arány (%)	Natura 2000 élőhely
Lágyszárú özönfajok állományai	OD	66,7	5,63	
Őshonos felújítások	P1	1,1	0,1	
Üde cserjések	P2a	46,5	4,25	
Száraz cserjések	P2b	1,2	0,1	
Újonnan létrehozott erdősíítés	P3	0,1	0,01	
Kastélyparkok, temetők	P6	1,4	0,11	
Vágásterület	P8	1,7	0,16	
Facsoportok hazai fafajokkal	RA	3,1	0,28	
Spontán puhafás erdők	RB	14,5	1,2	
Őshonos fafajú jellegtelen keményfás erdők	RC	6,6	0,55	
Hazai fajokkal elegyes idegenhonos erdők	RD	22,8	1,89	
Akácok	S1	65,9	5,47	
Nemes nyárasok	S2	21,8	1,81	
Ültetett erdei- és fekete fenyvesek	S4	7,8	0,65	
Egyéb tájidegen fenyvesek	S5	2,5	0,21	
Nem őshonos fafajok spontán állományai	S6	8,1	0,67	
Szántók	T1	30,04	2,5	
Felhagyott szántók	T10	1,6	0,13	
Évelő energianövények ültetvényei	T12	14,1	1,17	
Vetett gyepek	T5	0,2	0,02	
Extenzív szántók	T6	36,9	3,06	
Tanyák, családi gazdaságok	U10	1,3	0,11	
Úthálózat	U11	8,1	0,67	
Kertvárosok	U2	0,5	0,04	
Falvak	U3	0,3	0,02	
roncsterületek	U4	2,86	0,24	
Folyóvizek	U8	15,3	1,47	
állóvizek	U9	42,5	3,53	
Összesen		1147,7	100	

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
6430	Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofíl magaskórós szegélytársulásai	A
6440	<i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétjei	B
6510	Sík- és dombvidéki kaszálórét (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)	B
7230	Mészkedvelő üde láp- és sásrétek	C
91E0*	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)	C
6410	Kékperjés láprétek meszes, tőzeges, vagy agyagos talajon	Nem szerepel a Natura adatlapon. Javasolt: D
91G0*	Pannon gyertyános tölgyesek <i>Quercus petraea</i> -val és <i>Carpinus betulus</i> -szal	Nem szerepel a Natura adatlapon. Javasolt: D
9130	Szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>)	Nem szerepel a Natura adatlapon. Javasolt: D

1.2.1.1. Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofíl magaskórós szegélytársulásai

Élőhely kódja:

6430

Élőhely előfordulásai a területen:

Az élőhely előfordulási területeit lásd a 3.4.-3.5.-térképeken. Hidrofíl patakparti magaskórós társulások, számottevő kiterjedésű foltjai Gősfá, Egervár és Vasboldogasszony települések térségében a Sárvíz-patak völgyének völgytalpán, közvetlenül a középvízi meder szegélyében találhatók.

Élőhely kiterjedése a területen:

23,72 ha. Az aktuális felmérés során akpott érték 20,6 ha. Az eltérés oka, hogy a mostani felmérés alapján pontos területet tudunk adni.

Élőhely jellemzése:

A patak völgy mélyebb, nedves, tőzeges, ill. nyers öntéstalaján kifejlődő, magas kétszíkűek alkotta növényzettel jellemezhető. A jó vízellátású, meliorációval nem érintett lapályokon önállóan is megjelenik, mindemellett a többi higrofíl élőhelyeken (láprétek, mocsárrétek) is sokhelyütt jelen van társuláskomplex, vagy térképi ábrázolásra nem alkalmas kis foltokkal. Szép példája Gősfától délre található.

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:

Németh-Seregélyes: 3, 4

Természetessége többnyire közepes- jó, mely a rendszeres, megfelelő kezelés hatására javulna.

Élőhely veszélyeztetettsége:

A patakparti magaskórós viszonylag stabil társulás, mely beavatkozás nélkül több évtizedig is képes megtartani állományképét. A patakparti magaskórós tipikusan szegélyszerű megjelenésű társulás, mely emiatt fokozottan érzékeny. Veszélyezteteti a szabályozatlan természetes vízdinamika módosítása, ill. a vízszennyezés. A patakparti magaskórósok alapesetben nem igényelnek kezelést, ezért veszélyezteteti állapotukat a rét és legelőgazdálkodás, melynek hatására a természetes magaskórós állományok rétté alakulnak. Az ökológiai folyosóként funkcionáló patak völgyben több helyen megfigyelhető az özönnövények, elsősorban nitrofil özönnövények megjelenése és elszaporodása.

Veszélyeztető tényezők:

- intenzív legeltetés
- csatornázás és vízelvezetés

Az élőhely nagy mértékben veszélyeztetett a túllegeltetés, vízelvezetés következtében

1.2.1.2. Folyóvölgyek *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei

Élőhely kódja:

6440

Élőhely előfordulásai a területen:

Az élőhely előfordulási területeit lásd a 3.4.-3.5.-térképeken. A sédbúzás mocsárrétek nagyobb állományai a völgyben Hegyhátszentpéter és Zalaszentlőrinc között fordulnak elő, Sárfimízdónál néhány kis fragmentuma található.

Élőhely kiterjedése a területen:

71,16 ha. Az aktuális felmérés során kapott érték 154,38 ha. Az eltérés oka, hogy a mostani felmérés alapján pontosítható az elterjedés.

Jellemzően tavasszal vízborította, fajgazdag réti növénytársulás, mely nyár közepén fejlődik ki teljességében. Előfordulásai a völgy sík alján valószínűleg a korábbi kezelések következménye, többnyire a láprétek és kaszálórétek közti térszínen találhatók. A területen lévő mocsárrétek a sédbúzás (*Agrostio-Deschampsietum caespitosae*) és a csenkeszes mocsárrétekhez (*Cirsio cani-Festucetum pratensis*) sorolhatók. A pántlikafű ugyan több foltban is jelen van, de nem alkot önálló társulást. A területen több védett növényfaj termőhelye: buglyos szegfű (*Dianthus superbus*). Állományainak egy részét korábban aranyvessző (*Solidago gigantea*) borította s csak az utóbbi évben kezdték el újra kaszálásukat. A korábbi gyomosodás ellenére a társulás fajkészlete (beleértve a védett növényfajokat is) megmaradt. A leromlott, degradált állományok állapota általában a helytelen tájhasználati módoknak köszönhető (kaszálás elhagyása, szárazúzózás, apríték rajthagynak a területen, stb.)

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:

Németh-Seregélyes: 3, 4

Természetessége többnyire közepes- jó, mely várhatóan a rendszeres megfelelő kezelés hatására javulni fog, a specialista fajok többnyire hiányoznak.

Élőhely veszélyeztetettsége:

A legeltetett területeken nagymértékben veszélyeztetett a villanypásztoros túllegeltetett gyakorlat folytán (Gösfő). A kaszált területeken kevésbé veszélyeztetett élőhely. Az élőhely stabil növényközösség, amit a gyomosodás után az újbóli kaszálások során rövid idő alatt bekövetkező spontán regenerálódás is bizonyít. Fennmaradása hosszú távon csak a folyamatosan kezeléssel biztosítható. Mivel termőhelyük potenciálisan mocsárerdő, a kezelés hiányában állományaik hosszú távon beerdősülnek. A védett fajokban gazdag élőhelyfoltokat kaszálással kell kezelni, ott kerülni kell a legeltetést. Az élőhely tavaszi vízborítottságát biztosítani kell.

Veszélyeztető tényezők:

- gyepterület átalakítása szántóvá
- Kaszálás felhagyása/hiányaintenzív legeltetés
- trágyázás
- erdőtelepítés
- idegenhonos inváziós fajok jelenléte
- Árvizek hiánya

1.2.1.3. Sík- és dombvidéki kaszálórét (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)

Élőhely kódja:

6510

Élőhely előfordulásai a területen:

Az élőhely előfordulási területeit lásd a 3.4.-3.5.-térképeken. Az egész Sárvíz völgyben mindenütt előforduló, jellemző mezofil növényközösség, mely gazdasági szempontból is jelentős. Legszebb állományai Vasboldogasszony-Győrvár térségében találhatók.

Élőhely kiterjedése a területen:

355,82 ha. Az aktuális felmérés során kapott érték 107,5 ha. Az eltérés oka, hogy a mostani felmérés alapján pontosabb becslést tudunk adni.

Élőhely jellemzése:

Általában egyszikűekben gazdag kaszálórét, nagy szénaprodukciónak, a rétek szénájának fő forrása. Uralkodó fűfaja a franciaperje (*Arrhenatherum elatius*), melyet néhol a réti csenkesz (*Festuca pratensis*) helyettesít. Kétszikűekben többnyire szegényes, degradálódásának oka valószínűleg a szövetkezeti időkben történt intenzív mezőgazdálkodásban keresendő. Állományai többségében kaszálással műveltek, Gösfőnél néhol szarvasmarhával legeltetettek.

Az évek óta nem művelt állományok gyomosodnak, ill. a csomós ebír (*Dactylis glomerata*), siskanád (*Calamagrostis epigeios*) dominanciája mellett özönfajok kolonizálnak, mint az aranyvessző (*Solidago gigantea*).

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:

Németh-Seregélyes: 3, 4

Általánosságban közepes természetességű gyepek, de a régóta nem művelt részek erősen gyomosodnak. Védett növényfajainak száma alacsony, a zoológiai értékek közül a vérfűves állományok említendőek, mint a jelölő hangyaboglárkák (*Maculinea spp.*) élőhelyei. A természeti állapot leromlásának oka a szövetkezeti

időben történt intenzív művelés, kemikáliák túlzott használata, azok bejutása a szomszédos szántókról, ill. a hosszabb ideje tartó művelésből való felhagyás.

Élőhely veszélyeztetettsége:

A legeltetett területeken veszélyeztetett a villanypásztoros túllegeltetett gyakorlat folytán (Gősfá). A kaszált állományok alapvetően nem veszélyeztetett, stabil élőhelyek. Fennmaradása a rendszeres kaszálással, kímélő legeltetéssel hosszú távon biztosítható.

Veszélyeztető tényezők:

- gyepterület átalakítása szántóvá
- Kaszálás felhagyása/hiányintenzív legeltetés
- trágyázás
- Erdőtelepítés
- idegenhonos inváziós fajok jelenléte

1.2.1.4. Mészkedvelő üde lúp- és sásrétek

Élőhely kódja:

7230

Élőhely előfordulásai a területen:

Az élőhely előfordulási területeit lásd a 3.4.-3.5.-térképeken. Gősfá-Egervár térségében maradtak fenn kis állományai.

Élőhely kiterjedése a területen:

118, 61 ha. Az aktuális felmérés során kapott érték 4 ha. Az eltérés oka, hogy állományai az utóbbi években elpusztultak a túllegeltetés és a kiszáradás következtében.

Élőhely jellemzése:

Több élőhely is ide sorolandó. A Gősfá melletti nagy szittyós (*Juncetum subnodulosi*) állományok többnyire monodominánsak. Az Egervárnál megjelenő kormos csáté (*Schoenus nigricans*), a kékperjéssel alkot társuláskomplexet. A gyapjúsásos forráslápokból mára egy maradt fenn Gősfánál gyapjúsással (*Eriophorum latifolium*), ujjaskosborral (*Dactylorhiza incarnata*), többi előfordulásai az utóbbi években elpusztultak a túllegeltetés következtében.

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:

Németh-Seregélyes: 3 (4)

Állományai többségében jó természetességűek.

Élőhely veszélyeztetettsége:

Nagymértékben veszélyeztetett. Állományait a helytelen gazdálkodási gyakorlat a túlzott legeltetés, rossz vízgazdálkodási gyakorlat (vízlevezetés, csatornázás) nagymértékben veszélyezteti, ill. végveszélybe sodorta. Mindezek következtében több helyütt állományait más növénycönózis váltotta fel.

Veszélyeztető tényezők:

- intenzív legeltetés
- csatornázás és vízelvezetés
- felszíni vízkivétel mezőgazdasági célra
- aszály és csapadékmennyiség csökkenés

1.2.1.5. Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

Élőhely kódja:

91E0*

Élőhely előfordulásai a területen:

Az élőhely előfordulási területeit lásd a 3.4.-3.5.-térképeken. A terület egészen előforduló, a kis vízerek, vizesárkokat szegélyezve, pangóvízes részekben, valamint a réteken, nagyobb kiterjedésű erdőkben önálló erdőket alkotva is megjelenő kiterjedt fás vegetációtípus, nagyobb állományai a vas megyei völgyekben találhatóak.

Élőhely kiterjedése a területen:

264,2 ha. Itt eltérés tapasztalható a Natura adatlapon szereplő értéktől, mivel ott 71,16 ha szerepel. Az eltérés oka, hogy a mostani felmérés alapján pontosabb becslést tudunk adni.

Élőhely jellemzése:

A területen mindenütt előforduló, a vízfolyások mentén, lefolyástalan lapályokban, egykori kenderáztatók, kubikgödrök helyén is megjelenik. A jelölő élőhelybe több, fűzek, ill. éger fajok dominanciájával jellemezhető cserjés és erdőtípus sorolható. Égerláp csupán egy élőhelyfoltban található. A Sárvizet és a kis vízfolyásokat, csatornákat szegélyező fű- és égerligetek mindenütt jellemzőek, többnyire szalagszerű állományokkal követik a medret, de önálló erdőfoltokat is alkotnak. A réteken, lefolyástalan mélyedésekben jellegzetes bokorfüzesek találhatóak rekettyékkel. A füzesek, égeresek gyp- és cserjeszintje szegényes, nyáron nitrogénkedvelő fajok (csalán (*Urtica dioica*), bodza (*Sambucus nigra*)) dominálnak. A fehérfüzesek (*Salicion albae*) állományaiba mára sokfelé a tájidegen amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) elegyedik, mely a természetességet rontja. Az égerligetek, éger erdőfoltok jobb természetességűek, zártabbak a gyomfajokkal szemben. Állományaikban helyenként a hóvirág (*Galanthus nivalis*), is megjelenik. Bolygatott termőhelyeken gypszintjük nyáron özöngyomokkal (aranyvessző (*Solidago gigantea*), süntök (*Echinocystis lobata*) borított.

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:

Németh-Seregélyes: 3 (4)

Természetességük közepesnek mondható, csupán néhány folt éri el a jónak minősíthető szintet. A degradáltság oka főképp a gyomok, inváziós növények kolonizációjában keresendő (amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*), japánkésérűfű (*Fallopia* sp.), (aranyvessző (*Solidago gigantea*), süntök (*Echinocystis lobata*)), melynek oka a vízszintsüllyedés, kezelés elmaradása, erősen túltartott vadállomány túrása, taposása

Élőhely veszélyeztetettsége:

Az élőhely nem veszélyeztetett, spontán módon is megújul bárhol,

ahol a talajvíz a felszín közelében található.

Veszélyeztető tényezők:

- vadak károkozása (túltartott vadállomány)
- továbbá potenciális tényezők is megadhatók:
- aszály és csapadékmennyiség csökkenés
  - erdőfelújítás idegenhonos fajokkal

1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

A tervezési területen közösségi jelentőségű jelölő növényfaj nem fordul elő.

1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Population (A-D)
II., IV.	tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>)	C, törlésre javasolt
II., IV.	nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>)	C
II., IV.	vérfü-hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>)	C
II.	régi csík (<i>Misgurnus fossilis</i>)	C
II., IV.	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)	C
II., V.	balin (<i>Aspius aspius</i>)	C
II.	vágócsík (<i>Cobitis taenia</i>)	C
II.	halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i>)	C
II., IV.	vidra (<i>Lutra lutra</i>)	D
II., IV.	zanótboglárka (<i>Maculinea nausithous</i>)	D
II., IV.	díszes tarkalepke (<i>Euphydryas maturna</i>)	D

1.2.3.1. tompa folyamkagyló (*Unio crassus*)

Irányelv melléklete:

II., IV.

Faj előfordulásai a területen:

A Sárvíz-patak hossz-szelvénye mentén kijelölt, kilenc mintavételi szelvényben történt részletes vizsgálatok során nem igazolták a faj jelenlétét. Az elmúlt évek felmérései során sem került elő a faj patakából. A terepi tapasztalatok alapján a vízfolyás hidromorfológiai adottságai nem megfelelőek a faj számára. A Sárvíz-patak a Zala egyik legjelentősebb mellékvízfolyása. A Zalában stabil állománya él a tompa folyamkagylónak és valószínűsíthető, hogy a Sárvíz-patak kedvezőtlen ökológiai-környezeti adottságai nem teszik lehetővé, hogy a patak a Zalából benépesüljön.

Állománynagyság (jelölés): P (előfordul)

Állománynagyság (tervkészítés): törlésre javasolt

Állomány változásának tendenciái és okai: Nem adható meg.

Faj veszélyeztetettsége: A Sárvíz-patak jelenlegi ökológiai-környezeti adottságai nem alkalmasak a faj állományainak megtelepedésére, ezért a veszélyeztetettség nem értelmezhető.

Veszélyeztető tényezők: Nem adhatók meg.

1.2.3.2. nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)

Irányelv melléklete: II., IV.

Faj előfordulásai a területen: A faj a felmérés során Egervár, Vasboldogasszony és Sárímdő térségében került elő, a potenciális élőhelyek (nedves kaszálórétek, mocsárrétek) alapján azonban valószínűsíthető, hogy a Sárvíz-patak mentén többfelé előfordul.

Állománynagyság (jelölés): P (előfordul)

Állománynagyság (tervkészítés): P (előfordul)
Az állományok nagyságának pontos becsléséhez nem áll rendelkezésre elegendő információ azonban a gyűjtött adatok és az ismert potenciális élőhelyek kiterjedése alapján az állomány legfeljebb százas nagyságrendű

Állomány változásának tendenciái és okai: A felmérés során gyűjtött adatok az előző állapothoz képest jelentős változást nem indikálnak.

Faj veszélyeztetettsége: A faj a területen közepesen veszélyeztetett. A felmérés során csak pár állománya került elő, ezek az állományok lokálisak, az egyedszámuk pedig alacsony (pár 10 egyed pillanatnyi állománynagysággal). Sok állomány egymástól elszigetelt, ami növeli a lokális állományok kitérttségét a sztochasztikus hatásokkal szemben. Csökkenti a faj veszélyeztetettségét az Alsó-Zala-völgy

területtel való közvetlen kapcsolat és a Rába és Csörnöc-völgy terület közelsége, ugyanis mindkét Natura 2000 találhatóak tenyésző nagy tűzlepke populációk.

Veszélyeztető tényezők:

- gyepterület átalakítása szántóvá
- Kaszálás felhagyása/hiánya
- Intenzív szarvasmarha- legeltetés
- Erdőtelepítés
- idegenhonos inváziós fajok jelenléte

A Sárvíz-patak mentén főképpen a kaszálórétek kezelésének felhagyása és az ennek folyományaként megjelenő biológiai invázió, illetve szukcesszió veszélyezteti, ugyanis sok potenciális élőhelyet borít az invazív magas aranyvessző (*Solidago gigantea*), további élőhelyek pedig teljesen becserjésedtek, elsősorban a rekettyefűz (*Salix cinerea*) alkotta összefüggő bokorfüzesek alakultak ki a kaszálórétek helyén. Kisebb mértékben a szarvasmarhával való túllegeltetés és a faültetvények létesítése az élőhelyen is a veszélyeztető tényezők között van.

1.2.3.3. vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*)

Irányelv melléklete:

II., IV.

Faj előfordulásai a területen:

A faj a területen csak Sárímdűz, Belsőhalastó és Petőmihályfa térségében került elő, mindhárom előfordulási területén alacsony egyedszámban és lokálisan.

Állománynagyság (jelöléskor):

P (előfordul)

Állománynagyság (tervkészítéskor):

P (előfordul)

A fajnak a Sárvíz-patak mentén nagyobb állományai nincsenek, a populációk nagyságának pontos becsléséhez nem áll rendelkezésre elegendő információ azonban a gyűjtött adatok és az ismert potenciális élőhelyek kiterjedése alapján az állomány legfeljebb néhány tízes nagyságrendű lehet.

Állomány változásának tendenciái és okai:

A felmérés során gyűjtött adatok az előző állapothoz képest jelentős változást nem indikálnak.

Faj veszélyeztetettsége:

A faj a területen erősen veszélyeztetett. A pár kimutatott populáció egyedszáma alacsony, a megfelelő élőhelyek kiterjedése pedig igen kicsi, ezért az állományok fokozottan kitettek a kezelési gyakorlatnak, illetve egyéb sztochasztikus hatásoknak.

Veszélyeztető tényezők:

- gyepterület átalakítása szántóvá
- Kaszálás felhagyása/hiánya
- Intenzív szarvasmarha- legeltetés
- Erdőtelepítés
- idegenhonos inváziós fajok jelenléte

A Sárvíz-patak mentén főképpen a kaszálórétek kezelésének felhagyása és az ennek folyományaként megjelenő biológiai invázió, illetve szukcesszió veszélyezteti, ugyanis sok potenciális élőhelyet borít az inváziós magas aranyvessző (*Solidago gigantea*), további élőhelyek pedig teljesen becserjésedtek, elsősorban a rekettyefűz (*Salix cinerea*) alkotta összefüggő bokorfüzesek alakultak ki a kaszálórétek helyén. Kisebb mértékben a szarvasmarhával való túllegeltetés és a faültetvények létesítése az élőhelyen is a veszélyeztető tényezők között van.

A meglévő élőhelyeken a kezelési gyakorlat helytelen megválasztása potenciálisan veszélyeztetheti, ugyanis a rossz időben (július-augusztus eleje) történő kaszálás a faj állományait (a peték és kis hernyók és a petézésre alkalmas vérfűfejek lekaszálásával) teljesen elpusztíthatja.

1.2.3.4. réti csík (*Misgurnus fossilis*)

Irányelv melléklete:

II.

Faj előfordulásai a területen:

A Sárvíz-patak mente (HUBF20052) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület halfaunáját nyolc mintavételi szelvényben vizsgáltunk. A Sárvíz-patakon hét, a Verna-patakon pedig egy szakaszon történt mintavétel, a réticsík előfordulását azonban csak a Sárvíz-patak, zalaszentiváni szakaszán regisztráltuk.

Állománynagyság (jelöléskor):

P (előfordul)

Állománynagyság (tervkészítéskor):

P (előfirdul)

A halfauna felmérést a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer mintavételi protokolljának a halfauna vizsgálatára vonatkozó ajánlásai alapján végeztük.

A halfauna felmérés során mindössze egyetlen mintavételi területen igazoltuk a réti csík előfordulását, ahol a fajnak egy adult példányát regisztráltunk.

Az egységnyi mintavételi szakaszra becsült minimum egyedszám CPUE=0,6 ind./100m volt. A nyolc vizsgált mintavételi szelvényre vonatkoztatott átlagos egyedsűrűség érték CPUE=0,075±0,2 ind./100m.

	Az állománybecslésnél az elektromos halászgép és a mintavételi módszer hatásterületét 2 méterben határoztuk meg, így a rétcsík állomány átlagos egyedszáma a mennyiségi adatok alapján $N=3,75\pm 10$ ind./ha.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem adható meg, az adatlapon nem szerepel egyedszám
Faj veszélyeztetettsége:	A szűk elterjedést és az egyetlen kimutatott példányt figyelembe véve a faj állományát veszélyeztetettnek tekintjük.
Veszélyeztető tényezők:	A faj állományát veszélyeztető tényezők: • diszperzió akadályozása (a Sárvíz-patakon több mesterséges zúgó is van, melyek akadályozzák a halak hosszirányú szabad vándorlását, ezzel elszigetelik egymástól az al- és felvízi állományokat) • diffúz felszíni vízszennyezés mezőgazdasági, vagy erdészeti tevékenység miatt (A vízfolyások (pl. Sárvíz-patak) intenzív mezőgazdasági területek között folynak, ami diffúz terhelést jelent a vizekre) • • aszály és csapadékmennyiség csökkenés (A forró, csapadékszegény nyári időszakban csökken az élőhelyek kiterjedése, szélsőséges esetben a vízfolyások akár ki is száradhatnak (főként a forrásrégióban))
1.2.3.5. balin (<i>Aspius aspius</i>)	
Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	A területen nyolc mintavételi szelvényben végeztünk halfauna felmérést: hét esetben a Sárvíz-patakon, egy esetben pedig a Verna-patakon. A balin jelenlétét mindössze egy szelvényben, a Sárvíz-patak egervári szakaszán észleltük.
Állomány nagyság (jelöléskor):	P (előfordul)
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	P (előfordul) A halfauna felmérést a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer mintavételi protokolljának a halfauna vizsgálatára vonatkozó ajánlásai alapján végeztük. A vizsgálatok eredményeként a balinnak egy juvenilis példányát

	találtuk. Az egységnyi mintavételi szakaszra becsült minimum egyedszám CPUE=0,8 ind./100m volt. A nyolc vizsgált mintavételi szelvényre vonatkoztatott átlagos egyedsűrűség érték CPUE=0,1±0,3 ind./100m. Az állománybecslésnél az elektromos halászgép és a mintavételi módszer hatásterületét 2 méterben határoztuk meg, így a balin állomány átlagos egyedszáma a mennyiségi adatok alapján $N=5\pm15$ ind./ha.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem adható meg, az adatlapon nem szerepel egyedszám
Faj veszélyeztetettsége:	A balin csúcsragadozó, ezért bármilyen, a tápláléklánc alsóbb elemeit érintő hatás fokozottan jelenik meg a faj állományában. A fajnak csupán egyetlen ivadékát regisztráltuk a vizsgálatok során, ezért az állományt sérülékenynek tekintjük.
Veszélyeztető tényezők:	A faj állományát veszélyeztető tényezők: • diszperzió akadályozása (a Sárvíz-patakon több mesterséges zúgó is van, melyek akadályozzák a halak hosszirányú szabad vándorlását, ezzel elszigetelik egymástól az al- és felvízi állományokat) • diffúz felszíni vízszennyezés mezőgazdasági, vagy erdészeti tevékenység miatt (A vízfolyások (pl. Sárvíz-patak) intenzív mezőgazdasági területek között folynak, ami diffúz terhelést jelent a vizekre)
1.2.3.6. vágócsík (<i>Cobitis taenia</i>)	
Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	A terület halfaunáját nyolc mintavételi szelvényben vizsgáltunk. A Sárvíz-patakon hét, a Verna-patakon pedig egy szakaszon történt mintavétel. A vágócsík előfordulását a Sárvíz-patak hat mintavételi szakaszán regisztráltuk.
Állománynagyság (jelöléskor):	P (előfordul)
Állománynagyság (tervkészítéskor):	P (előfordul) A halfauna felmérést a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer mintavételi protokolljának a halfauna vizsgálatára vonatkozó ajánlásai alapján végeztük. A halfauna felmérés során a Sárvíz-patak hat mintavételi szakaszán

észleltük a vágócsík előfordulását – a faj csak a patak legfelső, forráshoz közeli régiójában nem került elő.

A mintavételek során összesen $N=13$ példányt találtunk, melyek mindegyike az adult korcsoportba tartozott. A legnagyobb egyedszámot ($N=5$) a Sárvíz-patak gősfai szakaszán regisztráltuk, ahol az egységnyi mintavételi szakaszra becsült minimum egyedszám $CPUE=2,7$ ind./100m volt. A nyolc vizsgált mintavételi szelvényre vonatkoztatott átlagos egyedsűrűség érték $CPUE=1,0\pm 1,0$ ind./100m.

Az állománybecslésnél az elektromos halászgép és a mintavételi módszer hatásterületét 2 méterben állapítottuk meg, ezért a vágócsík állományának az átlagos egyedszáma a mennyiségi adatok alapján $N=50\pm 50$ ind./ha.

Állomány változásának tendenciái és okai:

Nem adható meg, az adatlapon nem szerepel egyedszám

Faj veszélyeztetettsége:

A vágócsíknak nagy egyedszámú, stabil állománya él a területen, ezért a faj nem veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:

A faj állományát veszélyeztető tényezők:

1. diszperzió akadályozása (a Sárvíz-patakon több mesterséges zúgó is van, melyek akadályozzák a halak hosszirányú szabad vándorlását, ezzel elszigetelik egymástól az al- és felvízi állományokat)
2. diffúz felszíni vízszennyezés mezőgazdasági, vagy erdészeti tevékenység miatt (A vízfolyások (pl. Sárvíz-patak) intenzív mezőgazdasági területek között folynak, ami diffúz terhelést jelent a vizekre)

1.2.3.7. *halványfoltú küllő (Gobio albipinnatus)*

Irányelv melléklete:

II.

Faj előfordulásai a területen:

A terület halfaunáját a Sárvíz-patakon hét, a Verna-patakon pedig egy szakaszon vizsgáltuk. A halványfoltú küllő előfordulását azonban csak a Sárvíz-patak zalaszentiváni szakaszán regisztráltuk.

Állomány nagyság (jelöléskor):

P (előfordul)

Állomány nagyság (tervkészítéskor):

P (előfordul)

A halfauna felmérést a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer mintavételi protokolljának a halfauna vizsgálatára vonatkozó ajánlásai alapján végeztük.

A vizsgálatok során csupán egyetlen mintavételi területen igazoltuk a halványfoltú küllő előfordulását. A fajnak összesen N=9 példányát regisztráltunk, melyek közül egy tartozott az egynyaras korcsoportba. Az egységnyi mintavételi szakaszra becsült minimum egyedszám CPUE=5,3 ind./100m volt. A nyolc vizsgált mintavételi szelvényre vonatkoztatott átlagos egyedsűrűség érték CPUE=0,7±1,9 ind./100m.

Az állománybecslésnél az elektromos halászgép és a mintavételi módszer hatásterületét 2 méterben állapítottuk meg, így a halványfoltú küllő állomány átlagos egyedszáma a mennyiségi adatok alapján N=35±95 ind./ha.

Állomány változásának tendenciái és okai:

Nem adható meg, az adatlapon nem szerepel egyedszám

Faj veszélyeztetettsége:

A kis elterjedési területet és az alacsony regisztrált példányszámot figyelembe véve a faj állományát sérülékenynek ítéljük.

Veszélyeztető tényezők:

A faj állományát veszélyeztető tényezők:

- diszperzió akadályozása (a Sárvíz-patakon több mesterséges zúgó is van, melyek akadályozzák a halak hosszirányú szabad vándorlását, ezzel elszigetelik egymástól az al- és felvízi állományokat)
- diffúz felszíni vízszennyezés mezőgazdasági, vagy erdészeti tevékenység miatt (A vízfolyások (pl. Sárvíz-patak) intenzív mezőgazdasági területek között folynak, ami diffúz terhelést jelent a vizekre)

1.2.3.8. vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

Irányelv melléklete:

II., IV.

Faj előfordulásai a területen:

A megalapozó dokumentáció készítése alatt végzett terepmunka során egyetlen helyen sikerült kimutatni, Ozmánbük és Halastó települések között, a Bük-patakban (478848, 184626).

Állománynagyság (jelöléskor):

1000 egyed

Állománynagyság (tervkészítéskor):

A megalapozó vizsgálat során az állománynagyság becslése DISTANCE módszerrel, vonal transzektek menti távolságméréssel történt (Buckland és mtsai, 2004). Az állománynagyságot a tervezési területen található potenciális vöröshasú unka (*Bombina bombina*) szaporodó- és élőhelyek területére számítottuk ki (7,6 ha). A DISTANCE módszerrel számított denzitás 83.34±66.45 egyed/ha (pont becslés±S.E.).Az észlelési valószínűség nem volt

minden mintavételi egység esetében maximális, ezért a becslés a potenciális egyedszámnak kell tekinteni. A becslés alapján a területen az állomány nagyság **600-800 egyed**.

Állomány változásának
tendenciái és okai:

Az állomány megfelel a jelöléskorinak.

Faj veszélyeztetettsége:

Veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:

- Csatornázás és vízelvezetés

A területen a vizek rendkívül szabályozottak, így az alkalmas unka élőhelyek száma nagyon limitált.

1.2.3.9. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség (1-2 mondatban leírni miért fontos a területen)
lápi sás	<i>Carex davalliana</i>	V	A korábbi vízelvezetések, ill. mára az éghajlatváltozás miatt rendkívül veszélyeztetett, állományának nagy része eltűnt. Gősfán az állandósult túllegeltetés miatt tűnt el.
télisás	<i>Cladium mariscus</i>	V	A terület kiszárítása miatt mára csupán az egervári Kövecses-aljai lápréteken és az azokba húzott árkokban találjuk. Veszélyeztetett.
réti szegfű	<i>Dianthus deltoides</i>	V	A kaszálórétek magasulatainak sovány gyepeiben él. A virágzáskori kaszálás és a túllegeltetés veszélyezteti kis állományát.
buglyos szegfű	<i>Dianthus superbus</i>	V	Az egervári vár fölött, és a vasboldogasszonyi Szigeti-réteken erős állományai találhatók. A helytelen időben végzett kaszálás, túllegeltetés veszélyezteti.
széleslevelű gyapjúsás	<i>Eriophorum latifolium</i>	V	A vizes területek, lápok kiszáradásával végveszélybe került faj. A területen két kis állománya ismert: a gősfai Berek-alja és Telek-alja.
tojásdad békakonty	<i>Listera ovata</i>	V	Az egervári lápréteken él egy tucat töves állománya, mely a vízhiány és a kezelések gyakori elmaradásával nagymértékben veszélyeztetett.
vitézkosbor	<i>Orchis militaris</i>	V	Egerváron, a Kövecses-aljai lápon él néhány töves állománya; a kaszálás hiánya, égertelepítés veszélyezteti fennmaradását.
agár sisakoskosbor	<i>Orchis morio</i>	V	Sovány csenkeszes-borjúpázsitos kiemelkedéseken nő, közepesen veszélyeztetett.
fehér zászpa	<i>Veratrum album</i>	V	Egervári mocsárréten élő állománya mára végveszélybe került, a virágzási időben folytatott kaszálás miatt az

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség (1-2 mondatban leírni miért fontos a területen)
			utóbbi években nem láttuk.
kis apollólepke	<i>Parnassius mnemosyne</i>	V	A faj a Sárvíz-patak mentén csak lokálisan fordul elő alacsony egyedszámban, nagyobb tenyésző állományai inkább a környező dombvonulatok erdőségeiben vannak. Kisebb tenyésző populációk azonban a Sárvíz-patak menti égeres erdőfoltokban is tenyészhetnek Zalaszentlőrinc és Gósfa körzetében.
kövicsík	<i>Barbatula barbatula</i>	V	A kövicsík védett halunk, a dombvidéki kisvízfolyások karakter halfaja. A felmérés során a Sárvíz- és a Verna-patakból is előkerült, összesen hat mintavételi szelvényben észleltük. A faj átlagos egyedsűrűség értéke CPUE=13,1±20,1 ind./100m volt. A faj becsült állománya 30.000-50.000 példány.
fenékjáró küllő	<i>Gobio gobio</i>	V	A fenékjáró küllő a dombvidéki kisvízfolyások karakterfaja. Magyarországon védett. A Natura 2000 területen a Sárvíz-patak négy mintavételi területén mutattuk ki a fenékjáró küllő előfordulását, kizárólag pataknak a Győrvár alatti szakaszán. A fajnak erős állománya él a vízfolyásban (CPUE=18,3±23,8 ind./100m). Az állomány becsült nagysága 15.000-20.000 példány.

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

Művelési ág	Kiterjedés (ha)	Megoszlás
szántó	4,68	3,95%
rét	35,62	30,03%
legelő	29,73	25,07%
erdő	32,06	27,03%
fásítás	11,85	0,01%
művelésből kivett	16,50	13,91%

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

A tervezési terület legnagyobb része magántulajdonban van. A vízfolyások, vízügyi műtárgyak a Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság kezelésében lévő állami tulajdonok (1-5%). Önkormányzati tulajdon minimális.

1.3.3. Területhasználat és kezelés

Meghatározó a gyepegzdkodás, a szántómvelés kisebb jelentőségű és kevés az erdő. Jelentős a felhagyott gyepek aránya. A nagyobb, elhanyagolt területeken (Andrásfa térsége) csak vadgazdálkodás van.

A kárpótlási és más privatizációs folyamatok hatására a tulajdonviszonyok jelentősen módosultak, illetve jelenleg és várhatóan a jövőben is módosulni fognak. A korábbi szövetkezeti tulajdonú területek legnagyobb része (kivéve a kivett művelési ágú területeket – saját használatú út, árok, holtág stb.) gazdasági társasági vagy egyéni tulajdonba került.

Természetvédelmi vagy onkezelésben lévő terület nincs.

1.3.3.1. Mezőgazdaság

A területen alacsony a szántóföldek aránya, a művelés intenzív. Ezeken vetésforgó szerint szántóföldi kultúrák találhatók (zömmel kukorica, kenyér gabonák). A réteken nagyrészt kaszálósos gazdálkodás folyik, legeltetés kisebb mértékben fordul elő, lóval, vagy szarvasmarhával. A legelő állatállományt kis területre szorítják össze a karámok, minek következtében gyakori a túllegeltetés. A kaszálórétek tekintetében probléma, hogy ritkán használnak vadriasztó láncot, kívülről befele kaszálnak, nem viszik el időben a bálákat, kaszálás helyett sokszor szártépőznek, az aprítékot a területen hagyva, valamint, hogy a felhagyandó 5-10%-os bűvósávokat nem hagyják meg, ill. az őszi ellenőrzések után rendszerint lekaszálják. Elhanyagolt területeken özöngyomok inváziója figyelhető meg.

1.3.3.2. Erdészet

A tervezési terület több erdőtervezési körzetet érint (Vasvár, Körmend, Zalaegerszeg), kis részét borítják üzemtervezett erdők, melyek nagyobb részt Vas Megyében találhatók. Meghatározók a mélyebb fekvésű, víz borította területeken lévő égereseket és nyomokban az ártéri erdők. Az erdők szinte kivétel nélkül (Egervár, egy erdőrészlet) magántulajdonban vannak. Dominál a vágásos üzemmód.

1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat.

A terület a IV/1. Zala-dél-vasi nagyvadas vadgazdálkodási körzetben helyezkedik el. A térség vadászterületein több vadásztársaság, illetve bérkilövő vadásztársaság működik. A terület meghatározó vadja a gímszarvas (*Cervus elaphus*), amely minősége miatt az ország vadállományának kiemelkedő értéke. Nagy létszámú a vaddisznó állomány, melynek csökkentése a cél. Az őzállomány (*Capreolus capreolus*) közepes minőségű. A nagyvadas domináns szerepéből adódóan az apróvad vadászati és vadgazdálkodási szerepe kicsi.

A fogoly (*Perdix perdix*) állomány igen alacsony, melynek legfőbb oka részben a ragadozó állomány [vörös róka (*Vulpes vulpes*), dolmányos varjú (*Corvus cornix*)] megnövekedésében, részben a vegyszer orientált mezőgazdaságban (gépesítés, kemikáliák) keresendő. A faj táplálék bázisát ez utóbbi jelentősen csökkenti, illetve gátolja a regenerálódását. Nem kedvez a fogoly monogám volta sem az elszaporodásának.

A fácán (*Phasianus colchicus*) állomány stagnál a területen, részben a terület Zala Megyei részének viszonylag alacsony erdősültsége miatt is. A fogolynál jobb helyzete valószínűleg a faj poligám voltának is köszönhető.

A mezei nyúl (*Lepus europaeus*) állomány minimális növekedést mutat a területen, amit nagy valószínűséggel a Natura 2000 gyepterületeken előírt kaszálási szabályok betartásának köszönhet. Bár a fűj (*Coturnix coturnix*) nem vadászható, de hasonló okokkal magyarázható az állományának növekedése.

A területen még nincs jelen, de Zala Megyében terjedőben van az aranysakál (*Canis aureus*), aminek megjelenése itt is várható. Nagyobb létszámú megjelenése veszélyt jelent a földön fészkelő fajokra.

A körzet vadgazdálkodási egységei Vas és Zala megyékben helyezkednek el, az ország legnyugatibb részén. A Vas megyei területek az összes terület 25%-át teszik ki, 75% pedig Zala megyéhez tartozik. Területét tekintve a körzet az átlagnál nagyobb, területe 4864 km², ebből 3643 km² Zala megyére esik. Magyarország összes vadgazdálkodási területének 5,31%-át teszi ki.

A területet érintő természetvédelmi korlátozások kiterjednek a vadászati és vadgazdálkodási berendezések elhelyezésére, élőhely-rekonstrukcióra, vadföldművelésre, mesterséges vadtenyésztésre, az alkalmazható vadászati módokra, a vadászati idények és vadászható vadfajok helyi korlátozására.

Halászat nincs, horgászat a gersekaráti Sárvíz-tó kivételével nem túl jelentős.

1.3.3.4. Vízgazdálkodás

A HUBF20052 Sárvíz-patak mente kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület gerincét két víztest, a Sárvíz- (Sárvíz-patak felső szakasza) és Verna-patakok (VOR azonosító: AEP950) és a Sárvíz-patak (Sárvíz-patak alsó szakasza) (VOR azonosító: AEP951) középvízi medre képezi. Továbbá idetartoznak a Sárvíz-patak (VOR azonosító: AEP951) víztest bal parti (Halastói-ág, Gát-patak, Csengő-patak, Martina-patak, Petőmihályfai-patak, Hosszúréti-patak, Hegyhátszentpéteri-patak, Bodahídi-árok), ill. jobb parti (Nagykertes-patak, Kiskertes-patak, Telekes-ér, Pénzeskúti-patak), valamint a Sárvíz- és Verna-patakok (VOR azonosító: AEP950) víztesthez tartozó felső Sárvíz-szakasz bal parti (Halastói-árok), ill. jobb parti (Egervári-árok), és a Verna-patak jobb parti (Sió-patak) mellékvizei. Továbbá a területen található a Pénzeskúti-patak jobb parti mellékvizének, a Kalamász-pataknak egy szakasza is. Mindkét érintett víztest VKI szerinti típusa dombvidéki – meszes – közepes-finom – közepes vízgyűjtőjű vízfolyás.

A Sárvíz- és Verna-patakok (VOR azonosító: AEP950) és a Sárvíz-patak (VOR azonosító: AEP951) a Zala (4-1) vízgyűjtő-gazdálkodási alegységbe tartozik. Az érintett víztestek középvízi medre állami tulajdonban van, melynek kezelői feladatait a Vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény 3. § (3) bekezdése szerint a területileg illetékes vízügyi igazgatóságok látják el. A vízügyi igazgatóságok területi illetékességét a vízügyi igazgatási, valamint a vízügyi hatósági feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 482/2013. (XII. 17.) Korm. rendelet határozza meg. A kezelői feladatokat ellátó vízügyi igazgatóság a Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság. A Vízügyi Igazgatóságok, a vizek és a közcélú vízellátási-művek fenntartására vonatkozó feladatokról szóló, 120/1999. (VIII.6.) Korm. Rendelet, 3.§ (3), 5.§ (1), (3) és a 10. § (1) bekezdésekben, valamint a mellékletben meghatározottak szerinti fenntartási jellegű munkákat végez el a tervezési területen. A fenntartási feladatok a meder vízemésztő képességét, vízelvezetési funkcióját szolgálják, abból a célból, hogy az előírt mértékig kiöntésmentesen folyjanak le a vizek, ne okozzanak kárt a települések házaiban és területein. Ehhez a mederben irtási és iszapolási, mederbiztosítási, uszadék eltávolítási munkákat végeznek, a töltésen gyepművelést folytatnak, valamint biztosítják a munkavégzéshez szükséges megközelítést, a 21/2006 (I.31.) Korm. rendelet szerint.

A Sárvíz-patak a Zala középső szakaszának egyik jelentős balparti mellékága. Sárfigizdó község határában, a Hegyhát tájegység déli lejtőjének dombjai közt ered. Innen keleti irányban halad a szűk dombok között. Győrvárnál dél-keleti irányban haladva lép ki az elszélesedő Egervári medencébe és Zalaszentivánnál, a Zala 75+025 bal parti folyamkilométerénél torkollik a Zalába.

A Verna-patak a Sárvíz-patak balparti mellékága. A patak Kám község határában ered, déli irányban halad és Győrvár térségében, a 11+256 fkm-nél torkollik a Sárvízbe.

A Sárvíz-patak (VOR azonosító: AEP951) víztest medre trapéz alakú, anyaga agyag és tőzeg. A kisvízi mederszélessége 3 m, a középvízi mederé mintegy 7 m. A mederesés 86-183 cm/km. Az üledék vastagsága átlagosan 30-50 cm. A hullámteret évente kétszer, szakaszos kaszálassal tartják fent.

A Sárvíz- és Verna-patakok (VOR azonosító: AEP950) medre szintén trapéz alakú, anyaga agyag. A kisvízi meder szélessége 1,5-7 m, a középvízi mederé 10 m. A mederesés 90-320 cm/km. Az üledék átlagos vastagsága 25-60 cm. A hullámteret csak a hidak környékén kaszálják, évente kétszer.

A Sárvíz-patakon a főbb vízrendezési és felújítási munkákat 1891-től végeztek. A Sárvíz szabályozása az 1950–61 évek során négy független részben történt. Az egyes szakaszok csatlakozása kifuttatásokkal lett megoldva. 1984-85-ben a 0+000 – 11+940 km szelvényi mederrendezés a fenékszint kismértékű süllyesztésével, kotrással történt. A Sárvíz-patakon két keresztirányú műtárgy található, ezek azonban a hosszirányú átjárhatóságot nem gátolják. Az AEP950 VOR azonosítójú víztesthez tartozó szakaszon, a 16+360 fkm-nél fenéklépcső létesült, melynek célja az eséscsökkentés. Az AEP951 VOR azonosítójú víztesthez tartozó szakaszon a 6+860 fkm-nél monitoring célú mérőműtárgy található.

A Sárvíz-patak 11+634 – 11+700 fkm közötti szakaszán közút építés miatt kanyarátvágás történt. A patak bal partján, a parttól 3 m-re 1,5 m magasságú töltés létesült.

A Sárvíz-patakon két tározó található. A gersekaráti Sárvíz-horgásztó (korábban Olimpia-tó) a Sárvíz 20+325 fkm-énél völgyzárógáttal lett kialakítva, felülete 32,7 ha, térfogata 854 000 m³, a duzzasztás nagysága 1100 cm, a feltöltés és vízpótlás felszíni úton történik. A másik tározó a 21+316 fkm-nél szintén völgyzárógáttal lett kialakítva. Felülete 5,1 ha, térfogata 49 600 m³, a tározás célja hordalékfogás, a duzzasztás nagysága 300 cm. A feltöltés és vízpótlás itt is felszíni úton történik.

A Verna-patak vízelvezető képességének növelése céljából a medret 1957 és 1967 között a 0+000 – 7+873 fkm közötti szakaszon szakaszosan kotorták.

A rendelkezésre álló információk szerint a Sárvíz- és Verna-patakok (VOR azonosító: AEP950) víztest sárvízi szakaszán horgásztavi vízpótlást biztosító vízkivétel, vernai szakaszán pedig öntözési célú mezőgazdasági vízkivétel történik. A Sárvíz-patak (VOR azonosító: AEP951) víztesten szintén öntözési célú mezőgazdasági vízkivétel történik.

A Sárvíz- és Verna-patakok (VOR azonosító: AEP950) víztestet kommunális szennyvízterhelés érinti a Martina-patakon (rendszer: ABZ385) keresztül. A Gersekaráti Szennyvíztisztító Telep tisztított szennyvize jut a befogadóba évente mintegy 23 000 m³ mennyiségben. Hatása jelentős.

A Sárvíz- és Verna-patakok (VOR azonosító: AEP950) víztest foszforterhelése a „fontos” minősítésű kategóriába tartozik. A mezőgazdasági úton történő diffúz foszforterhelés 36 185, a városi 524,8, az egyéb úton történő diffúz foszforterhelés pedig 4525,9 kg/év. Az összes foszfor anyagáram a víztest alsó szelvényében 1465 kg/év. A terhelés forrása az erózió.

A Sárvíz-patak (VOR azonosító: AEP951) víztest foszforterhelése nem jelentős. A mezőgazdasági úton történő foszforterhelés 16845, a városi 105,0, az egyéb úton történő diffúz foszforterhelés pedig 2403,2 kg/év. Az összes foszfor anyagáram a víztest alsó szelvényében 2617 kg/év.

Mindkét víztest ökológiai minősítése mérsékelt.

A Sárvíz mentén létesült elvezető árkok talajvíz problémát okoznak a környező területeken. A lecsapoló, illetve vízelvezető árkok kialakításával és karbantartásával kedvezőtlen ökológiai állapot állt be a talajvíz általi erős befolyásoltságot igénylő ökoszisztémákban, illetve átalakultak, degradálódtak a társulások. A folyamat napjainkban is zajlik.

1.3.3.5. Turizmus

Kis mértékben érinti a területet, zömmel a Gersekaráti Sárvíz-tó területére összpontosul, hatása elhanyagolható.

1.3.3.6. Ipar

Nem jelentős.

1.3.3.7. Infrastruktúra

A területen belül, illetve határán halad keresztül a Zalaszentiván-Győrvár vasútvonal. Néhány alsóbb rendű közút kelet-nyugat irányban (Egervár-Vasboldogasszony, Gösfa, Sárfimizdó, Gersekarát), néhány pedig észak-déli irányban (Petőmihályfa-Andrásfa, Gersekarát-Telekes) metszi át a területet.

2. Felhasznált irodalom

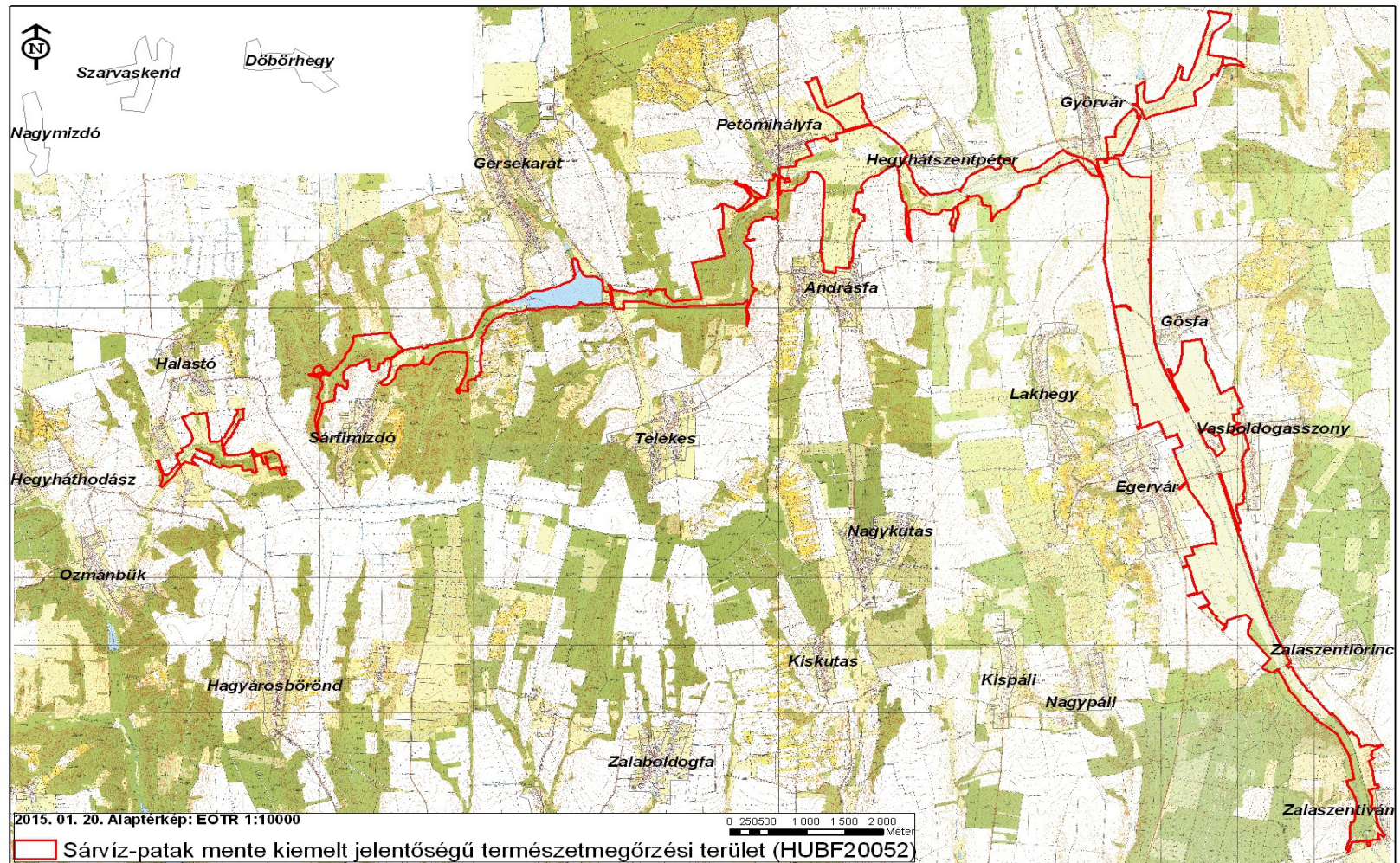
Bölöni J., Molnár Zs., Kun A. (szerk.) (2011): Magyarország él helyei. A hazai vegetációtípusok leírása és határozója. ÁNÉR 2011. MTA ÖBKI, pp. 441.

European commission (2007): Interpretation manual of European Union habitats. Kézirat, 146 pp.

Buckland, S. T., Anderson, D. R., Burnham, K. P., Laake, J. L., Borchers, D. L. és Thomas, L. (2004): Advanced Distance Sampling. Oxford University Press, Oxford, UK.

Harka Á., Sallai Z. (2004): Magyarország halfaunája. NIMFEA Természetvédelmi Egyesület, Szarvas, pp. 269.

3. Térképek

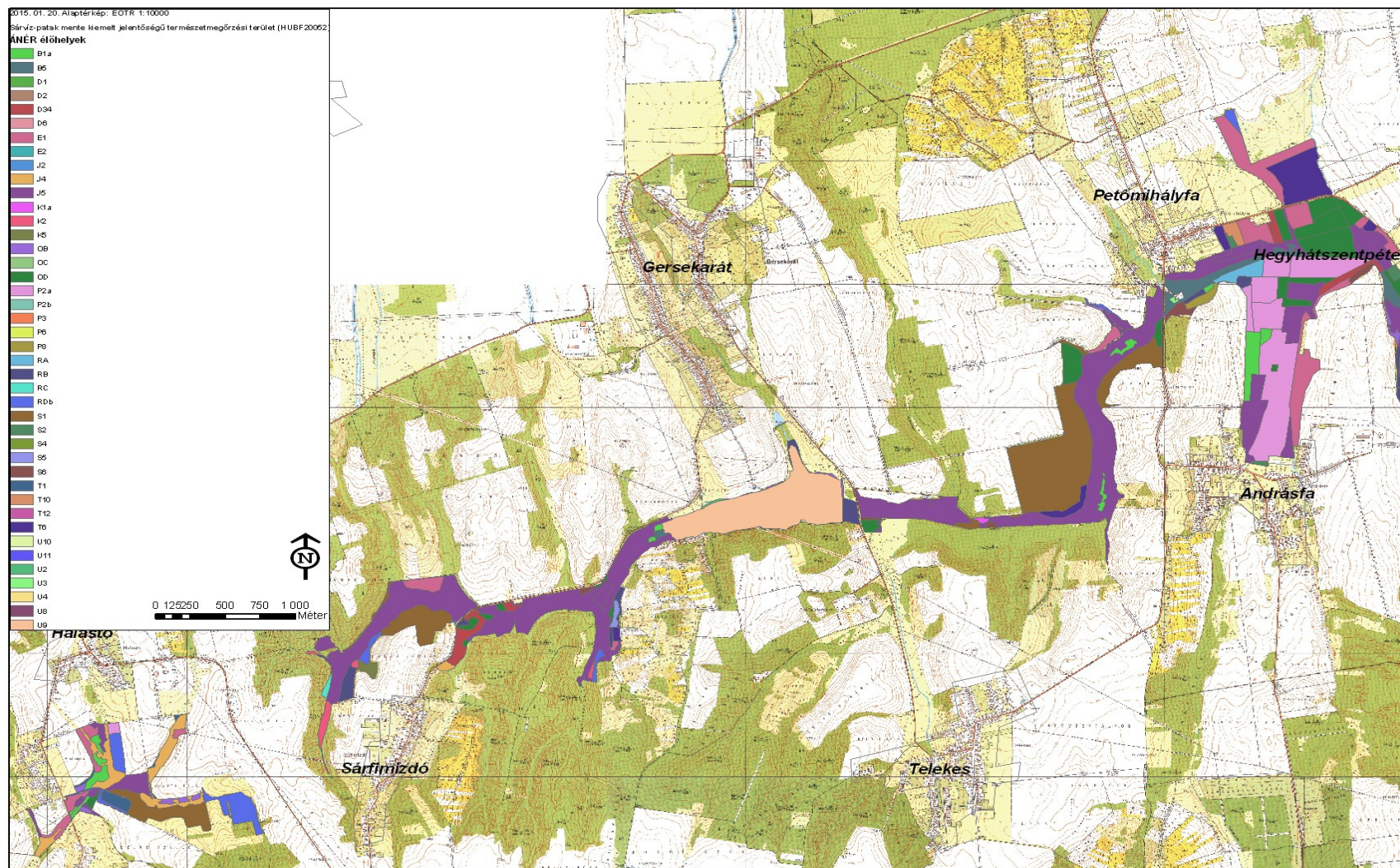

A tervezési terület átnézeti képe

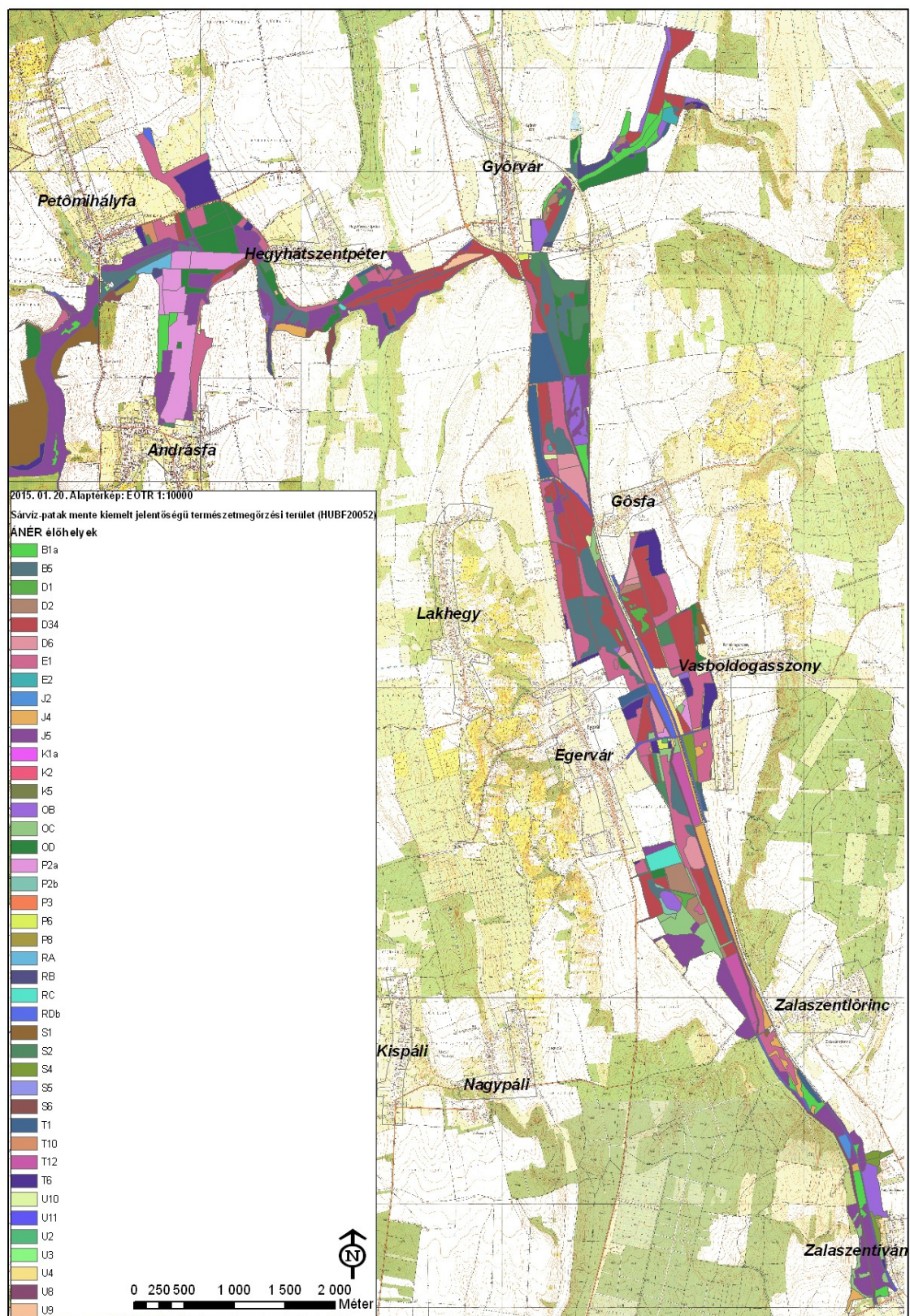
ÁNÉR élőhelyek és kódjaik (magyarázat a 3.2. és 3.3. térképekhez)

Élőhely neve	Á-NÉR kód
Nem tűzegképző nádasok	B1a
Nem zsombékoló sásosok	B5
Meszes talajú láprétek	D1
Mocsárrétek	D34
Ártéri magaskórósok	D6
Franciaperjés rétek	E1
Veres csenkeszes rétek	E2
Láp- és mocsárerdők	J2
Puhafás ligeterdők	J4
Égerligetek	J5
Gyertyános kocsányos tölgyesek	K1a
Gyertyános kocsánytalan tölgyesek	K2
Bükkösök	K5
Jellegtelen nedves gyepek	OB
Jellegtelen száraz gyepek	OC
Lágyszárú özönfajok állományai	OD
Őshonos felújítások	P1
Üde cserjések	P2a
Száraz cserjések	P2b
Újonnan létrehozott erdősítés	P3
Kastélyparkok, temetők	P6
Vágásterület	P8
Facsoportok hazai fafajokkal	RA
Spontán puhafás erdők	RB
Őshonos fafajú jellegtelen keményfás erdők	RC
Hazai fajokkal elegyes idegenhonos erdők	RD
Akácok	S1
Nemes nyárasok	S2
Ültetett erdei- és fekete fenyvesek	S4
Egyéb tájidegen fenyvesek	S5
Nem őshonos fafajok spontán állományai	S6
Szántók	T1
Felhagyott szántók	T10
Évelő energianövények ültetvényei	T12
Vetett gyepek	T5
Extenzív szántók	T6
Tanyák, családi gazdaságok	U10
Úthálózat	U11

Élőhely neve	Á-NÉR kód
Kertvárosok	U2
Falvak	U3
roncsterületek	U4
Folyóvizek	U8
állóvizek	U9

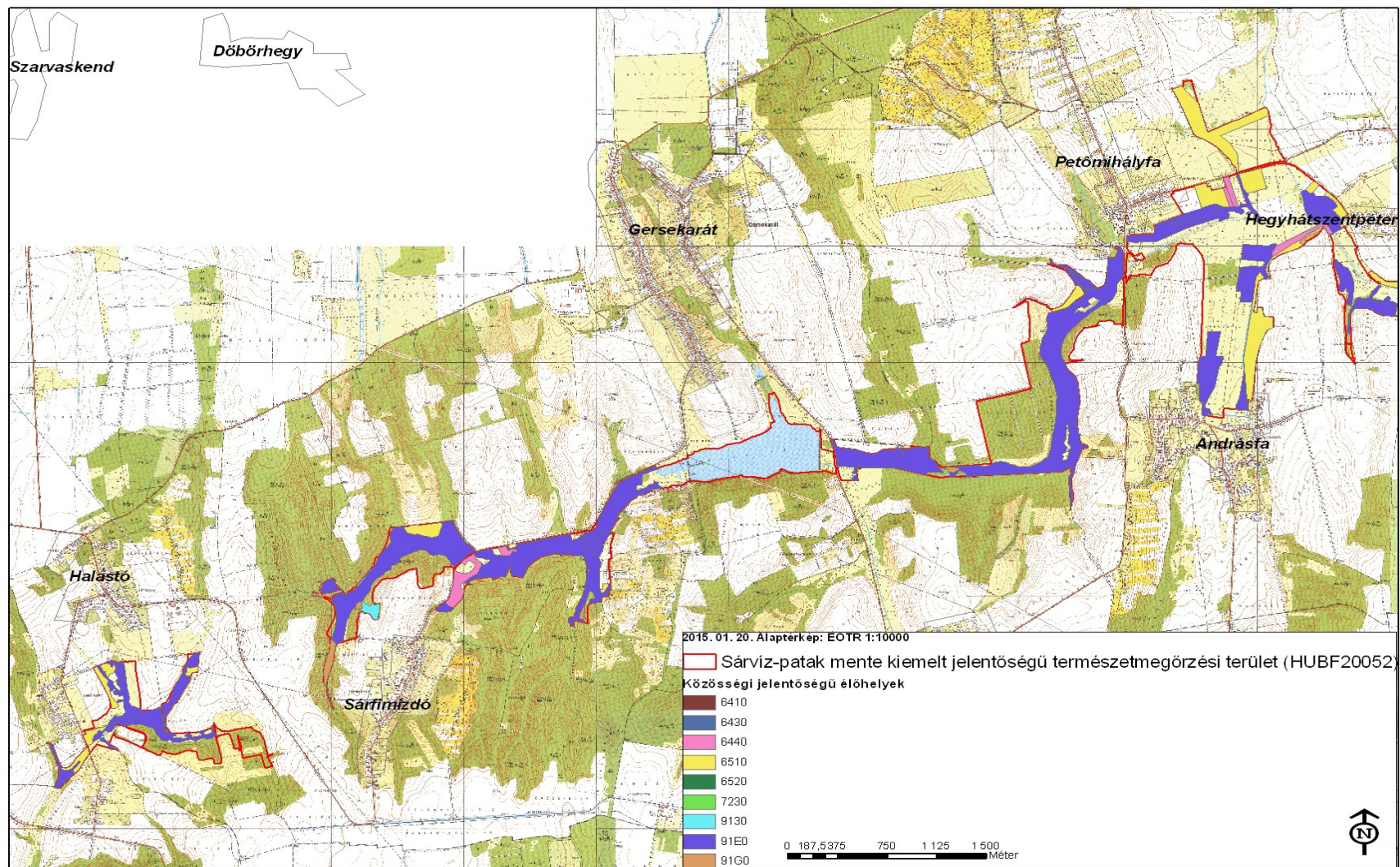
3.2. térkép. A tervezési terület élőhelytérképe 1.

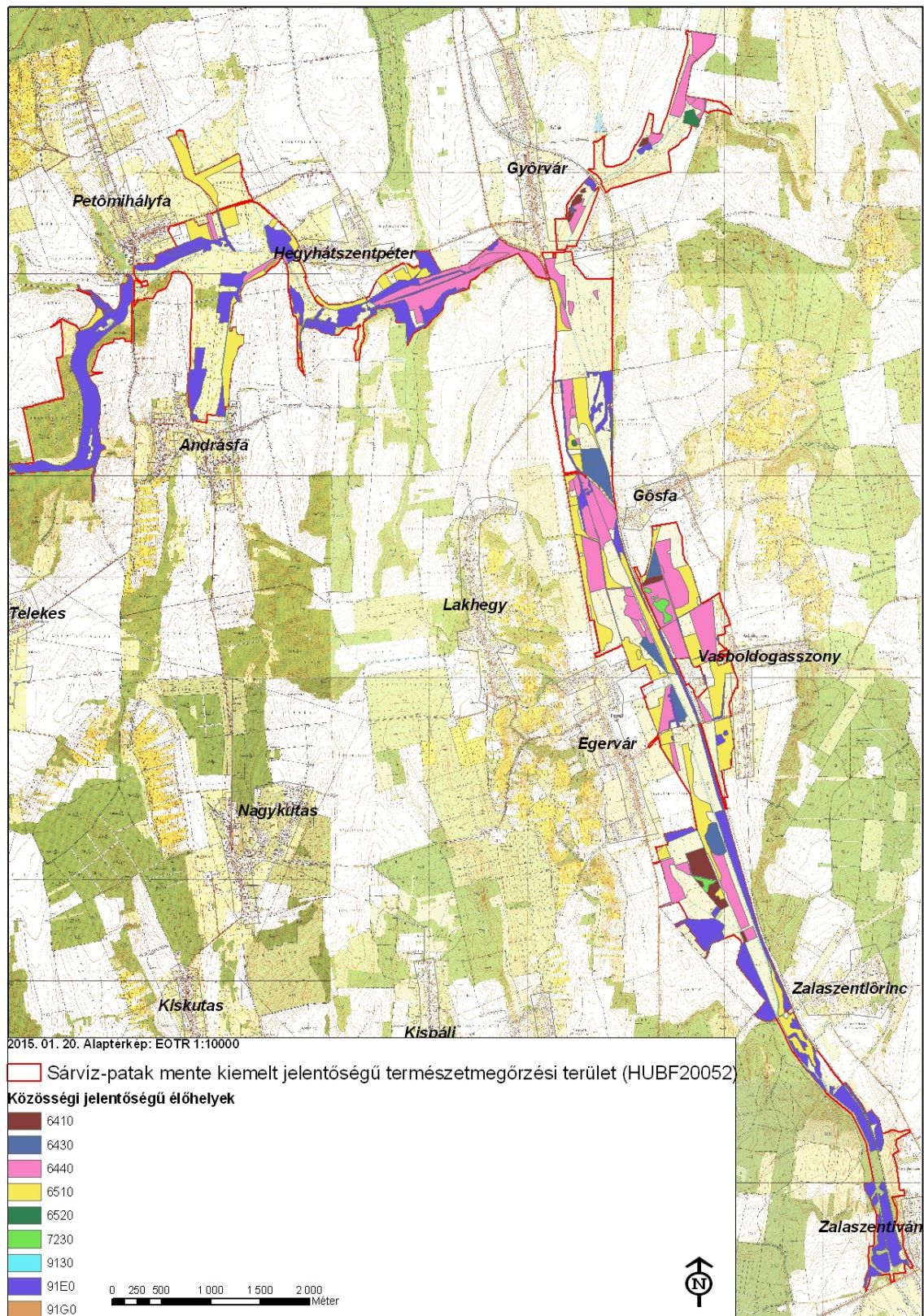
3.3. térkép. A tervezési terület élőhelytérképe 2.

Közösségi jelentőségű élőhelyek és kódjaik (magyarázat a 3.4. és 3.5. térképekhez)

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése
6430	Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai
6440	<i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétjei
6510	Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)
7230	Mészkedvelő üde láp- és sásrétek
91E0*	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
6410	Kékperjés láprétek meszes, tőzeges, vagy agyagos talajon
91G0*	Pannon gyertyános tölgyesek <i>Quercus petraea</i> -val és <i>Carpinus betulus</i> -szal
9130	Szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>)

3.4. térkép. A tervezési terület közösségi jelentőségű élőhelyei 1.

3.5. térkép. A tervezési terület közösségi jelentőségű élőhelyei 2.